

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Projekt v mateřské škole s prvky alternativního vzdělávacího programu *Začít spolu*

Bakalářská práce

Autor: Miroslava Masařová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Miroslava Masařová

Studium: P18P0901

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Název bakalářské práce: **Projekt v mateřské škole s prvky alternativního vzdělávacího programu Začít spolu**

Název bakalářské práce AJ: A Project at Kindergarten Containing the Elements of an Alternative Educational Program Step by Step

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je navrhnout, zrealizovat a zreflektovat týdenní projekt, který bude obsahovat prvky vzdělávacího programu Začít spolu v předškolním vzdělávání. Obsahem teoretické části je popis principů, myšlenek a postojů alternativního způsobu vzdělávání v mateřských školách s hlubším zaměřením na vzdělávací program Začít spolu. Teoretická část dále prezentuje projekt jako vzdělávací metodu, jeho přípravu, plánování a realizaci. Obsahem praktické části je návrh, realizace a reflexe projektu. Součástí praktické části bakalářské práce je soubor doporučení, získané během realizace projektu.

DUJKOVÁ, Lenka, GARDOŠOVÁ, Juliana. (2012). *Začít spolu - pro MŠ: Metodický průvodce pro předškolní vzdělání*. Vyd.2. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0106-9.

MAREŠ, Jiří, PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška. (2003). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-772-8.

POCHE KARGEROVÁ, Jana, a kol. (2019). *Spolupráce s rodinou a školou v programu Začít spolu*. Praha: Pasparta. ISBN: 978-80-88290-27-8.

SYSLOVÁ, Zora, ŠTĚPÁNKOVÁ, Lucie. (2019). *Třídní projekty v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-1480-9.

Garantující pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Iva Košek Bartošová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 3.12.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Yvety Pohnětalové, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 26. 4. 2021

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce PhDr. Yvetě Pohnětalové, Ph.D. za ochotu, čas, cenné rady a podněty při psaní bakalářské práce. Děkuji také Mateřské škole Albertova v Hradci Králové za možnost realizace projektu a vstřícné jednání.

Anotace

MASAŘOVÁ, Miroslava. *Projekt v mateřské škole s prvky alternativního vzdělávacího programu Začít spolu*. [Bakalářská práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 102 s.

Bakalářská práce se zabývá projektem v mateřské škole, který obsahuje prvky alternativního vzdělávacího programu Začít spolu.

Cílem bakalářské práce je navrhnout, zrealizovat a reflektovat týdenní projekt, který bude obsahovat prvky vzdělávacího programu Začít spolu v předškolním vzdělávání.

Obsahem teoretické části je popis principů, myšlenek a postojů alternativního způsobu vzdělávání v mateřských školách s hlubším zaměřením na vzdělávací program Začít spolu. Teoretická část dále prezentuje projekt, jako vzdělávací metodu, jeho přípravu, plánování a realizaci.

Obsahem praktické části je návrh projektu prostřednictvím třífázového modelu učení, realizace projektu v Mateřské škole Albertova v Hradci Králové a následná reflexe projektu. Součástí praktické části bakalářské práce je soubor doporučení, získané během realizace projektu.

Klíčová slova: alternativní vzdělávání, Začít spolu, projektová metoda, centra aktivit

Annotation

This bachelor's thesis focuses on a project at kindergarten, which includes elements of an alternative educational program Step by Step.

The aim of the bachelor's thesis is to design, realize and reflect a week project, which will include elements of the alternative educational program Step by Step in the preschool education.

The theoretical part contains description of principles, thoughts and attitude of the alternative way of educational system at kindergartens, with a deeper focus on implementation of an educational program Step by Step. This part also presents this Project as an educational method, its preparations, planning and realizations.

The content of the practical part focuses on designing the Project by using a three-phased model based on education, realization of the project at the kindergarten Albertova in Hradec Králové and its following reflection. This part contains set of recommendations, obtained during the realization of the project.

Keywords: alternative education, Step by Step, Project's method, center for activities

Obsah

ÚVOD	9
1 Alternativní vzdělávání	10
1.1 Důvod vzniku alternativního vzdělávání	10
1.2 Reformní a alternativní pedagogické hnutí 1. pol. 20. století	10
1.3 Alternativní pedagogické hnutí v 2. polovině 20. století	11
1.4 Vymezení pojmů alternativní vzdělávání a alternativní školy	12
2 Step by Step	13
2.1 Vývoj programu Step by Step	13
2.2 Vývoj programu Začít spolu v České republice	14
3 Prvky programu Začít spolu	15
3.1 Ranní úkol	16
3.2 Ranní kruh	17
3.3 Ranní dopis	18
3.4 Centra aktivit	18
3.4.1 Organizace práce v centrech aktivit	19
3.4.2 Druhy center	20
3.5 Hodnotící kruh	24
3.6 Individualizace	25
3.7 Aktivní účast rodiny	26
3.7.1 Desatero pro spolupráci s rodinou	27
4 Projektová metoda	27
4.1 Základní kroky projektu	28
5 Třífázový model učení	29
6 Projekt s názvem V říši hmyzu- Záměr	30
7 Charakteristika Mateřské školy Albertova v Hradci Králové	31
8 Podmínky realizace projektu	32
9 Plán projektu	33
9.1 Myšlenková mapa	33
10 Přínosy a rizika	34

11	Tematické bloky a popis jejich realizace s reflexí	35
11.1	JÁ, MRAVENEC	35
11.1.1	Popis realizace s reflexí	39
11.2	MRAVENČÍ ŽIVOT	44
11.2.1	Popis realizace s reflexí	48
11.3	MRAVENIŠTĚ JE MŮJ HRAD	54
11.3.1	Popis realizace s reflexí	57
11.4	NA MRAVENČÍ PASECE	63
11.4.1	Popis realizace s reflexí	67
11.5	JÁ, MRAVENEC A MÍ KAMARÁDI	74
11.5.1	Popis realizace s reflexí	78
12	Hodnocení projektu.....	86
12.1	Hodnocení z pohledu dětí.....	86
12.1.1	Přepis sebehodnocení po práci v centrech aktivit:.....	87
12.2	Hodnocení z pohledu autorky.....	89
13	Soubor doporučení.....	90
	ZÁVĚR	93
	ZDROJE.....	95
	SEZNAM ZKRATEK	98
	SEZNAM OBRÁZKŮ	99
	SEZNAM TABULEK	100
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100
	PŘÍLOHY	102

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá spojením dvou složek v předškolním vzdělávání a to projektové metody a alternativního způsobu vzdělávání Začít spolu. Spojení projektové metody a programu Začít spolu bylo vybráno proto, že projektová metoda je jednou z metod, která vede děti přirozenou cestou ke vzdělání, poznávání sebe sama, svých pocitů, zájmů a podporuje přirozené navazování vztahů v kolektivu. Právě tyto aspekty jdou ruku v ruce s principy programu Začít spolu, které stojí na kooperaci mezi dětmi, vedení dětí k vyjádření vlastních myšlenek a postojů, možnosti volby a tolerance, rozvoji představitivosti a fantazie, nebo také utváření si žebříčku lidských hodnot. Mou osobní inspirací a motivací, k hlubšímu zaměření na toto téma, pro mě byla návštěva jedné z Královehradeckých mateřských škol, která principy alternativního vzdělávání využívá. Tato zkušenost mě oslovila a vyvolala ve mě zájem o alternativní vzdělávání. Chtěla jsem se o program Začít spolu dovědět více a to mě také vedlo ke zvolení tématu pro bakalářskou práci.

Cílem bakalářské práce je navrhnout a zrealizovat týdenní projekt, který bude využívat principy programu Začít spolu, přinese dětem nové prožitky a zároveň bude děti vést k rozvíjení klíčových kompetencí. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

Teoretická část vymezuje pojem alternativního vzdělávání a pojednává o jeho vzniku. Dále se pak hlouběji zabývá program Začít spolu. Popisuje historii programu, jeho pilíře, principy a také využití tohoto programu v České republice. Teoretická část se dále zabývá využitím projektové metody v mateřské škole, jednotlivými kroky při plánování projektu prostřednictvím třífázového modelu učení a zasazení projektu do Rámcového vzdělávacího programu.

Praktická část představuje tvorbu vlastního projektu, který je navržen pro realizaci se zařazením prvků programu Začít spolu. Popisuje proces tvorby projektu, za jakých podmínek projekt vznikl, jaké aktivity jsou do projektu zařazeny. Daná část se zároveň zamýšlí nad přínosy a riziky projektu. Praktická část zahrnuje popis průběhu činností, který je doplněn o sebereflexi a průběžnou i závěrečnou reflexi dětí a hospitující učitelky. Dále je zařazen přepis záznamu ze slovního hodnocení dětí. Jako dodatek obsahuje praktická část soubor doporučení, která jsem nabyla z přípravy a realizace projektu.

1 Alternativní vzdělávání

1.1 Důvod vzniku alternativního vzdělávání

Uvažování o změnách tradiční školy přicházelo na přelomu 19. a 20. století, přičemž toto období je chápáno jako období pedagogické obnovy (Pecháčková a Václavík, 2014). Společnost se začala rozcházet s některými z tradičních vyučovacích postupů a hledala tak nové pedagogické koncepce. Kritické hlasy směrem k tradičnímu vzdělávání se ozývaly čím dál častěji a reakce na přístupy uplatňované ve školství přicházely z mnoha stran. U nás to mimo jiné byl i první československý prezident, Tomáš Garrigue Masaryk, který na své přednášce „Některé problémy pedagogické a didaktické“ poukazoval na nedostatečnost školy z hlediska výchovných a vyučovacích metod (Pecháčková a Václavík, 2014). Ve školách byl uplatňován systém herbartovského charakteru, tedy důraz kladený na rozumové vzdělávání, pamětní učení a memorování nadměrného množství textu, prostřednictvím kterého docházelo k přetěžování žáků. Uplatňovány byly jednotné metody a formy práce a oblíbená byla frontální výuka, která však vedla k pasivitě žáka. Tradiční škole 20. století byla vytýkána orientace na učitele, jako vševědoucí autoritu, důraz kladený na poslušnost, podřízenost (Pecháčková a Václavík, 2014) a nedemokratický přístup ke vzdělávání (Kasíková a Vališová, 2011).

Právě jako reakce na nenaplňování výchovných a vzdělávacích požadavků se uvažovalo o vytvoření nových alternativních pedagogických koncepcích, které by zahrnovaly pedocentrický přístup, tedy orientaci na dítě, respektování osobnosti a individuality každého jedince. Dále by pak vyučování mělo respektovat a podporovat přirozené potřeby a rozvíjet vzájemnou spolupráci a sociální život (Pecháčková a Václavík, 2014).

1.2 Reformní a alternativní pedagogické hnutí 1. pol. 20. století

Reformní a alternativní pedagogické hnutí na přelomu 19. a 20. století, je charakterizováno množstvím nových podnětů, tendencí a praktických zkušeností. „Požadavků na reformu školy přibývalo a od obecné kritiky přešli někteří pedagogové k formulování konkrétních metod, forem a prostředků školní práce, které představují změny základní didaktické koncepce, a to někdy změny zásadní. Tyto změny byly označeny ve vztahu k dosavadním zvyklostem jako reformní – alternativní“ (Pecháčková a Václavík, 2014, s. 6). Reformisté usilovali o školu, která bude zajímavá a přitažlivá.

Odvrácení se od zaběhlého dominantního postavení učitele a od tradiční hierarchie vztahů nadřazený k podřízenému (Pecháčková a Václavík, 2014). „*Pokusy o reformu probíhaly v různých zemích světa, jednalo se tedy o mezinárodní hnutí, které umožňovalo pedagogický dialog bez ohledu na hranice jednotlivých zemí*“ (Pecháčková a Václavík, 2014, s. 9). Tyto tendence nebyly vyhraněny jednotnými pedagogickými koncepcemi, ale vycházely z reformních návrhů a myšlenek různých historických osobností jako například J. J. Rousseau, J. J. Pestalozziho nebo L. N. Tolstého.

V průběhu první třetiny 20. století vzniklo v Evropských zemích mnoho škol, které se rozcházely s tradičními principy a vytvořily si tak nové pedagogické koncepce. Mezi tyto systémy patří například Montessori pedagogika, vytvořena italskou lékařkou Marií Montessori, waldorská pedagogika rakouského pedagoga Rudolfa Steinera nebo Jenský plán německého pedagoga Petera Petersena (Pecháčková a Václavík, 2014).

V českých zemích se o vnitřní reformu školy zasazoval český pedagog, docent Filosofické fakulty Univerzity Karlovy, Václav Příhoda, který podnikl dvě studijní cesty do USA, skrze které se seznámil s americkou pedagogikou a již v polovině 20. let publikoval statě o americkém školství s návrhem na reformu školství v Československu (Kasíková a Vališová, 2011). Příhoda, jakožto i jiní pedagogové, vytýkal stávajícímu školskému systému nedemokratické jednání a nevytváření stejných podmínek všem dětem. Naopak, zastával názor, že by škola měla respektovat přirozené rozdíly mezi dětmi, zohledňovat druh a stupeň nadání a inklinaci dětí k různým zaměřením. Do vyučování by měl být vnesen individuální přístup (Kasíková a Vališová, 2011). Tyto myšlenky by přinášely nové vyučovací zásady, jako učení se z přirozené situace a přirozené reakce, využití nových metod, jako jsou metody problémové a projektové (Kasíková a Vališová, 2011).

1.3 Alternativní pedagogické hnutí v 2. polovině 20. století

Druhou polovinu 20. století můžeme ve vyspělých zemích označit jako dobu vědecko-technického pokroku a s ním spojeném upřednostňování společenských potřeb před potřebami dítěte (Pecháčková a Václavík, 2014). Zavádění a ověřování nových alternativních koncepcí na nějakou dobu zamezila druhá světová válka. Konec války a příchod komunistické ideologie pozastavily proud alternativního pedagogického hnutí ve východní Evropě a nastalo období, které odpovídalo marxistické ideologii (Kasíková a Vališová, 2011). Český školský socialistický systém a pedagogické přístupy navázaly na prosazování principů tradiční školy a po dobu 40 let znemožňovaly inovace ve

školství, které bylo odtrženo od vývoje aktuálních trendů realizovaných ve vyspělých zemích. „Důležitý impuls pak přišel ve vyspělých evropských zemích v roce 1968, kdy se studentská revolta zaměřila mimo jiné i na stávající vzdělávací systém a způsoby práce ve škole. Rozšířil se počet škol, které se hlásí k určité alternativě. Sdružení těchto škol pečují o přípravu učitelů a rozvíjení vzájemných kontaktů. Řada didaktických prvků z reformní pedagogiky se začala běžně uplatňovat. Tradiční systém školní práce, pocházející z 18. a 19. století sice nezanikl, byl však potlačen“ (Pecháčková a Václavík, 2014, s. 6). Alternativní hnutí pak začalo přinášet nové poznatky a začalo vycházet z nových vědeckých zjištění. Mezi ně patřila psychoanalýza Ericha Fromma, existencialismus Jeana Paula Sartra, humanistická psychologie Abrahama Maslowa a Carla Rogerse nebo kognitivní psychologie Jeana Piageta, jejichž poznatky se promítly do dalšího formování alternativních směrů.

S příchodem roku 1989 se východní Evropa znovu otevřela alternativním proudům a navázala na možné uplatnění alternativních edukačních koncepcí, jejichž principy a programy se začaly využívat i v českém školství (Pecháčková a Václavík, 2014). Tento proces směřování škol k alternativám a zařazování alternativních prvků do vzdělávání je postupný a stále trvá. Obsažení změn, přijetí nových způsobů vzdělávání a jejich každodenní realizace je náročným a dlouhodobým procesem. I to je jeden z důvodů proč původní metody a zvyky ještě stále ve školství přetrvávají (Pecháčková a Václavík, 2014). Nicméně orientace na alternativní pedagogické koncepce se stále rozšiřuje, přibývá učitelů, které inovace ve zdělání oslovují a vidí v nich smysl.

1.4 Vymezení pojmů alternativní vzdělávání a alternativní školy

Pojem alternativní škola se začal objevovat okolo sedmdesátých let 20. století jako označení škol, které by naplňovaly požadavky společnosti směřující k alternativním životním stylům, které nejsou spokojeny s organizací a obsahem dosavadního veřejného školství (Kasíková a Vališová, 2011).

Podle Průchy a Vetešky (2014) vymezujeme alternativní vzdělávání, jako vzdělávání, které je poskytováno v alternativních školách nebo ve školách, které uplatňují některé z prvků nestandardních vzdělávacích programů. Dále Průcha zmiňuje, že v současnosti je alternativní vzdělávání v České republice realizováno prostřednictvím specifických programů. Jako příklad autoři uvádí programy Zdravá škola, Začít spolu, Otevřené vyučování a také naráží na pojem domácí vzdělávání, které řadí taktéž k jednomu ze způsobů alternativního vzdělávání. Průcha a Veteška (2014)

dodávají, že v České republice jsou alternativní školy zastoupeny na několika stupních vzdělávacího systému, a to od škol mateřských, přes školy základní, až po školy střední.

V jedné ze svých publikací Průcha vymezuje alternativní školy jako „*Obecný termín pokrývající všechny druhy škol (soukromé i veřejné), které mají jeden podstatný rys: odlišují se od hlavního proudu standartních (běžných, normálních) škol vzdělávacího systému. Odlišnost může spočívat ve specifických obsahu vzdělávání, organizace a metod výuky, hodnocení vzdělávacích výsledků žáků aj.*“ (Průcha a kol., 2013, s. 16). Toto vymezení pojmu alternativní školy, mohou podpořit i autoři Pecháčková a Václavík (2014), kteří dodávají, že dané odlišnosti jsou chápány jako pokrokovější a perspektivnější.

2 Step by Step

2.1 Vývoj programu Step by Step

Po roce 1989 začal svět otevírat náruč novým začátkům a s nimi i tendencím ke společenským změnám. Společnost nabývala ztracených hodnot a zároveň toužila po nových, moderních směrech, které by vytvářely optimální podmínky a odrážely se v kvalitě vzdělávání. Touha společnosti po změně se promítla do systému vzdělávání v 90. letech 20. století. Ve Spojených státech amerických, vzniká alternativní vzdělávací program v mezinárodním označení Step by Step (Dujková a Gardošová, 2012). Vzniká, jako reakce na přeměnu pedagogického přístupu směrem k dítěti a podporu demokratického myšlení. Hlavním protagonistou se stala v roce 1994 společnost Open Society Foundations v New Yorku, která vzešla z myšlenek George Sorose, jenž podporoval rozvoj výchovy dětí a usiloval o rozvíjení demokratického myšlení ve střední a výchovní Evropě a Euroasii (Kolektiv autorů, 2020).

Do rozvoje projektu se zapojil institut Center for Child and Human Development v Georgetownu, který byl požádán o vypracování programu předškolní výchovy. Do projektu bylo zapojeno celkem 17 zemí, (Albánie, Bělorusko, Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Jugoslávie, Kyrgyzstán, Litva, Maďarsko, Makedonie, Moldavsko, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko a Ukrajina), ve kterých se program začal postupem času rozvíjet a uplatnil se v mateřských školách a následně i ve školách základních. Předškolní program zahrnoval následující body:

- „*metodiku pro otázky výchovy a vzdělávání v raném dětství s přihlédnutím k sociálním a kulturním tradicím konkrétní země, vypracovanou ve vzájemné spolupráci amerických a evropských expertů*
- *zavedení programu do mateřských škol ve vybraných lokalitách uvedených 17 zemí*
- *odbornou spolupráci – výcvik v jednotlivých zemích*
- *průběžné vzdělávání vedené ve spolupráci místních i zahraničních odborníků“* (Dujková a Gardošová, 2012, s. 9).

Do roku 2004 byl program rozšířen do 30 dalších zemí a ve výsledku se stal v mnoha státech oficiálně schváleným programem, který vedle efektivního využívání v předškolním vzdělávání, zahájil reformu vzdělávání primárního.

Tento nový pedagogický přístup vycházel z nejnovějších výzkumů neurověd a právě ty prokázaly, že raný vývoj dítěte pokládá člověku nejdůležitější základy z hlediska formování osobnosti (Kolektiv autorů, 2020). Program Step by Step je tedy postaven na přístupu orientovaném na dítě, úzké spolupráci školy, rodiny a společnosti, a také přirozeně navazuje na začleňování menšin a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami do předškolního vzdělávání (Kolektiv autorů, 2020).

2.2 Vývoj programu Začít spolu v České republice

Program Step by Step, se začal v České republice uplatňovat od roku 1994 pod českým názvem Začít spolu. Program se průběžně vyvíjel. V průběhu realizace se přizpůsoboval českým tradicím a kulturním podmínkám tak, aby vyhovoval dětem, jejich rodičům a pedagogům, kteří společně tvoří jádro programu. Dujková a Gardošová (2012) ve své publikaci uvádějí, že v roce 1995 bylo v České republice celkem 10 mateřských škol, které se do programu Začít spolu zapojily. Z těchto škol se postupem času staly školy modelové. V roce 1996 byl program schválen Ministerstvem školství České republiky i pro základní školy.

Dujková a Gardošová (2012) dále zmiňují, že k roku 2012 se program uplatňuje v 59 mateřských školách, 44 základních školách, 14 středních školách a 9 vysokých školách které připravují budoucí pedagogy. Dále uvádí, že program podporuje 22 tréninkových center, které se soustředí na rozšiřující metodologii programu prostřednictvím systematického dalšího vzdělávání učitelů.

K roku 2020, dle nestátní neziskové organizace Step by step ČR o.p.s., se k programu Začít spolu hlásí okolo 250 mateřských a základních škol v celé České

republiky (Step by Step ČR, 2020, úvod). Tato organizace je jednou z licenčních organizací pro šíření a rozvoj inovativních postupů a moderních metod pedagogické práce (Step by Step ČR, 2020, o nás).

Nad programem Začít spolu můžeme uvažovat jako nad programem, který svými východisky úzce koresponduje se současnými požadavky na výchovu a vzdělávání dětí. Naplňuje požadavky formulované v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (MŠTŠ, 2018) i v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (MŠTŠ, 2017). Pro svou kompatibilitu s uvedenými dokumenty lze metodika tohoto programu využívat jako inspirace pro tvorbu školních a třídních vzdělávacích programů (Poche Kargerová a kol., 2019).

3 Prvky programu Začít spolu

Prvky, které se v programu Začít spolu využívají, jsou vázány na denní režim v mateřské škole. Jsou stálé, každý den se opakují a umožňují tak dětem se dobře orientovat ve struktuře času a upevňují tak v dítěti pocit bezpečí a jistoty. Denní program je připraven tak, aby byl pružný, umožňoval reagovat na individuální možnosti dětí a také na jejich aktuální emoční rozpoložení.

3.1 Ranní úkol

Ranní úkol je přichystán většinou při vstupu do třídy nebo do šatny. Úkol je připraven pro děti, kteří ho plní společně se svými rodiči (obr. 1). Cílem této činnosti je navázání spolupráce s rodiči a usnadnění jejich vstupu do třídy. Prostřednictvím této aktivity jsou rodiče společně se svými dětmi vedeni k uspořádání a promyšlení času a vyhranění si času na trávení chvíle společnou činností (Dujková a Gardošová, 2012). Ranní úkol má nastavit příjemný vstup do dalšího rána v mateřské škole, může se vztahovat k probíranému tématu, procvičování jednotlivých schopností a dovedností nebo komunikaci. Úkoly fungují také jako vstupní motivace pro další práci například v centrech aktivit (Dujková a Gardošová, 2012).

Obr. 1 Ranní úkol pro děti a jejich rodiče
(foto: M. Masařová)

3.2 Ranní kruh

Ranní kruh plní funkci jakési každodenní psychohygieny, rozvíjení empatie, sounáležitosti a také respektu vůči ostatním. Děti se po svačině postupně scházejí v ranním kruhu, kde se vzájemně přivítají, pozdraví dle společně domluveného rituálu, například formou pohlazení, objetí nebo třeba zapálením svíčky (obr. 2). Osobní kontakt mezi dětmi působí pozitivně na psychiku a rozvoj sociálních vztahů, zároveň se však respektuje individualita každého dítěte. Vždy by mělo být nabídnuto více variant tak, aby byly respektovány potřeby dětí, které jsou v kolektivu méně kontaktní (Dujková a Gardošová, 2012). Ranní kruh dětem umožňuje vyjádření svých pocitů, nálad a aktuálního emocionálního rozpoložení. Děti jsou vedeny k tomu, aby si vzájemně naslouchaly, respektovaly se, když někdo z nich mluví a také, aby daly prostor ostatním dětem pro vyjádření (Bytešníková, 2012). Ranní kruh slouží také pro povídání si o tématu, vyjádření myšlenek, postřehů a také nápadů nebo přání vztahujících se k aktivitám a náplni dne. Organizace kruhu se využívá především pro svou symboliku partnerství. Poukazuje na to, že nikdo není nadřazený ani podřazený, ale všichni jsou si rovni. Taktéž podporuje u dětí rozvoj spoluzodpovědnosti (Dujková a Gardošová, 2012). Ta se projevuje také skrze formulování společně vytvořených pravidel, které je vhodné si s dětmi v kruhu opakovat. Ranní kruh, jakožto místo společného setkávání, podporuje funkci rozvoje komunikačních kompetencí (Bytešníková, 2012).

*Obr. 2 Ranní kruh
(foto: J. Kurečková)*

3.3 Ranní dopis

Ranní dopis zastává své místo jak při výuce dětí na základní škole, tak jej se stejnou efektivitou můžeme použít i ve škole mateřské. Kargerová a Maňourová (2013) se o ranním dopise zmiňují ve své příručce a potvrzují jeho zařazování do výuky. Autorky uvádí: „*Pracujeme také s ranním dopisem, který děti zábavnou a didaktickou formou informuje o tom, co je ten den čeká*“ (Kargerová a Maňourová, 2013, s. 33). Ranní dopis může být součástí ranního úkolu, kdy si ranní dopis mohou přečíst rodiče společně se svými dětmi, nebo jej můžeme zařadit také do ranního komunikačního kruhu (obr. 3). Ranní dopis učitel může uchopit různými způsoby; jedním z nich je funkce motivační, dále pak může děti uvádět do tématu a navozovat tematickou atmosféru, nebo také poskytovat zajímavé a doplňující informace.

Obr. 3 Četba ranního dopisu

(foto: J. Kurečková)

3.4 Centra aktivit

V programu Začít spolu se uplatňuje forma práce, která je zasazena do pracovních koutků, tzv. „center aktivit“. Tato forma práce je založena na vytváření prostředí bohatého na podněty. Dujková a Gardošová (2012) definují podnětné prostředí jako „...prostředí, které uvede do bdělosti celý nervový systém, které jej podněcuje, uspokojuje zvědavost, je schopné zodpovědět mnoho otázek a zadat jich ještě mnohem víc. Prostředí, které je plné možností, odráží život, překypuje tím, co není natištěno jenom na papíře“ (Dujková a Gardošová 2012, s. 33). Syslová a kol. (2015) doplňují, že

právě takové prostředí, které je plné podnětů a činností, vytváří podmínky pro snazší a intenzivnější rozvoj schopností, než je tomu v případě tradiční organizace (Syslová a kol., 2015).

Centra aktivit tak přispívají k aktivaci myšlení, jeho prohlubování a rozvíjení, což dokládá tvrzení, které uvádí, že díky setrvávání v podnětném prostředí dochází k vyvolání elektrického nebo chemického stimulu v lidském mozku, které člověka podněcuje k činnosti. Tento proces má za pozitivní následek růst nervových buněk a jejich výběžků a zvyšování počtu synapsí v mozku, přičemž poskytuje fyziologický základ pro lepšího fungování mozku a výrazně posiluje schopnost řešit problémy, což je podstatou inteligence (Dujková a Gardošová, 2012). Tyto aspekty dokládají, že práce v centrech aktivit dětem nabízí víc, než jen přínos nových poznatků a vědomostí, ale vedou děti i ke kritickému myšlení, prohlubují kompetence k učení a řešení problému, rozvíjí schopnost hledat nová řešení a komunikovat o nich. Z komunikace, která je otevřená a nehledá chyby, pak číší schopnost tolerance, vzájemného respektu, spolupráce a empatie.

3.4.1 Organizace práce v centrech aktivit

Děti se pro práci v centrech dělí do skupin, které pracují na rozdílném druhu úkolu. Tyto úkoly spojuje stejné téma, ke kterému se aktivity vztahují (Bytešnicková, 2012). Práce v centrech aktivit stojí vedle projektové metody, se kterou velmi dobře spolupracuje díky tematické návaznosti. Centra jsou různorodě zaměřená, právě tak, aby obsahovala co možná nejvíce oblastí lidského života. Právě takové prostředí mají centra aktivit zastřešovat a jejich prostřednictvím naplňovat edukační cíle.

V praxi práce v centrech aktivit vypadá tak, že dětem jsou jednotlivá centra předem představena, krátce ale výstižně jsou vysvětleny jednotlivé činnosti tak, aby děti věděly, co je v jednotlivých centrech čeká. Když jsou děti seznámeny s programem, prohlédnou si připravená centra a vezmou svoji značku, kterou připevní na nástěnku centra, které si vybraly. Prostřednictvím samostatného vybírání center dle preference dětí podporujeme samostatnou volbu a zodpovědnost za vlastní rozhodnutí, samostatné myšlení a tvořivost a také radost ze hry, činnosti a učení (Dujková a Gardošová, 2012).

Pro práci v centrech aktivit je důležité, aby byla centra funkčně a esteticky vybavena a také byla vhodně ohraničena a rozmístěna po třídě tak, aby měly děti dostatek soukromí a prostoru pro práci. Každé z center by mělo být dostatečně vybaveno takovým způsobem, aby na něm mohla bez problémů pracovat skupinka dětí.

Pomůcky by měly být pro děti dostupně uloženy a mělo by jich být dostatečné množství pro celou skupinku (Dujková a Gardošová 2012).

3.4.2 Druhy center

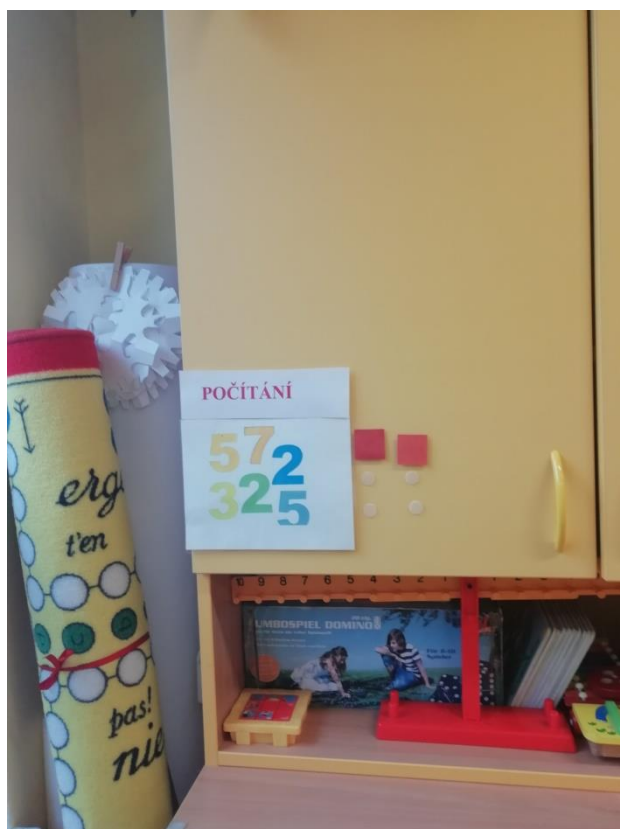
Centra jsou různorodě zaměřena a vychází z možností konkrétní třídy (obr. 4–10). Učitel má možnost centra budovat postupně a v průběhu roku centra přidávat, vymýšlet nová, stále na nich pracovat. Zde jsou předložena možná centra, která uvádí Dujková a Gardošová (2012) ve své publikaci.

- Domácnost
- Ateliér
- Dílna
- Knihy a písmena
- Dramatika
- Pokusy a objevy
- Kostky
- Manipulační a stolní hry
- Voda – písek
- Hudba
- Školní zahrada

Obr. 4 Centrum knih a písmen

(foto: M. Masařová)

*Obr. 5 Centrum počítání a deskových her
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 6 Centrum přírodnin
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 7 Centrum pískovničky
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 8 Centrum pokusů
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 9 Centrum kostek a manipulace
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 10 Centrum počítání a deskových her
(foto: M. Masařová)*

3.5 Hodnotící kruh

Sebereflexe a sebehodnocení zastává v Začít spolu významnou roli. Děti se prostřednictvím sebereflexe učí nahlížet na sebe a na svůj výkon z více úhlů pohledu. Děti jsou vedeny k shrnutí vlastní provedené práce, vyjádření vlastních postojů a pocitů, nebo se také mohou vyjádřit k práci celé skupiny. Reflexe může probíhat na jakémkoli místě, kde se cítíme příjemně, všichni na sebe dobře vidíme a kde se všichni mají možnost dobře slyšet. Často se proto využívá organizace do kruhu, nazýváme jej hodnotící kruh, který zařazujeme před pobytem venku, bezprostředně po práci v centrech aktivit, nebo po návratu do školky před obědem (Dujková a Gardošová, 2012).

Děti se společně s učitelem/ učitelkou posadí do kroužku, pohodlně se usadí a každý kdo chce, vyjádří svůj názor. Takový kroužek je možné zorganizovat také venku (obr. 11) nebo přímo nad pracovními koutky, „centry aktivit“ (obr. 12). Zde je prostor pro sdílení prožitků; co děti zaujalo, s kým se jim dobře pracovalo a také jim při práci pomohl nebo poradil. Děti mohou vyjádřit vlastní spokojenost, podělit se o nově nabyté vědomosti nebo zajímavosti a také zamyslet se nad tím, co se jim povedlo a za co by se pochválily. Dalším krokem je také přemýšlení nad tím, co bychom mohli příště zlepšit.

Děti nejsou do mluvení nuceny, učitel spíše pozitivně motivuje ke sdílení vlastního postoje. Při sebehodnocení dětí je důležitý pozitivní postoj učitele, který by měl respektovat názor dětí a zároveň být dětem dobrým průvodcem na cestě poznávání a nahlížení na sebe sama.

Obr. 11 Hodnotící kruh v přírodě

(foto: M. Masařová)

*Obr. 12 Hodnotící kruh u centra aktivit
(foto: M. Masařová)*

3.6 Individualizace

Individualizace je základem k harmonickému rozvoji osobnosti, proto by měl učitel ke každému dítěti přistupovat s co největší mírou pochopení individuálních potřeb dětí, ze kterých by měl při přípravě programu a činností vycházet. Jako výstižný popis, proč je individualizace tak důležitá, je výrok amerického psychologa P. F. Brandweina, který říká, že není nic nespravedlivějšího, než stejné zacházení s nestejnými lidmi (Opravilová, 2011). Individualizace, je významnou součástí humanizace ve vzdělání a vychází z respektu a úcty k dítěti. Takový respekt si můžeme představit, jako citlivý dialog s dítětem se záměrem lépe mu porozumět, pochopit jej, poznat jeho zájmy a schopnosti a na základě tohoto porozumění dovolit dítěti chovat se přirozeně, hledat vlastní cesty, zkoušet i chybovat (Syslová, 2012). Každé dítě je jedinečná a neopakovatelná osobnost a je-li našim zájmem plně rozvíjet individuální lidský potenciál a vloh, mělo by naše pedagogické působení s tímto faktem počítat. Každé dítě má jiný temperament, vyhovuje mu jiný styl učení, u každého převažuje jiný typ inteligence, kterým se domlouvá se světem a také má odlišné silné a slabé stránky. S těmito aspekty bychom měli počítat a zahrnovat je do veškerého uvažování nad edukačním procesem (Dujková a Gardošová, 2012).

V návaznosti na demokratické principy, které program Začít spolu zastává, můžeme individualizaci chápat také ve smyslu poskytnutí osobní svobody a respektu ke každému jedinci ve společnosti. „*Demokratická společnost respektuje právo každého jedince na rozvoj vlastních schopností a nadání, protože tento rozvoj obohacuje nejen jeho samého, ale vlastně celou společnost, do níž vrůstá*“ (Opravilová, 2011, s. 63).

3.7 Aktivní účast rodiny

Rodina a její příslušníci jsou do procesu vzdělávání aktivně zapojováni. Program s sebou nese myšlenku partnerství školy, rodiny a komunity v oblasti výchovy a vzdělávání. Školy si pokládají za cíl spolupracovat ve vzájemném partnerském vztahu v rámci školních i mimoškolních aktivit, přičemž základem je partnerská a aktivní komunikace mezi rodičem a učitelem (Bečvářová, 2010). Taková komunikace je chápána ve smyslu rovnocenného sdílení odpovědnosti za výchovu a vzdělávání dítěte. Sdílení informací a názorů mezi učitelem a rodičem by mělo fungovat tak, aby byly obě strany aktivní a aby se obě role potkávaly ve společném cíli – propojení školního a mimoškolního života dítěte a tvorby kladného vztahu dítěte ke vzdělávání a škole. Efektivní a partnerská komunikace číší z projevení zájmu obou stran, přičemž učitel zajišťuje vyvíjení iniciativy a zájmu nejlépe hned při prvním setkání s rodičem.

Důležité je také nastavení systému předávání informací. Začít spolu nabízí individuální konzultace, které poskytují dostatek soukromí a prostor pro otevřenou komunikaci mezi učitelem a rodičem a také poskytuje kolektivní setkání formou třídních schůzek. Tyto třídní schůzky vnímáme jako prostor pro vytvoření podnětného prostředí sloužícího ke stmelení rodičů a také nastavení systému předávání informací a vzájemné komunikace. Učitel zde poskytuje rodičům představu o tom, jak děti pracují, objasňuje způsob hodnocení, přístup ke třídě s ohledem na každé dítě a v neposlední řadě se třídní schůzka stává příležitostí ke sdílení a výměně zkušeností mezi rodiči, vzájemné diskuzi a plánování (Poche Kargerová a kol., 2019).

Každá škola může ke spolupráci s rodiči přistupovat individuálně, na základě vzájemné domluvy. Škola nabízí rodičům spojení jak při výuce, jako například asistence při vyučování, tak i v případě mimoškolních aktivit, které tvoří společně. Může to znamenat účast na besídkách, trávení společného času při školních výletech, spolupráci na organizaci zahradních slavností, jarmarků, pouštění draků, vánočních setkání, vítání jara, společné zakončení roku a spoustu dalších jiných aktivit, na kterých se rodiče mohou spolupodílet. Čas strávený tímto způsobem může poskytnout rodičům a dětem

příjemně strávené chvíle. Tvrzení je možné doložit výrokem: „Škola podněcuje rodiče k tomu, aby do vzdělávání přinášeli vlastní podněty, projekty zejména takové, které školu propojí s komunitou a reálným životem. Takto iniciované projekty pak probíhají převážně v režii rodičů, a to jak v době vyučování, tak i v jejich volném čase.“ (Poche Kargerová a kol., 2019, s. 20).

3.7.1 Desatero pro spolupráci s rodinou

Jako konkrétní příklad z programu Začít spolu můžeme uvést tzv. „desatero“ doporučení, jakým způsobem naplňovat a podporovat správu komunikaci a spolupráci rodiny a školy.

1. „Respektujeme úlohu rodičů“
 2. „Zachováváme důvěrnost“
 3. „Mluvíme s rodinami o očekáváních, která vůči sobě máme“
 4. „Podporujeme spolupráci s rodiči nabídkou vícero strategií k jejich zapojení“
 5. „Respektujeme, že konkrétní způsob spolupráce si volí sama rodina“
 6. „Usilujeme o zapojení celé rodiny“
 7. „Plánujeme rodičovská setkání a konzultace v době, která rodině vyhovuje“
 8. „Zaměřujeme se na silné stránky rodiny a poskytujeme jí pozitivní zpětnou vazbu“
 9. „Spolupracujeme s dalšími partnery školy“
 10. „Víme, že všechno nejde hned...“
- (Poche Kargerová a kol., 2019, s. 21).

4 Projektová metoda

Projektová metoda spadá do komplexních výukových metod a má hojné využití na všech stupních škol právě pro svou živost, návaznost na životní situace a především na prožitek, který děti během realizace projektu získají. Projektová metoda má své kořeny v pragmatické pedagogice, přičemž jejími zakladateli se stali americký pedagog a psycholog John Dewey a německý profesor Georg Kerschensteiner (Zormanová, 2012).

V mateřské škole se jedná o jednu z inovativních možností vzdělávání, která chápe dítě jako spolutvůrce svého rozvoje a učitel se dostává do pozice podporovatele seberozvíjejícího procesu (Syslová a Štěpánková, 2019). Projektová metoda je taková metoda, ve které jsou žáci vedeni ke zpracovávání určitých úkolů a projektů, přičemž se

jedná o komplexní úkoly či řešení problémů spjaté s životní realitou. Projekty mohou mít podobu tzv. integrovaných témat, které využívají mezipředmětové vztahy a zahrnují průřezová témata (Zormanová, 2012). V projektu je kladen důraz na tvoření úkolů a aktivit, které jsou dětem blízké, vychází z jejich potřeb a jsou pro ně silně motivující. V průběhu úspěšného projektu dítě cítí, že projekt je tzv. jeho podnik (Kratochvílová, 2016). Tento pojem můžeme chápat jako pocit dítěte, že je tvůrce jádra projektu, jedná se tam o jeho příspěvky a činnosti na kterých pracuje, a spoluprací s ostatními dětmi projekt vytváří.

Projektová metoda zaštiťuje rozvoj interdisciplinarity, tedy možnosti celistvého poznání a možnosti vzájemného obohacení a propojení disciplín, které spolu zdánlivě nesouvisí. Projekt by měl brát zřetel na aktuální témata, která vycházejí z osobní situace dětí ze školního i širšího společenského prostředí. Učitelova funkce se mění z řídicí na funkci spíše konzultační, kde funguje partnerský přístup. Jedním z dalších principů je také společenská relevantnost, kdy projekt může tvořit pomyslný most spojující život obce, společnosti a školy (Novotný, 2012).

Na konci projektu je možné vidět určité produkty, které v průběhu realizace vznikly, jakožto jakési konečné výstupy. Tyto produkty by však neměly být cílem projektu, cílem se stává celkový proces vytváření projektu dětmi, jejich aktivní účast a získání prožitků, prostřednictvím nichž se učí, získávají nové informace, přichází na zajímavé postupy řešení a to především skrze hru a činnosti.

4.1 Základní kroky projektu

Zormanová (2012) ve své publikaci uvádí následující čtyři kroky přípravy projektu:

1. Stanovení záměru projektu, který by měl obsahovat formulace cílů a stanovení výsledku činností.
2. Plánování a vymezení základních otázek, tématu a typu činností.
3. Realizace projektu, samotné provedení a uskutečnění.
4. Zhodnocení projektu, práce na projektu by měla být zhodnocena jednak dětmi společně s učitelem ve vzájemném dialogu a také následně vyjádření hodnocení dětí sebe navzájem.

5 Třífázový model učení

Jedná se o model učení, který se u nás rozšířil zejména díky programu RWCT, neboli Čtení a psaní ke kritickému myšlení. Tento model vychází z konstruktivistického pojetí učení a uvádí ho do pedagogické praxe (Krejčová, 2015). Představuje základ pro plánování vyučování, které je dobře využitelné při realizaci projektů v MŠ. Třífázový model učení zahrnuje zároveň rovinu realizace a určování struktury vyučování. Již z názvu modelu, můžeme dobře vyčíst, že model pojímá celkem 3 základní fáze E-U-R (Hyplová, 2010).

První fáze nese název Evokace; při ní učitel zjišťuje, jaké vědomosti a prekoncepty mají děti v návaznosti na probírané téma a dochází zde k několika důležitým poznávacím aktivitám. Při evokaci chceme docílit, aby si dítě uvědomilo informace a znalosti, které již o daném tématu nabylo v minulosti. Evokace má tedy za úkol opětovné vybavení si zkušenosti, které dítě má, na které můžeme následně navázat nová fakta a spojit nové s již známým. Druhým cílem evokace je zaktivizovat dítě prostřednictvím zapojení jeho vlastního myšlení a slovního vyjadřování. Třetím cílem evokační fáze je motivace k činnostem, vzbuzení zájmu u dětí a navození atmosféry. Tento bod je předpokladem pro aktivní samostatnou práci dětí (Zormanová, 2012).

Další fází je uvědomění. V této fázi si děti mají uvědomit význam probíraného a také zde dochází k fixaci nových vjemů a informací. Hlavním cílem této fáze je udržení zájem dětí a soustředěnosti na konkrétní činnosti a práci, která téma obsahuje. Děti by v této fázi měly být povzbuzovány k vnímání, aktivitě a k přemýšlení nad informacemi. Následovat by mělo zjišťování, zda jim rozumí a ujasňování si spojitostí a souvislostí s již poznaným (Zormanová, 2012).

Třetí fází je reflexe, která je důležitá pro zpracování nových informací a prožitků. Během této fáze si děti třídí a systematizují, co nového se naučili a co nového si zkusily. Přetvářejí si tak svá původní vědomostní schémata a přidávají k nim nové informace. Probíhá zde proces učení, jehož výsledek se díky prožití všech tří fází stává trvalým (Zormanová, 2012).

6 Projekt s názvem V říši hmyzu- Záměr

Cílem praktické části práce je navržení a realizace týdenního projektu v mateřské škole prostřednictvím třífázového modelu učení E-U-R a následné ověření projektu v praxi. Projekt v sobě uplatňuje prvky alternativního vzdělávacího programu Začít spolu a je navržen v souladu s platným RVP PV (MŠTŠ 2018).

Projekt nese název V říši hmyzu a je zaměřen na život v mravenčí říši. Jádro projektu tvoří oblast Dítě a svět (MŠTŠ 2018). Záměrem projektu je seznámit děti s druhem hmyzu, se kterým se mohou běžně setkat ve volné přírodě a rozvíjet u dětí ohleduplnost k přírodě a sobě navzájem prostřednictvím přirozeného učení, které je naplňováno spojením projektu a programu Začít spolu. Zaměření děje projektu je zasazeno do prostředí Říše hmyzu, která bude dětem postupně odkrývat své krásy a tajemství. Stěžejní část tvoří život mravenců, jejich důležitost pro přírodu a člověka. Děti se seznámí s tím, jak mravenci vypadají, kde a jak žijí a také čím se živí. Dále jsou děti seznámeny s pojmem mraveniště, které budou prostřednictvím her a aktivit postupně poznávat. Děti se na konci projektu seznámí i s dalšími druhy hmyzu, se kterými se mohou potkat ve svém okolí. Projekt navazuje na Školní vzdělávací plán Mateřské školy Albertovy s tématem Jaro, podtéma Hmyz (Mateřská škola Kampanova, 2019).

Projekt je určen předškolním dětem ve věku 5–6 let a dětem s odloženou školní docházkou. Realizace projektu proběhla v termínu 21. září 2020 až 25. září 2020 v Mateřské škole Albertova v Hradci Králové, ve třídě Žlutá pastelka paní učitelky Bc. Jitky Kurečkové. Třída je homogenní a dochází do ní děti předškolní ve věku 5–6 let. V daném týdnu do třídy docházelo 23 dětí.

Projekt byl navržen s obsahem prvků programu Začít spolu, v korespondenci se základními hodnotami a principy tohoto programu. Do projektu byly zařazeny organizační a výukové metody, které program Začít spolu využívá jakožto ranní úkol pro děti a jejich rodiče, ranní kruh, práce s ranním dopisem, práce v centrech aktivit nebo hodnotící kruh. Při realizaci projektu bylo dbáno na individualizaci, vzájemnou komunikaci, pozitivní motivaci, sebehodnocení a sebereflexi. Při realizaci projektu byla snaha o vytvoření příjemné a přátelské atmosféry, nastavení klimatu přívětivého pro vyjadřování vlastních pocitů, postojů a emocí a zasazování se o partnerský přístup.

Realizován byl celý projekt dle návrhu a plánování, tedy všech pět dní s výjimkou několika aktivit, které nebyly realizovány z časových důvodů, ale bylo s nimi počítáno

jako s činnostmi pro případ volného času nebo jako doplněk k realizovaným aktivitám. Tyto aktivity jsou přiloženy k nahlédnutí v přílohách (Příloha 23, Příloha 24).

Projekt je navržen jako týdenní projekt s možností rozšíření tématu v návaznosti na další projektové týdny s hlubším zaměřením na další hmyzí říši (motýli, včely, slunéčko sedmítečné, cvrčci, pavouci, kobylky atd.). Závěrečný páteční tematický blok může sloužit právě jako úvod pro rozšíření projektu například na měsíční projekt, přičemž by každý týden mohl být zaměřen na jinou hmyzí říši.

7 Charakteristika Mateřské školy Albertova v Hradci Králové

Mateřská škola Albertova je státní mateřská škola zřízená městem Hradec Králové a je odloučeným pracovištěm Mateřské školy Kampanova v Hradci Králové. Sídlí v ulici Albertova na Pražském Předměstí. MŠ je zřízena v samostatné budově vilového typu a je zasazena do velmi klidné lokality, kde je dostatek prostoru pro zázemí školky i školní zahrady.

Mateřská škola má kapacitu 66 dětí, které lze rozmístit do 3 tříd. Každá třída nese název inspirovaný barevnými pastelkami. Třídy v této mateřské škole jsou jak homogenní tak heterogenní. Oranžovou pastelku navštěvují děti, kterým je mezi 3 a 5 roky, modrou pastelku pak děti ve věku 4 až 6 let. Do žluté pastelky dochází především děti těsně předškolní, ve věku 5–6 let, a děti s odloženou školní docházkou. Realizace projektu proběhla právě ve třídě žlutá pastelka s předškolními dětmi.

Mateřská škola si zakládá na atmosféře příjemného rodinného typu a poskytuje tak prostor pro partnerskou spolupráci zaměstnanců a rodičů. MŠ také uplatňuje principy individuálního přístupu a otevřené komunikace a pracuje s metodami kooperativního a prožitkového učení hrou a činnostmi. Je zde využíváno i situačního učení. Zároveň s pestrou nabídkou vzdělávacích činností, které se v této mateřské škole realizují, je dětem poskytován dostatek prostoru pro spontánní hru, na kterou je kladen velký důraz. Mateřská škola během procesu edukace uplatňuje prvky vzdělávacího programu Začít spolu a zaměřuje se na nové metody a formy práce, jako jsou projekty Dobrý start nebo Dobrý začátek (Mateřská škola Kampanova, 2019, Školní vzdělávací program). Prvky Začít spolu jsou přirozeně zasazeny do denního režimu (Tabulka 1).

Hlavní vize filozofie mateřské školy zní: „*Odcházím z MŠ a jsem samostatný, otevřený informacím a změnám, umím žít společně s ostatními a v souladu se zemí.*“ (Mateřská škola Kampanova, 2019, str. 8).

Tabulka 1: Orientační denní režim

Plánovaný čas aktivity	Popis aktivity
06:30–08:15	hry a činnosti podle volby dětí, rozhovory s dětmi o prožitcích z víkendu, úklidové práce dětí
08:15–08:25	ranní cvičení
08:25–08:45	dopolední svačina
08:50–09:20	programově řízená výchovná práce, komunikační kruh
09:20–11:15	pobyt venku
11:15–11:45	oběd
11:45–14:00	odpočinek
14:00–14:20	odpolední svačina
14:20–16:15	hry a zájmové činnosti dětí

(zdroj: *Denní režim, MŠ Kampanova, 2021, In: <https://www.mskampanova.cz/denni-program/>*)

8 Podmínky realizace projektu

Podmínky pro realizaci projektu byly ovlivněny onemocněním Covid-19, celkovou situací v České republice a vládními nařízeními vztahující se k šíření tohoto onemocnění. Realizace projektu byla plánována na jaro 2020, ale kvůli situaci v souvislosti s Covid-19 v České republice, byla několikrát odložena a realizována až na konci září 2020. Tento fakt v sobě zahrnuje zásah do průběhu realizace projektu například ve smyslu spolupráce a komunikace s rodiči, která v dané době musela být omezena pouze na nezbytnou dobu.

Ranní úkol, který měl být určen pro děti a jejich rodiče, nemohl být v dané době realizován v plném rozsahu, vzhledem k vyhlášení omezeného pohybu rodičů po mateřské škole. Podle vládních nařízení se rodiče měli v danou dobu zdržovat v prostorách mateřské školy po co nejkratší dobu. Proto jsem zvolila pouze jeden ranní úkol pro celý týden, který byl umístěn do prostor šatny, kde si rodiče s dětmi při vstupu

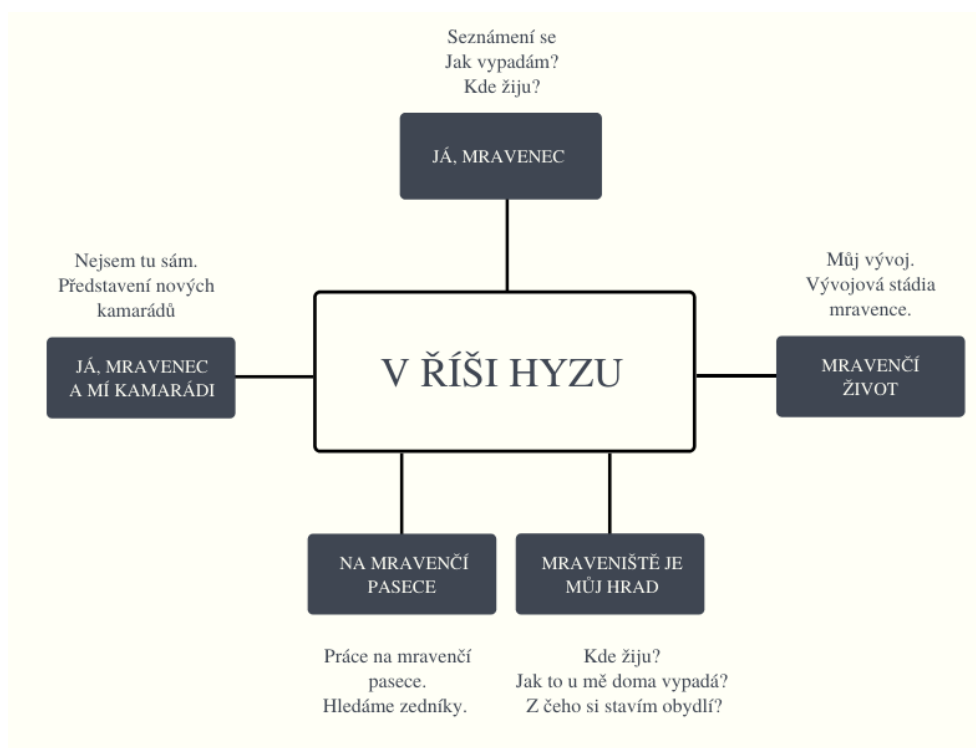
do mateřské školy mohli úkol společně vypracovat. Ostatní materiály pro ranní úkol byly dětem nabídnuty v rámci ranních činností. Za normálních okolností bychom pracovali nejlépe ve třídě, kdy by každý den na děti a jejich rodiče čekal nový úkol, ale vzhledem k povinnému nošení roušek, které pro rodiče nebylo při práci s dětmi zcela přirozené a komfortní, jsem zvolila cestu jednoho průběžného ranního úkolu, který si rodiče s dětmi mohli vypracovat v průběhu týdne, podle jejich aktuálních možností.

Přesunutí tématu z jara do podzimního období nemělo negativní dopad a neovlivnilo výsledek projektu. Při plánování projektu a následné samotné realizaci bylo třeba brát v úvahu možnost probíhající adaptace na začátku školního roku, která by mohla ovlivňovat celkový vzdělávací proces.

9 Plán projektu

V následující podkapitole je nejprve představena myšlenková mapa projektu (obr. 13), na kterou navazují tematické bloky projektu. Bloky jsou koncipovány na základě třífázového modelu učení. Tematickým blokům předchází kapitola Přínosy a rizika, nad kterými se autorka zabývá v návaznosti na plánování a následnou realizaci projektu.

9.1 Myšlenková mapa

Obr. 13: Myšlenková mapa

(autor: M. Masařová)

10 Přínosy a rizika

Při plánování projektu jsem se zamýšlela nad tím, jaké by mohl mít přínosy a také jaká s sebou nese rizika. O některých z níže uvedených jsem uvažovala při plánování projektu, další se pak postupně objevily v průběhu ověřování projektu v praxi. Níže popsané přínosy a rizika tedy vychází jak z předpokládaných skutečností, tak ze zcela nového osobního poznání, které bylo nabyto prostřednictvím realizace projektu v praxi.

Přínosy pro děti:

- získání nových prožitků
- učení skrze životní situace
- všestranný rozvoj osobnosti
- rozvoj schopností směřující ke vzájemné spolupráci
- rozvíjení komunikačních schopností skrze spolupráci v centrech aktivit
- rozvoj schopnosti vyjádřit svůj názor
- čerpání z vlastní zkušenosti dětí a navázání na jejich prožitky
- zjištění nových poznatků o životě mravenců

Přínosy pro pedagoga:

- sledování individuálních pokroků dětí
- zjištění preference a zájmů dětí
- utváření vlídného klimatu ve třídě
- diagnostická činnost v podobě pozorování
- kladné nastavení vztahů mezi dětmi a pedagogem
- práce na pedagogickém seberozvoji
- pocit kariérního naplnění

Rizika

- nedostatečná adaptace dětí na začátku školního roku a z toho pramenící stud při vzájemné komunikaci a vlastním projevu
- časová náročnost aktivit a přetížení dětí
- časová náročnost pro pedagoga z hlediska zpracování a přípravy všech potřebných materiálů a pomůcek

- nejasné zadání úkolu v centrech aktivit a z toho plynoucí nepochopení instrukcí
- neefektivní vedení ke slovnímu hodnocení a sebereflexi
- nevhodné položení otázky při sebehodnocení, která dítě vede k nezáměrné negativní sebereflexi
- inklinace učitele k neobjektivitě při snaze projevit pozitivní slovní hodnocení
- navození atmosféry nepříznivé pro sebehodnocení

11 Tematické bloky a popis jejich realizace s reflexí

11.1 JÁ, MRAVENEC

Tematický blok č. 1

Metody, techniky	Předpokládané činnosti
MOTIVACE	Výroba papírové loutky
Ranní úkol	Děti si vyrobí jednoduchou papírovou loutku mravence. Pomůcky: kola z barevného papíru, kola z barevného papíru s průstřihy, chlupaté drátky, fixy, lepidlo
Ranní kruh	Privítáme se. Představíme se. Rozhovor s dětmi. Připomenutí pravidel třídy. Hra na vytleskávání jmen (Mirka, Mirka Anička, Anička) Hra slouží k zapamatování jmen a seznámení se.
Ranní dopis	Přečtení ranního dopisu. Rozhovor o obsahu ranního dopisu. (Příloha 14)
EVOKACE	Průzkumníci
Hra v roli	Děti, právě jsme se ocitli ve Hmyzí říši. Říše hmyzu má také obyvatele, kteří tu žijí, jsou ale malí a není je moc dobře vidět. Abychom se s nimi mohli poznat, staneme se teď hmyzími objeviteli. Před námi leží celá Hmyzí říše. Pro každého objevitele tu leží jedna lupa. To je takové sklíčko,

<p>Didaktická hra – předmatematické dovednosti</p> <p>didaktická hra</p>	<p>které nám maličké obyvatele ukáže více z blízka. Každý zkuste najít alespoň jednoho. Děti hledají schované mravence po třídě</p> <p>Pomůcky: laminovaní mravenci různé velikosti 40–50 ks (Příloha 1), lupy pro každého</p> <p>Koho lupa ukázala</p> <p>Moji milí objevitelé, podařilo se vám najít nějakého hmyzího obyvatele? Zvedněte je nad hlavu, ať je dobře vidíme. Víte, jak se jmenují? Viděli jste je už někdy? Jsou všichni stejní? (každý je jinak velký). Máte pravdu, každý je jinak velký. To je stejné jako s lidmi, i lidé mají každý jinou velikost. Průzkumníci, mám pro vás další důležitý úkol. Seřadte je na zemi od nejmenšího po největšího. Ukažte prstem na největšího, ukažte prstem na středně velkého, ukažte prstem na nejmenšího. Máte u sebe nějaké stejně velké?</p> <p>Pomůcky: mravenci z předchozí aktivity</p> <p>Velký, malý domeček</p> <p>Výborně, teď je našim úkolem, najít pro hmyzí obyvatele jejich domečky, aby měli kde spinkat. No jo, ale do jednoho domečku, se přece všichni nevejdou. Proto tu máme 3 domečky, velký, středně velký a malý. Máte nápad, podle čeho bychom je mohli do domečků rozdělit? Šlo by to podle toho, jak jsou velcí? Souhlasíte, že bychom dali velkého do velkého domečku, malého do malého a středně velkého do středně velkého domečku?</p> <p>Pomůcky: laminovaní mravenci, 3 papírové mraveniště různé velikosti</p>
<p>UVĚDOMĚNÍ rozhovor s maňáskem</p>	<p>Mravenčí návštěva</p> <p>Děti, já mám pro vás jedno velké překvapení. Když jsem dnes šla cestou do školky, někoho jsem potkala. Slyšela jsem tenký hlásek, jak na mě volá z trávy. Řekl mi, že nikdy ve školce nebyl, protože v Hmyzí říši, odkud on pochází, školky nemají.</p>

pohybová hra	<p>místo, kde se nachází. Potom s dětmi projdeme místa s nejpočetnějším výskytem mravenečků.</p> <p>Pomůcky: laminovaní mravenci, papírové mraveniště</p> <p>Na mravenčí pozdrav</p> <p>Děti běhají v prostoru, vždy když se dva mravenci potkají, tak se společně pozdraví tlesknutím dlaní.</p>
pohybová hra	<p>Mravenčí molekuly</p> <p>Děti v roli mravenců běhají v mraveništi. V jednu chvíli se musí mravenečci seskupit podle čísla, které řekne paní učitelka. (inspirace hrou molekuly)</p>

<p>REFLEXE</p> <p>rozhovor</p>	<p>Já, mravenec</p> <p>Rozhovor s dětmi o mravencích: Děti, jak jsme říkali, že se tento hmyzí obyvatel jmenuje?</p> <p>Když se na něj podíváme, jak vypadá? Je velký nebo malý? Jakou má barvu? Má hodně nožiček? Co o něm víme? (kde žije – louka/les, jak se jmenuje jeho domeček – mraveniště)</p> <p>Mraveniště – Eda vysvětlí, že mraveniště není jenom hromada jehličí, ale že uvnitř skrývá cestičky, po kterých se mravenci pohybují a také komůrky ve kterých spinkají.</p>
hodnotící kruh – reflexe, sebereflexe	<p>Jak se vám líbilo být objevitel?</p> <p>Moji drazí průzkumníci, jak se vám líbilo objevovat hmyzí obyvatele? Ukaž palcem (nahoru, dolů, doprostřed) Co se Tě nejvíc bavilo? Co Tě moc nebavilo?</p>
teploměr	<p>Mravenec fešák</p> <p>Jak se Ti mravenec líbí? Komu se moc líbí, stoupne si na určené místo, komu se nelíbí, stoupne si na jiné určené místo.</p>

11.1.1 Popis realizace s reflexí

První den projektu na téma V říši hmyzu jsme s dětmi zahájili vzájemným pozdravem a seznámením se. Děti postupně chodily do třídy, kde jsem je čekala, podali jsme si ruku a navzájem jsme se představili. Zprvu bylo na některých dětech vidět, že jsou překvapeny z nové tváře, ale po podání ruky a po vzájemném představení se pomalu děti osmělovaly. Některé byly bezprostřední a hned měly chuť si se mnou povídat a vyprávět mi zážitky, za což jsem byla moc ráda. Poté byl pro děti připraven ranní úkol, který vychází ze základních prvků programu Začít spolu. Ranní úkol sloužil zároveň i jako prvotní uvedení do tématu. Děti měly za úkol za pomoci barevných papírů, nůžek, lepidel a pastelek vyrobit papírovou loutku mravence. Tělo mravence se skládalo ze tří stejně velkých kruhů, přičemž děti měly za úkol předkreslený kruh vystříhnout, aby procvičily jemnou motoriku a nácvik práce s nůžkami. Některé děti byly s nůžkami obratnější než jiné, ale to vůbec nevadilo. Snažila jsem se děti motivovat, aby měly do práce s nůžkami chuť a alespoň si nácvik zkusily. Nakonec se všem dětem podařilo kruhy vystříhnout, slepit do tvaru mravenčího těla a dokončit mravence nalepením nohou a tykadel.

Po ranním úkolu, cca v 8:30, jsem děti písničkou svolala k úklidu. Děti jsou samostatné, dodržují předem sjednaná pravidla a reagují na domluvené signály, takže při písničce už se děti samy pustily do úklidu. Jakmile byly všechny hračky na svém místě a taky uklizený stoleček s ranním úkolem, posadili jsme se do ranního komunitního kruhu. Zde jsem se ještě jednou představila a připravila děti na to, že s nimi budu trávit celý týden. Poté jsem požádala děti, aby se mi ještě jednou představily, a také jsme si zahráli seznamovací hru na vytleskávání jmen. Zde děti zcela nepochopily pravidla, proto jsme pravidla hry zjednodušili. Po hře nastal čas na ranní dopis. Tento prvek byl pro děti nový, ale hned na první pohled je zaujal. Byly napnuté a se zájmem poslouchaly, co jim chce ranní dopis sdělit. Ranní dopis děti uvedl do prostředí Hmyzí říše a připravil je na následující dopoledne. Po svačině jsme znovu usedli do kruhu, kde jsem jim představila nového kamaráda z Hmyzí říše – mravence Edu, který nás bude celý týden doprovázet. Loutka mravence Edy sloužila jako dlouhodobá motivace do celého týdne. Loutku Edy jsem poslala po kruhu při povídání o tom, co děti rády ve školce dělají. Všechny děti na otázku „Co nejraději děláš ve školce“ dokázaly odpovědět a při konzultaci mi paní učitelka potvrdila, že děti mají opravdu takové zájmy, jaké mi pověděly v kruhu. Z toho usuzuji, že jsou děti schopny samy vyjádřit svůj názor a okomentovat své záliby.

Po komunitním kruhu s mravencem Edou následovala činnost, kde si děti hrály na průzkumníky Hmyzí říše. Po třídě byly rozmístěny obrázky ztracených mravenců a děti je měly za úkol najít a sesbírat. Poté děti roztrídily mravence podle velikostí a přiřadili k nim velikostně odpovídající mravenišťe. Děti se pustily do hledání se záplem a aktivita hledání a role průzkumníka je bavily. Po této aktivitě následovala slovní motivace, která děti uvedla do role objevitelů v reálném světě hmyzu. Na vycházku do parku jsme si s sebou vzali lupy, se kterými děti pozorovaly přírodu a okolí. Snažily se vypátrat mravence v trávě, pozorovaly jejich barvu, velikost, stavbu těla i místa, kde se objevují v hojném počtu a kterým místům se naopak vyhýbají. Děti při této aktivitě pracovaly ve dvojici, kdy byla důležitá spolupráce, protože lupu měly ve dvojici jen jednu a musely se tak střídat. Pokud děti objevily místo s větším výskytem mravenců, daly na místo obrázek s mravencem. Většina dětí dokázala dobře spolupracovat, a u některých skupinek došlo i k rozdělení rolí, jakou úlohu budou ve dvojici zastávat. Děti objevily i malé nadzemní mravenišťe a také další druh hmyzu, na který narazily, a to ploštice.

Po této aktivitě, jsme vytvořili kruh, kde proběhla reflexe předešlé činnosti. Děti zhodnotily svoji práci, jak se jim pracovalo s lupou, kolik našly mravenců, jak je činnost bavila a zda pro ně bylo hledání mravenců jednoduché nebo naopak složité. Zde jsem si moc vážila jejich upřímnosti a snaže o slovní sebehodnocení a poskytnutí zpětné vazby. Děti se umí dobře vyjadřovat a každé dítě dokáže říct, jak si myslí, že mu daná aktivita šla a co by se dalo zlepšit.

Po reflektivním kruhu následovaly tři pohybové hry. Při první hře děti běhaly ve vymezeném prostoru, jako mravenečkové v trávě a když cestou potkaly dalšího kamaráda, tak si plácly. Tato hra měla v dětech podněcovat radost z kolektivu, spolupráci a udržování dobrých vztahů ve třídě. Další byla hra na řetěz, měla být oproti předešlé relaxační. Děti měly vytvořit řetězec podle společných rysů či znaků. Tuto hru bych již příště nezvolila, děti sice pravidla hry pochopily, ale nebyly zatím schopny posoudit společné rysy, proto se domnívám, že je hra vhodnější spíše pro starší děti. Třetí hra byla na mravenčí molekuly, kdy děti v roli mravenců běhaly v prostoru a podle vyřčeného čísla tvořily skupiny. Při této hře nebyl problém, děti se dokázaly společně domluvit a skupinky utvořit, aniž bych musela nějak výrazně zasahovat do děje hry.

Celkově se první den projektu vydařil, děti odcházely s motivací do celého následujícího projektového týdne.

*Obr. 14 Mravenčí říše
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 15 Ranní kruh, seznámení s mravencem Edou
(foto: J. Kurečková)*

*Obr. 16 Ranní úkol
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 17 Mravenčí průzkumníci
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 18 Práce s lupou
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 19 Děti s lupami
(foto: M. Masařová)*

11.2 MRAVENČÍ ŽIVOT

Tematický blok č. 2

Metody, techniky	Předpokládané činnosti
MOTIVACE ranní úkol	Pracovní list pro rozvoj matematické gramotnosti
námětová hra	Mravenec řemeslník Děti si zahrají na mravenčí řemeslníky. Budou mít k dispozici nářadí a materiál, který bude v pomyslném mravenčím skladu. Děti budou opravovat nábytek, mraveniště, nádobí, cokoli, dle vlastní fantazie. Pomůcky: sada nářadí, stavební materiál
ranní kruh	Pozdravíme se. Pošleme si pohlazení. Popovídáme si o tom, jak se dnes cítíme. Co jsme dělali včera? Připomeneme si pravidla třídy.
ranní dopis	Přečtení ranního dopisu. (Příloha 15)
EVOKACE točení střelkou	Mravenčí vývoj Figurky nebo obrázky s vývojovými stádii mravence. Ruleta se střelkou s vývojovými stádii. Ruletu si děti předávají a točí si střelkou. To stádium, které si vytočí, děti pojmenují (Příloha 2).
pohybová hra	Vajíčko/ kukla/ dospělý Děti, teď už víme, že než se vylíhne dospělý mravenec, musí projít dlouhou cestu od vajíčka, přes kuklu až po dospělého mravence. My si teď na takové vajíčka, kukly a mravence zahrajeme. Děti běží po třídě na hudbu, jakmile se hudba zastaví, učitelka řekne buďto vajíčko (schoulení do klubíčka), kukla (klek, ruce skrčmo dopředu), mravenec (leh na zemi, ruce a nohy vzhůru, třepotání prsty) a děti přechází do dané

<p>kooperativní hra</p>	<p>pozice. Pomůcky: nahrávka s hudbou</p> <p>Hra na kukly Děti pracují v tříčlenné skupině. Jeden představuje vajíčko, další dvě děti obmotávají vajíčko toaletním papírem až do té doby, dokud není dobře zakukleno. Z kukly se dítě následně snaží dostat a tím se z něj vykuklí mravenec. Pomůcky: toaletní papír (Strakatá, 2011).</p>
<p>UVĚDOMĚNÍ</p>	<p>CENTRA AKTIVIT</p>
<p>CENTRUM POČÍTÁNÍ A DESKOVÝCH HER</p>	<p>Pracovní listy s mravenčí tematikou pracovní list 1 (Příloha 3) Děti mají za úkol najít a spočítat vajíčka, kukly a mravence na obrázku. pracovní list 2 (Příloha 4) Děti hledají cestu bludištěm, pomáhají mravenci najít cestu do mraveniště. pracovní list 3 (Příloha 5) Děti pomáhají mravencům hledat cestu ven s nádob. Tento pracovní list je těžší variantou bludiště, proto je vhodný jako doplňkový úkol pro děti, které chtějí těžší variantu. Pomůcky: pracovní listy Co aktivita rozvíjí: Děti si opakují rozlišení vývojových stádií mravence podle obrázku. U dětí je rozvíjena předmatematická gramotnost a počítání do 12. Děti se učí v souboru obrázků vyhledat jednotlivé obrázky stejného druhu. Kompetence: U dětí je rozvíjena kompetence učení, řešení problémů.</p>
	<p>Hlavlám Děti pracují s hlavlámem z geometrických tvarů. Skládají geometrické tvary do hlavlámu uvnitř obrázku mravence.</p>

<p>CENTRUM KOSTEK</p>	<p>Pomůcky: hlavolam, laminované geometrické tvary do hlavolamu (Příloha 6–8).</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Aktivita je zaměřena na rozlišování tvarů a barev a také na procvičování jemné motoriky. Vzhledem k tomu, že děti pracují ve skupině, vzájemně si půjčují tvary, šablony a také se vzájemně mohou poprosit o radu.</p> <p>Kompetence: U dětí jsou rozvíjeny kompetence k učení, řešení problémů, sociální a personální</p>
<p>CENTRUM ATELIÉR</p>	<p>Tvoření mravenců a vajíček v trávě</p> <p>Děti tvoří mravence s vajíčky v trávě. Na formát A4 pastelkou děti nakreslí trávu, na trávu lepí kuličky krepového papíru do tvaru mravence (3 kuličky za sebou), černým fixem se dokreslí nožičky, vajíčko děti vytvoří kuličkou bílého krepového papíru</p> <p>Pomůcky: papír A4, pastelky, krepový papír, lepidlo, černý fix</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Děti se věnují výtvarné činnosti, skrze kterou rozvíjí jemnou motoriku a estetické cítění. Děti poznávají strukturu materiálu krepového papíru a poznávají pomocí hmatu jeho vlastnosti. Děti skrze výtvarnou aktivitu znovu poznávají vajíčka, ze kterých se mravenci líhnou.</p> <p>Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů</p>
<p>CENTRUM JAZYKA</p>	<p>Mravenčí pexeso</p> <p>Děti utvoří dvojice, přičemž každá dvojice má k dispozici jednu sadu pexeso kartiček, se kterými rozehrávají klasickou hru pexesa. Na obrázcích pexesa jsou mravenci v jejich reálné podobě. Děti si po dohrání hry znovu obrázky dobře prohlédnou a ve dvojici si říkají, co na obrázku mravenci dělají.</p> <p>Pomůcky: mravenčí pexeso</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Hra pexeso u dětí rozvíjí paměť a myšlení. Děti u hry komunikují a nastavují si dodržování pravidel hry, to je vede ke kooperaci. Snímky mravenců na</p>

	<p>obrázcích pexesa dětem ukazují mravence v jejich reálné podobě a při jejich běžných činnostech. Děti si všímají podoby vývojových stádií mravenců na obrázcích. Rozhovor nad obrázky u dětí rozvíjí komunikaci a vyjádření vlastního názoru.</p> <p>Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální</p>
<p>CENTRUM PÍSKOVNIČKY</p>	<p>Hledání mravenců v písku</p> <p>Využití jemného písku. Děti prozkoumávají pomocí pinzety písek, ve kterém jsou ukryty figurky mravenců, vajíček a larev. Jakmile všechny předměty najdou, nakreslí do písku cestičky. Pomocí pinzety děti uchopí mravence a projdou s nimi cestičky. V písku mohou děti mravencům vytvořit domečky, chodbičky a různé úkryty.</p> <p>Pomůcky: písek, figurky mravenců a larev (možná výroba ze střídky z chleba), polystyrenová vajíčka, umělohmotné pinzety.</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Při této aktivitě si děti všímají vývojových stádií mravenců. Znovu si opakují, jak vypadají vajíčka, kukly a mravenci. Práce s pinzetou a rozvíjí jemnou motoriku, práce s pískem je hmatově příjemná a plní také relaxační funkci. Děti se u společné práce učí spolupracovat a společně se domlouvat.</p> <p>Kompetence: kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní, kompetence k učení, kompetence k řešení problémů</p>
<p>REFLEXE názorová škála sebereflexe</p>	<p>Bylo ti dobře, při hraní her? Ukaž rukou, čím ti bylo dobře víc tak ukaž nahoru, čím méně, tak dolů.</p> <p>Sebereflexe dětí. Co jste měli v centru za úkol? Jak se vám práce dařila? Bylo to pro tebe jednoduché nebo těžké?</p>

11.2.1 Popis realizace s reflexí

V projektovém úterý jsme se zaměřili na mravenčí život. Chtěla jsem dětem přiblížit život mravenců od vajíčka až po dospělého mravence a seznámit je s vývojovými stádii.

Den jsme zahájili dobrovolným ranním úkolem, který většině dětí nedělal problém. U některých dětí se ukázalo, že si ještě neosvojily číselnou řadu do 10 a proto jsem s takovými dětmi pracovala individuálně. Také zde zafungovala metoda kooperativního učení, kdy si děti navzájem pomohly, poradily a vysvětlili zadání úkolu. Poté následovaly ranní hry dle vlastní volby.

Po ranních hrách jsme se sešli v ranním komunitním kruhu. Tento ranní kruh byl pro nás každodenním vykročením do nového dne a uvedl nás do nového prostředí Hmyzí říše. Pozdravili jsme se, pověděli jsme si co je dnes za den a jakou dnes máme náladu. Ranní kruh sloužil k rozhovorům o tom, co děti zažily, co se jim povedlo, nebo jestli mají nějaké trápení, se kterým se chtějí svěřit.

Po rozhovoru přišel na řadu ranní dopis od kamaráda Edy z Hmyzí říše. Dnes nám ranní dopis řekl o zvláštní příhodě v Hmyzí říši; jeden nezbedný mraveneček pomíchal vajíčka, larvy a kukly a mravenec Eda nás žádá o pomoc. Děti s nadšením tuto výzvu přijaly. Pustili jsme se tedy do rozpoznávání vajíček, larev, kukel a mravenců pomocí mravenčí rulety. Před točením rulety jsem dětem ukázala obrázky jednotlivých vývojových stádií a společně jsme si je pojmenovali. Poté si děti posílaly mravenčí ruletu a snažili se pojmenovat to vývojové stádium, které si vytočili (vajíčko, larva, kukla, mravenec). Pro děti bylo točení střelkou něco nového a troufám si říct, že byly napnuté, co si vytočí. Pokud si někdo nemohl vzpomenout na název, kamarádi mu v kroužku pomohli a poradili. Příště bych do této aktivity zařadila prvek, aby si o radu samy děti poprosily některého z kamarádů. Tento aspekt by u dětí rozvíjel schopnost poprosit o pomoc v situaci, kdy váhám, ale také rozhodnout se, koho o pomoc požádám.

Mravenčí ruleta sloužila jako motivace pro pohybovou hru na Vajíčka, kukly a mravence. Dětem jsem předvedla jednoduchý pohyb, kterým jsme jednotlivá vývojová stádía ztvárnili pomocí vlastního těla. Děti za zvuku klavíru běhaly po třídě, a jakmile hudba ustala, řekla jsem jedno z vývojových stádií a děti měly dané stádium ztvárnit svým tělem. Tato hra děti velmi bavila, a proto jsme ji na přání dětí opakovali. Děti si zde uvědomily, jak mravenec v jednotlivých vývojových stádiích vypadá, jak se chová a taky si zapamatovaly jejich názvy. Protože jsme této hře věnovali více času, nestihli jsme již hru na Kukly, kdy se děti měly omotávat papírem a zažít si jedno

z vývojových stádií na vlastní kůži. Pro tuto aktivitu by bylo potřeba více času a ráda bych ji v případě opakování projektu zařadila a vyhradila si na ni čas. Po této hře následovala svačina, abychom nabrali síly pro práci v centrech aktivit.

Po svačině jsme se potkali v kruhu před centry. Děti jsem motivovala loutkou mravence Edy, který je žádá o pomoc při plnění úkolů v mraveništi. Dnes bych k motivaci přidala také příběh, přičemž bych každé zadání úkolu zasadila do děje příběhu. Poté jsem jednotlivá centra dětem představila a pověděla, kolik míst je v jednotlivých centrech k dispozici. Tím si v Začít spolu děti trénují paměť a také jim nabízíme možnost volby a svobodného rozhodnutí. Děti si zvaly svoje nalepovací značky a postupně si svými značkami označily centrum, do kterého by chtěly dnes jít. Tuto fázi se děti ještě učí, a proto některé chvíli váhaly. Nakonec však bylo důležité, že si každé dítě našlo místo v jednom z center a nedošlo k hádkám ani pláči. Děti byly ochotné se spolu domluvit a dohodnout si, do jakého centra kdo půjde. I ti největší váhavci nakonec přijali to centrum, ve kterém bylo ještě volné místo a při dotazu, zda jsou spokojeni, odpověděly, že nejprve chtěly jít do jiného centra, které však už bylo plné, ale že to nevádí a zkusí práci v centru, které přijali nakonec. Dle mého názoru je tento okamžik právě onen základ a hlavní cíl práce v centrech aktivit. Dětem jsou nabídnuty různé varianty a bohatá škála aktivit, ze kterých si děti mohou vybrat, ale je také nutné si rozmyslet, čemu by děti daný den daly přednost, nebo co si vybrat, pokud již zvolené centrum není k dispozici. Učí to děti svobodné volbě a rozhodování se, ale také přijetí jiné varianty. Kdybych pracovala s dětmi v delším časovém rozsahu, než byl jeden týden, určitě bych volila postup takový, aby si v průběhu týdne mohly všechny děti zvolit právě takové centrum, o které mají zájem a snažila se nabídnout tak atraktivní aktivity, aby děti měly chuť vyzkoušet centra s různým zaměřením.

Po rozdělení dětí do center jsem znovu centra prošla a zopakovala zadání úkolu, popřípadě jsem vysvětlila nepřesnosti. Děti se pustily do práce a z jejich aktivity jsem usoudila, že je nabídka činností v centru zaujala. Čas na práci v centrech jsme měli vymezený zhruba na 40 minut. V průběhu práce jsem centra procházela, ptala jsem se, jak se jim práce daří a neustále jsem se děti snažila pozitivně motivovat.

Nejvíce samostatné děti byly v centru s pískovničkou. Usuzuji, že tomu bylo tak i proto, že u pískovničky byli jen dva chlapci, kteří si práci v tomto centru užívali. V centru počítání bylo třeba vysvětlit úkoly na pracovních listech, poté jsem se snažila děti spíše motivovat k tomu, aby pracovaly ve skupině a pokud někdo něco neví, aby se snažily poradit si navzájem a prohlubovaly tak kooperativní učení. Více času jsem trávila

v centru ateliér, kdy zadání úkolu a postup tvoření bylo nutné znovu zopakovat a taky dětem ukázat techniku trhání papíru a následného muchlání do kuliček. S dětmi, které potřebovaly dopomoc nebo radu, jsem pracovala individuálně. V centru kostek, kde bylo dětem nabídnuto skládání hlavolamu z geometrických tvarů, jsem průběžně procházela a kontrolovala správnost skládání. V tomto centru byly dohromady čtyři děti. U jednoho chlapčka, který si centrum kostek vybral, jsme věděli, že má problém s rozeznáváním barev. Proto jsem s tímto chlapcem pracovala individuálně. Nakonec i on hlavolam úspěšně složil. V centru jazyka děti hrály obrázkové pexeso. Pexeso bylo zvláštní výběrem obrázků, které jsem pro tvorbu pexesa použila. Vybírala jsem obrázky z řady makro fotografií hmyzu, kde jsou několikanásobně přiblížení opravdoví mravenci v přírodě v průběhu svých denních činností. Pro děti bylo tedy překvapením, že musely obrázky dobře prostudovat, aby zjistili, co mravenci na obrázcích vlastně dělají. Po dohrání pexesa si děti měly ve dvojicích povědět, co se na obrázcích děje. Toto centrum bylo pro děti trochu náročnější a myslím si, že pro mnohé z nich to byla výzva, všech šest dětí si ale nakonec s tímto centrem dobře poradilo.

Obr. 20 Točení mravenčí rulety s vývojovými stádii

(foto: J. Kurečková)

*Obr. 21 Pohybová hra na Vajíčka, kukly a mravence
(foto: J. Kurečková)*

*Obr. 22 Ukázka centra ateliér
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 23 Ukázka centra pískovnička
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 24 Ukázka centra jazyka
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 25 Ukázka centra kostek
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 26 Ukázka hodnotícího kruhu u centra ateliér
(foto: J. Kurečková)*

<p>cviky opakujeme 6–7×</p> <p>relaxace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mravenečci vylézají se svých komůrek, aby se podívali, jak je dneska krásný den. • Stojíme před svou komůrkou, podívá se na jednu stranu na svého kamaráda a také se podívá na druhou stranu na svého dalšího kamaráda. (protahování krku) • Mravenečci jsme malinci, takže se musíme postavit na špičky, abychom dál dohlédli, podíváme se, jestli v dáli na louce kvetou nějaké kytičky. • Protože jsme před chvílí vezli z komůrky, pořádně se protáhneme. Protáhneme se na jednu stranu, a protáhneme s i na druhou stranu • Pozdravíme sluníčko – stoj na špičkách, vytahujeme se nahoru a zamáváme sluníčku • Pozdravíme také ptáčky – stoj rozkročný, vzpažit p/l úklony do stran • Podíváme se také dolů a pozdravíme kytičky, které rostou na zemi. (hluboký ohnutý předklon) • Mravenečci, dnes nás čeká ještě práce, proto si protáhneme i ručičky – kroužení zápěstím, kroužení v lokti, kroužení celými pažemi • Každý mraveneček ráno rád skáče z postele, tak ukažte, jak takový mraveneček dokáže vyskočit. <p>Dechové cvičení</p> <p>A nakonec si lehne na zem, zavřeme oči a vidíme tu krásně rozkvetlou louku, po travičce utíkají naši kamarádi mravenečkové, kolem bzučí včeličky a na pampelišce teď přistál motýl. Dýcháme do břicha, abychom mravenečka, co nám leze po břichu, nadzvedli.</p>
<p>UVĚDOMĚNÍ skupinová činnost</p>	<p>Pojmenování místností v mraveništi</p> <p>Děti, mravenec Eda nám tu připravil hádanku. Obruče jsou jako komůrky v mraveništi a našim úkolem je uhodnout, která komůrka k čemu slouží. Děti pracují ve skupině po 4–5.</p>

<p>výtvarná skupinová činnost</p>	<p>V obručích jsou obrázky a předměty, které symbolizují funkci mravenčích komůrek (komůrka královny, komůrka pro nemocné mravence, komůrka pro ukládání vajíček, spižírna, komůrka pro ukládání materiálu, komůrka pro přezimování). Podle funkce daných předmětů děti hádají, ve které komůrce mraveniště se právě nachází. Na závěr projdeme všechny komůrky a řekneme si jejich názvy a funkci komůrky v mraveništi.</p> <p>Pomůcky: obrázky a předměty, které se vážou k dané komůrce v mraveništi</p> <p>Kreslení mraveniště</p> <p>Děti, teď už víte, od našeho mravenečka Edy, co mravenečkové v mraveništi celý den dělají. Starají se o svá mládátka, nosí stavební materiál na opravu mraveniště a také shání potravu pro všechny mravenečky. A my si teď takové mraveniště plné pracujících mravenečků vytvoříme. Děti pracují ve třech skupinách. Na balicí papír tvoří mraveniště v nadživotní velikosti. Do obrázku mohou nakreslit život v mraveništi dle získaných informací a své fantazie.</p> <p>Pomůcky: balicí papír, voskovky, lepidlo, přírodniny</p>
<p>REFLEXE</p> <p>rozhovor</p> <p>sebehodnocení</p>	<p>Jak se nám mravenčí úkoly dařily?</p> <p>Obrázky rozložíme doprostřed třídy. Děti poví, jak se jim práce dařila. Jak se jim líbil dnešní den. Co je nejvíc zaujalo, co si pamatují.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Jak se nám práce dařila? 2) Pracovalo se mi dobře ve skupině? 3) Za co bych chtěl pochválit své kamarády ve skupině? 4) Co se nám podařilo?

11.3.1 Popis realizace s reflexí

Třetí den projektu jsme zahájili ranním úkolem, který na děti čekal v šatně. Tento ranní úkol pro děti a jejich rodiče má podpořit snadnější adaptaci, posílení vztahu rodiče a dítěte, podpoření partnerského vztahu mezi rodičem, dítětem a školou, a také podpořit příjemný vstup do nového dne.

Po příchodu dětí do třídy jsme se společně přivítali, některé děti mi pověděly, co dělaly včera a přinesly mi ukázat hračku, kterou si donesly do školky. Po přivítání děti usedly ke stolečku, kde byla připravena dobrovolná ranní činnost. Dnes je čekalo objevení podzemních chodeb v mraveništi, které tvořily bludiště. Velké většině dětí tento úkol nedělal problém. Některé děti si nebyly s průchodem chodeb jisté a tak jsme nejdříve projeli trasu chodbiček prstem.

Velké překvapení a zásadní zjištění mě čekalo ve chvíli, kdy jsem se dětí zeptala, co vidí na obrázku. Některé děti s jistotou popsaly mraveniště a louku, na které se mraveniště tyčí. Jiné však znaly pouze ono bludiště a nějaký kopeček, mraveniště jako takové jim bylo cizí. Byla jsem velmi ráda, že toto zjištění vyšlo najevo na začátku dne, protože jsem měla možnost okamžitě na danou situaci reagovat. Proto jsem neváhala a využila knihu *Co se děje v mraveništi* (Bartíková, 2018). Zařadila jsem tedy k rannímu úkolu individuální práci s knihou. Posadili jsme se vždy s určitou skupinou do kroužku a knížkou listovali. Prostřednictvím knihy jsme se znovu seznámili s tvarem mraveniště, s materiálem, ze kterého je mraveniště postaveno, se systémem chodbiček a komůrek, které v mraveništi můžeme nalézt a taky s rozdělením rolí mravenců v mraveništi. Tato práce se skupinkou dětí se velmi vydařila. Na posledních stránkách knížky už děti samy ukazovaly chodbičky a komůrky a také si všimaly vajíček, larev a kulek, kterým jsme se věnovali předešlý den. Také je velmi zaujala mravenčí královna.

Po ranním úkolu následoval ranní kruh, kde jsme se znovu všichni přivítali, poslali jsme si pohlazení, děti řekly, jakou dnes mají náladu a proč, a také jsme si přečetli ranní dopis, který nás uvedl do tématu dne, kterým bylo právě mraveniště.

Po ranním kruhu následovala pohybová hra *Na mravenčí komůrky*. Děti hra bavila a úspěšně se jim dařila vzájemná spolupráce při skládání se do komůrek. Při každém kole hry jsem vzala jednu obruč, která představovala komůrku, a tím pádem se dětem zmenšoval prostor, do kterého se mohly schovat. Děti se k sobě chovaly ohleduplně a snažily se uvolnit místo kamarádům tak, aby se všichni do nějaké komůrky vešli.

Po pohybové hře následovalo zdravotní cvičení, které bylo namotivováno na ráno v Hmyzí říši. Zdravotní cvičení jsem zvolila, protože jsem chtěla protáhnout zkrácené svalstvo a aktivovat pohybový aparát. Po cvičení následovala svačina.

Po svačině děti čekala motivační činnost na koberci. Děti pracovaly ve skupinách po 3–4 členech. Každé skupince byla přiřazena jedna mravenčí komůrka, ve které byly předměty a obrázky, které se vztahovaly ke konkrétní komůrce v mraveništi (komůrka pro uložení stavebního materiálu, komůrka královny, spižírna, komůrka pro nemocné mravence, komůrka pro přezimování atd.) Děti si ve skupině předměty a obrázky prohlédly a měly přemýšlet a diskutovat o tom, k čemu by daná komůrka mohla v mraveništi sloužit. Po časovém limitu jsme všichni společně komůrky procházeli. Nejprve řekly své nápady ty děti, které pracovaly s danou komůrkou a potom měly prostor pro vyjádření i ostatní děti. Následně jsme si název komůrky buďto potvrdili anebo vysvětlili název komůrky a její účel.

Tato aktivita sloužila jako motivace pro výtvarnou činnost, při které jsme se přesunuli ven. Zde děti pracovaly skupinově. Využili jsme velkoformátové balicí papíry, voskovky, fixy, lepidla a přírodniny. Děti měly dle prožitků z ranních činností výtvarně vyjádřit co se děje uvnitř mraveniště. V této činnosti jsem viděla riziko, že si děti nebudou pamatovat, jak to v mraveništi vypadá nebo budou mít zmatek v systému chodeb a komůrek. Ve finále vznikly moc pěkné obrázky, ve kterých nechyběli nejen mravenci, ale také systém chodbiček, komůrky pro uložení vajíček, mravenčí nemocnice, spižírna, komůrka pro uložení materiálu i mravenčí porodnice. Tato zkušenost mě velmi potěšila a odměnou pro mě bylo vidět děti zaujaté kresbou, které mi neváhaly při procesu tvoření popisovat všechny náležitosti a objekty, které v jejich mraveništi nesmí chybět. Obrázky mravenišť jsme si potom společně prohlédli. Pak si děti samy reflektovaly svou činnost, jak se jim práce dařila, jestli jsou se svou prací spokojené nebo jestli by udělaly příště něco jinak.

Obr. 27 Ranní úkol – Práce s knihou
(foto: M. Masařová)

Obr. 28 Práce s knihou Co se děje v mraveništi
(foto: M. Masařová)

*Obr. 29 Ukázka mravenčí komůrky
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 30 Komunikační kruh po hře
(foto: J. Kurečková)*

*Obr. 31 Venkovní výtvarná činnost
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 32 Ukázka výtvarné činnosti – mraveniště
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 33 Ukázka skupinové práce při výtvarní činnosti
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 34 Společná fotografie po skupinové práci
(foto: M. Masařová)*

11.4 NA MRAVENČÍ PASECE

Tematický blok č. 4

Metody, techniky	Předpokládané činnosti
MOTIVACE ranní úkol	Ranní úkol Bludiště- Ranní úkol v šatně. (Příloha 13) Grafomotorický list- děti si vyzkouší na větším papíře kreslit cestičky v mraveništi. Trénují tak správný úchop psací potřeby a rozvíjejí si ruku a rameno.
námětová hra	Na Mravenčí pasece Děti si mohou zahrát na mravenčí paseku, třída je vyzdobena papírovými kytičkami a mravenci na špejli. Pomůcky: papírové květiny, mravenci na špejli
ranní kruh	Pozdravíme se. Pošleme si pohlázení. Popovídáme si o tom, jak se dnes cítíme. Co jsme dělali včera?
ranní dopis	Přečtení ranního dopisu. (Příloha 17)
EVOKACE pohybová hra	Sbírání sladkého nektaru Po třídě jsou rozmístěny papírové kuličky. Děti mají za úkol v co nejrychlejší čas sbírat kuličky pomocí kolíčku na prádlo a nosit je do mravenčí spíže. Pomůcky: papírové kuličky, kolíčky na prádlo
pohybová hra	Mravenčí putovní s nákladem Překážková dráha. Děti v roli mravenečků mají za úkol projít překážkovou dráhu až směrem k mraveništi. Nejprve si dráhu projdou bez zátěže. Poté si dráhu projdou se stavebním materiálem (papírová role)
relaxace	Lehneme si na záda. Zavřeme oči. Představíme si mravenčí paseku. Sluníčko krásně svítí a hřeje nás v obličejí, na ramenou,

	<p>na bříšku, na ručkách i na nožičkách. Všude kolem jsou rozkvetlé kytičky, které krásně voní. Chceme si k nim přivonět a zhluboka se nadechneme. Slyšíme, jak zpívají ptáčkové. Slyšíme, jak nedaleko paseky bublá potůček, a kolem nás prochází malí mravenečkové a usmívají se na nás. My se na ně chceme taky hezky usmát. Pomalu zahýbeme prstíčky na ruce, teď pomalu zahýbeme prstíčky na noze a začneme se pomalinku probouzet. Otevřeme oči, pomalu si sedneme, rozhlédneme se kolem sebe a hezky se na sebe usmějeme.</p>
<p>UVĚDOMĚNÍ</p> <p>interpretace písně</p> <p>asociační rozhovor</p> <p>práce s písni pantomima</p>	<p>Na mravenčí pasece</p> <p>Děti naučíme text pomocí rytmické deklamace. Návčik probíhá po 4 taktech s nádechem. Učitelka používá ozvučná dřívka k rytmizaci. Děti opakují text po skupinkách. Rozdělíme se na mravenčí kluky a na mravenčí holky.</p> <p>Mezitím, co jsme odpočívali. Přišla nám zpráva z mravenčí paseky. Tak se hezky se usadíte a poslouchajte, co se teď na mravenčí pasece děje.</p> <p>Otázky:</p> <p>Jak se vám písnička líbila?</p> <p>Co nám chce písnička oznámit? (hledají se zedníci)</p> <p>Kdo hledá zedníky? (naš Eda)</p> <p>Byla písnička veselá nebo smutná?</p> <p>Byla písnička pomalá nebo rychlá?</p> <p>Líbila se vám písnička?</p> <p>Mravenčí herci</p> <p>Tak když se vám písnička líbila, my si ji teď společně zazpíváme. Opakujte po mně.</p> <p>Na mravenčí pasece oznamuje se</p> <p><i>- ruce dáme před ústa jako hlásná trouba, oznamujeme napravo i nalevo</i></p> <p>Eda hledá zedníky všude po lese</p>

hra na tělo	<p>- ruku dáme k čelu a rozhlížíme se do dále nalevo/ napravo</p> <p>A že má skvělý plán</p> <p>- ukazováčkem se klepeme hlavy</p> <p>tak se valí ze všech stran</p> <p>- ruce v pěsti k tělu, děláme chvátající pohyb pažemi</p> <p>Na mravenčí pasece oznamuje se</p> <p>- ruce dáme před ústa jako hlásná trouba, oznamujeme napravo i nalevo</p> <p>Nejsme přece velicí my mravenčí zedníci,</p> <p>- prstem ukazujeme gesto nenene, pravým a pak levým ukazovákem</p> <p>ale máme prima partu sehranou</p> <p>- ukážeme na své kamarády</p> <p>Že se pilně snažíme, nesem víc, než vážíme,</p> <p>- zatneme paže, ruce v pěst a ukazujeme, jaké máme svaly</p> <p>Ještě dnes, ještě dnes,</p> <p>- Postupně natáhneme pravou a po ní levou ruku s dlaní otočenou nahoru</p> <p>opravíme celý les</p> <p>- opišeme rukama velké kolo</p> <p>Zahraj na své tělo</p> <p>Děti, vy jste šikovná mravenčí kapela, no jo, ale teď jsem si uvědomila, že každá správná kapela musí na něco hrát. Ale protože my tu teď nemáme hudební nástroje, vytvoříme si nástroj ze svých mravenčích tělíček. Opakujte po mně</p> <p>Na mravenčí pasece oznamuje se</p> <p>- Ťukání prsty o hřbet pravé ruky</p> <p>Ferda hledá zedníky všude po lese</p> <p>- ťukání o hřbet levé ruky</p> <p>A že má skvělý plán, tak se valí ze všech stran</p> <p>- tření rukou o sebe</p>
-------------	---

	<p>Na mravenčí pasece oznamuje se - <i>Ťukání prsty o hřbet pravé ruky</i></p> <p>Nejsme přece velicí my mravenčí zedníci, - <i>Pleskání o stehna</i></p> <p>ale máme prima partu sehranou - <i>dupání</i></p> <p>Že se pilně snažíme, nesem víc, než vážíme - <i>Pleskání o stehna</i></p> <p>Ještě dnes, ještě dnes, opravíme celý les - <i>dupání</i></p> <p>Upevnění písně Mravenčí holky: Na mravenčí pasece oznamuje se Mravenčí kluci: Eda hledá zedníky všude po lese Mravenčí holky: A že má skvělý plán, tak se valí ze všech stran Mravenčí kluci: Na mravenčí pasece oznamuje se Všichni: Nejsme přece velicí my mravenčí zedníci, ale máme prima partu sehranou Mravenčí kluci: Že se pilně snažíme, nesem víc, než vážíme Mravenčí holky: Ještě dnes, ještě dnes, opravíme celý les Píseň Na mravenčí pasece (Hurník a Lišková, 2012).</p>
<p>REFLEXE</p> <p>sebereflexe – rozhovor</p> <p>grafická reflexe</p> <p>sebehodnocení</p>	<p>Zazpíváme si s mravenečky</p> <p>Zazpíváme si společně za doprovodu klavíru celou písničku</p> <p>Jak se Ti zpívání dařilo?</p> <p>Bylo pro Tebe zpívání písničky těžké?</p> <p>Jsi spokojený s tím, jak jsme písničku zazpívali?</p> <p>Dokreslení obrázku tváře podle toho, jak se po dnešním dni cítí (Příloha 11).</p> <p>1) jak se jim práce dařila 2) co bylo jednoduché 3) co bylo těžké</p>

11.4.1 Popis realizace s reflexí

Čtvrteční den jsme se s dětmi vypravili na Mravenčí paseku. Ráno jsme si s dětmi povídali o ranním úkolu umístěného v šatně. Děti mi sdělovaly, zda úkol už splnili a jak se jim společná práce s rodiči líbila. Následně, ten kdo chtěl, si mohl vypracovat taky drobný úkol ve třídě. Protože jsou děti předškoláci, zvolila jsem grafomotorické cvičení. Většina dětí s grafomotorickým listem neměla problémy a měly jej za pár minut hotový.

Po úkolu následovala volná hra. Děti momentálně nejvíce baví stavět si lego. Dokáží již postavit složitější a členité konstrukce, což má pozitivní vliv na jemnou motoriku i prostorovou představivost. Když nastal čas ukončení ranních her, zasedla jsem ke klavíru a hrála melodii písničky Na mravenčí pasece, kterou se budeme učit. Pro děti je klavír signál k uklízení a rovnání se do kruhu na koberec. V ranním kruhu jsme se pozdravili a poslali si pohlázení pro dobré ráno. První otázkou, kterou jsem dětem položila, byl dotaz na ranní úkol pro děti a rodiče. Některé děti už úkol splnily ve středu, jiné dnes a některé si jej nechaly na pátek. Nechala jsem dětem a rodičům volnost v tom, kdy si úkol splní. Tento prvek je dle mého názoru skvělým prostředkem pro sblížení rodiče, dětí a školy. Každé dítě dostalo prostor pro reflexi k rannímu úkolu. Pokládala jsem jim otázky, jak se jim úkol dařil a s kým ho plnili.

Po rozhovoru o ranním úkolu následoval ranní dopis. Tentokrát jsem ranní dopis nepřinesla rovnou do kruhu, ale snažila jsem se u dětí vzbudit zvědavost, jestli si myslí, že dnes jsme dopis nedostali. Poté jsme se porozhlédli po třídě a našli jsme dopis u mravence Edy, který byl takový náš projektový maskot. Dopisem jsem děti uvedla do prostředí, ve kterém se náš celý den odehrával – Mravenčí paseky. Po přečtení dopisu jsem děti požádala, aby zavřely oči, a mezi tím jsem kolem nich rozsypala barevné kuličky, které symbolizovaly nektar z květin. Když děti otevřely oči, měly před sebou celou barevnou mravenčí paseku. Děti dostaly kolíčky a měly se vžít do rolí maličkových mravenců s drobnými končetinami, kteří musí zvládat nosit mnohem větší náklad. Cílem této aktivity bylo procvičit jemnou motoriku a také rozpoznávání barev. Dětem hra Na sbírání sladkého nektaru šla dobře. Po této pohybové hře následovala překážková dráha, která nesla název Mravenčí putování s nákladem a představovala putování k mraveništi skrze mravenčí paseku. Pro děti byla připravena překážková dráha vytvořená z duhových kamenů, lana a také kuželů. Kameny představovaly překážky, přes které se musí mravenci na svém putování do mraveniště přebrodit, lano symbolizovalo pěšinku, po které mravenci putují k mraveništi, slalom mezi kužely představoval klikaté chodbičky v mraveništi. Nejprve si děti prošly dráhu bez zátěže,

potom děti dostaly do ruky stavební materiál v podobě papírové role, kterou měli donést do mraveniště. Některým dětem zprvu dělalo obtíže zkoordinovat pohyb nohou s držetím papírové role na rameni, ale po dalším opakování bylo vidět zlepšení. Děti tato dráha bavila, líbilo se jim, že mohou být v roli mravenců, kteří mají důležitý úkol, donést náklad až do cíle. Po svačině jsme se s dětmi sešli u klavíru. Děti se dověděly, že mravenec Eda jim posílá vzkaz, že hledá pomocníky při opravě mraveniště. Vzkaz od Edy jim vyřídil klavír písničkou Na mravenčí pasece.

Po interpretaci písně jsem začala s dětmi pracovat podle pravidel metodiky nácvičku písně prof. Evy Jenčkové. Znalost metodického postupu nácvičku písně jsem nabyla prostřednictvím univerzitní výuky a také absolvováním dvou seminářů prof. Evy Jenčkové v rámci Pedagogických dnů Univerzity Hradec Králové. Nejprve jsme s dětmi udělali asociační rozhovor, navázali jsme na hudební prostředky a nácvičku písně jsme s dětmi provedli pomocí pantomimy. Pro upevnění písničky jsem využila hry na tělo, práce s hlasem a také hry na hudební nástroje. Děti byly aktivní a všechny se zapojovaly. Metoda, která byla dětem nejbližší, byla pantomima. Děti prováděly pohyby, které korespondovaly s dějem písničky. Po nácvičku písně jsme si sedli do kroužku a povídali jsme si o písničce. Děti mohly říct, jestli se jim písnička líbila, o čem byla a jestli bychom Edovi se stavbou mraveniště pomohli. Po krátkém rozhovoru jsme provedli reflexi prostřednictvím grafického znázornění. Děti si vybraly obrázek holčičky nebo chlapečka, kterým však chyběl obličej. Děti dostaly za úkol namalovat takový obličej podle toho, jak se dnes při hrách a zpívání cítily. Příjemným zjištěním bylo, že všechny děti nakreslily usměvavý a pozitivní obličej, z čehož jsem měla i já velkou radost. Zajímavým postřehem pro mě bylo, že chlapec, u kterého je podezření na poruchu autistického spektra, jako jediný použil pro kresbu pouze černou pastelku. Tento chlapec zatím není diagnostikován.

*Obr. 35 Povídání v ranním kruhu
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 36 Příprava pohybové hry Na mravenčí pasece
(foto: J. Kurečková)*

*Obr. 37 Pohybová hra Na mravenčí pasece
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 38 Putování s mravenčím nákladem
(foto: J. Kurečková)*

*Obr. 39 Mravenčí putování s nákladem
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 40 Návuk písňe prostřednictvím hry na tělo
(foto: J. Kurečková)*

Obr. 41 Nácvik písně prostřednictvím pantomimy

(foto: J. Kurečková)

Obr. 42 Zpěv písně Na mravenčí pasece za doprovodu hudebních nástrojů

(foto: J. Kurečková)

*Obr. 43 Grafické vyjádření pocitu z projektového dne
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 44 Grafické vyjádření pocitů z projektového dne
(foto: M. Masařová)*

11.5 JÁ, MRAVENEK A MÍ KAMARÁDI

Tematický blok č. 5

Metody, techniky	Předpokládané činnosti
MOTIVACE ranní úkol	Ranní úkol Děti si vyrobí čelenku na hlavu. Mohou si vytvořit čelenku s jakýmkoli druhem hmyzu. (mravenec, včela, motýl, beruška, kobylka) Pomůcky: barevný papír, lepidlo, fixy
námětová hra	Na hmyzí kamarády. Děti si mohou hrát na jakýkoli druh hmyzu, který znají. Zkouší napodobovat jeho zvuk a charakteristické vlastnosti. Děti ke hře mohou využít čelenky z ranního úkolu.
ranní kruh	Pozdravíme se. Popovídáme si o tom, jak se dnes cítíme. Co jsme dělali včera? Hádanky – Říkáme si s dětmi hádanky, které mají formu básniček. Děti hádají, o jakém hmyzu básnička vypráví. <u>Mravenec</u> Běhám sem a běhám tam, kamarády zavolám. Sám ten lístek neunesu, ostatní už běží k lesu. Já běžím, až nakonec jsem mrňavý____. (zdroj: https://ds.chlebiq.eu/basnicka-mravenec/) <u>Beruška</u> Na krovky i na zadeček, nakreslila sedm teček. Jedna broučí dceruška. Která? Přece____. <i>Hádám, hádáš, hádáme</i> (Pospíšilová, 2009) <u>Kobylka</u> Hop a skok ona skáče právě, překážky taky zvládá hravě. Zelená je, jako tráva. Nevidíš ji? To se stává...

<p>ranní dopis</p>	<p>(autor: vlastní úprava)</p> <p><u>Včela</u> Kdo má tělo pruhované, obléává louky stráně? Kdo pro nás med dělá? Správně, je to ____. autor: Zuzana Pospíšilová. (zdroj: <i>Hádám, hádáš, hádáme, 2009</i>)</p> <p><u>Motýl</u> Krásné kresby na křídlech, až se z toho tají dech. Koho jsem to chytila? Asi nejspíš ____. autor: Zuzana Pospíšilová. (zdroj: <i>Hádám, hádáš, hádáme, 2009</i>)</p> <p>Přečteme si ranní dopis. (Příloha 18)</p>
<p>EVOKACE</p> <p>pohybová hra</p> <p>pantomima</p> <p>sluchová hra</p>	<p>Hmyzí návštěvníci</p> <p>Děti mají na hlavě čelenky z ranního úkolu a pohybují se po herně na hudbu. Paní učitelka po chvíli řekne název nějakého hmyzu a zastaví hudbu. Na zem si musí lehnout všichni krom těch, kteří jsou jmenováni.</p> <p>Děti v roli včel, kobylek, mravenců, motýlů a berušek pantomimicky ztvárňují charakteristické rysy a chování daného druhu hmyzu. (Kobylky skáčou, mravenci nosí náklad, běhají po lese, včely létají s kytičky na kytičku, motýli mávají hedvábnými křídly, berušky si počítají tečky, jsou krásné a elegantní)</p> <p>Hmyzí kamarád podle sluchu</p> <p>Děti poslouchají zvuky hmyzu (v přírodě nebo nahrávku) a hádají, co to je. (moucha, včela, cvrček, komár, čmelák)</p>

UVĚDOMĚNÍ	CENTRA AKTIVIT
<p>CENTRUM JAZYKA</p>	<p>Tiskání krátkých slov pomocí tiskacích písmen (kartičky s nadepsaným slovem doplněným o obrázek – motýl, šnek, včela)</p> <p>Pomůcky: kartičky se slovy, písmenková tiskátka</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Aktivita rozvíjí schopnost zrakově rozlišit písmena podle jejich tvaru, uvědomění si rozdílů ve tvarech písmen a najít patřičná písmena dle předlohy.</p> <p>Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence činnostní a občanské, kompetence sociální a personální</p>
<p>CENTRUM POČÍTÁNÍ A DESKOVÝCH HER</p>	<p>Děti si složí proužky, které jim po kompletaci ukáží obrázek mravence a jeho kamarádů. Máme připraveny různé typy obrázků.</p> <p>Pomůcky: obrázky k rozstříhání</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Prostřednictvím aktivity je u dětí rozvíjena zraková analýza a syntéza. Rozvíjení jemné motoriky a práci s lepidlem.</p> <p>Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence činnostní a občanské, kompetence sociální a personální</p>
<p>CENTRUM PŘÍRODNIN</p>	<p>Tvoření obrysů různého druhu hmyzu pomocí různých druhů přírodnin</p> <p>Pomůcky: fazole, hrách, čočka, těstoviny, čirok, sezam, proso atd.</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Aktivita rozvíjí jemnou motoriku, děti se pomocí hmatu seznamují s různými druhy materiálu.</p> <p>Kompetence: kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence činnostní a občanské, kompetence sociální a personální</p>

<p>CENTRUM POKUSŮ</p>	<p>Rozvíjení papírových lístků. Z papíru vystříháme tvar květu. Lístky natočíme na tužku. Pak zatočený květ položíme na vodu a pozorujeme, jak se květ pomalu otevírá.</p> <p>Pomůcky: kancelářský papír, nůžky, nádoba (miska) na vodu, voda, tužka na stočení lístků</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Aktivita rozvíjí vnímání fyzikálních zákonů prostřednictvím hry. Děti vnímají reakci vody s papírem. Aktivita rozvíjí jemnou motoriku a práci s papírem.</p> <p>Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence činnostní a občanské, kompetence sociální a personální</p>
<p>CENTRUM KOSTEK</p>	<p>Tvoření těl mravenců pomocí zašroubování víček, rozvoj jemné motoriky</p> <p>Pomůcky: matice seskládané to tvaru mravence, plastová víčka (Příloha 9- 10)</p> <p>alternativa: skládání těl mravenců z kamínků</p> <p>Pomůcky: nabarvené kamínky, které tvoří hlavu, tělo a zadeček mravence</p> <p>Co aktivita rozvíjí: Aktivita rozvíjí rozpoznávání barev, manipulaci s drobnými předměty, jemnou motoriku, hledání barev podle vzoru. Seskupování barev dle vzoru.</p> <p>Kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problému, kompetence komunikativní, kompetence činnostní a občanské, kompetence sociální a personální</p>
<p>REFLEXE názorová škála reflektivní kruh</p>	<p>Děti si stoupnou na mravenčím teploměru na místo nejprve podle toho, jak se jim týden líbil, a potom podle toho, jak se dařilo paní učitelce pracovat.</p> <p>V reflektivním kruhu každé dítě poví, co ho za celý týden nejvíc zaujalo a co ho naopak moc nebavilo. Zeptáme se, jestli je něco, co by děti ocenily, kdyby bylo příště jinak. Děti také řeknou, jak se dařilo paní učitelce a jak se dařilo jim samotným.</p>

11.5.1 Popis realizace s reflexí

Pátek byl posledním dnem projektu V říší hmyzu. Poslední den jsme tematicky s dětmi zůstali na mravenčí pasece, kde nás mravenečkové seznámili s dalšími kamarády, kteří na mravenčí pasece žijí. Věnovali jsme se tedy dalším druhům hmyzu, se kterými se děti běžně setkávají ve volné přírodě a to s včelou, motýlem, sluníčkem sedmitečným (beruškou) a také kobylkou. Jako úvodní motivace sloužil ranní úkol u stolečku. Na děti čekali ve třídě hmyzí kamarádi ve formě obrázků. Děti si vybraly, který hmyzí kamarád se jim nejvíce líbí a na kterého by si chtěly dnešní den hrát. Poté si obrázek vybarvily a společně jsme vytvořili obrázkovou čelenku na hlavu. Čelenkou si dítě vybralo roli, do které se ten den vžije. Nejčastěji si děti vybíraly motýla, mravence a taky berušku. Tato aktivita by mohla sloužit také pro zjištění zájmu dětí a mohla by se stát podnětem a inspirací k dalšímu projektovému tématu.

Potom, co si děti vyrobily čelenku, následovala volná hra. Okolo půl deváté jsem usedla ke klavíru a svolala písničkou Na mravenčí pasece, děti k úklidu. Posadili jsme se do komunitního kroužku a přivítali se. Sdělila jsem dětem, že dnešní den je posledním dnem V mravenčí říši a zeptala jsem se jich, zda se na dnešní poslední společný den těší. Od všech dětí jsem dostala pozitivní zpětnou vazbu. Ranní dopis jsem tentokrát neměla u sebe, ale nechala jsem ho připevněný na nástěnce s obrázky mraveniště v lese. Dětem jsem během rozhovoru položila otázku, zda si myslí, že nám i dnes mravenec Eda přinesl ranní dopis. Některé děti si myslely, že ano, jiné přemýšlely nad tím, jestli na nás dnes nezapomněl. Poté se děti rozhlédly po třídě a ranní dopis uviděly, jeden chlapec mi jej přinesl a pustili jsme se do čtení. V ranním dopisu bylo shrnutí celého týdne, vzpomněli jsme si na každý den, do jakého prostředí Mravenčí říše jsme se dostali a co jsme zažili. Další část dopisu nás motivovala na hmyzí hádanky. Tato aktivita měla sloužit k zopakování si názvů hmyzu, který měly děti na čelenkách a taky k tomu, aby se děti s rolí hmyzu více ztotožnily. Další aktivitou byla pohybová hra. Při hře na klavír se děti pohybovaly jako hmyz po třídě, jakmile jsem řekla název hmyzu, ty děti, které byly v roli jmenovaného hmyzu, se musely posadit na zem, ostatní hmyzí kamarádi stáli. Písnička se zároveň zpomalovala a zrychlovala, na což děti reagovaly rychlostí pohybů. Nakonec jsem řekla názvy všech druhů hmyzu, všechny děti si sedly na zem a následovala relaxace. Protože tento den přšelo, zařadila jsem relaxaci, která se vázala na zvuky deště. Zhasnuli jsme světla, děti se položily na zem na záda a zavřely oči. Klidným a tichým hlasem jsem je uvedla do prostředí mravenčí paseky, na které právě začalo přšet. Děti jsem uváděla do představ,

že jsou mravenečkové, berušky, kobylky, včelky a motýlci, kteří leží pod listem stromu. Na lístek dopadají kapičky, ale oni jsou v teplíčku a odpočívají. Poslouchali jsme šumění deště, zvuk kapiček pleskajících o okap a bubnování kapek o listy stromů na zahradě. Také jsme prováděli dechové cvičení do bránice, kdy měly děti nadzvednout pomyslnou peřinku z lístku, která jim leží na bříše. Dětem šla relaxační část velmi dobře. Všichni se zklidnili, odpočívali a uvolnili se. Potom následovalo pomalé pozvolné probuzení.

Po relaxaci následovala svačina a po ní kruh před centry aktivit, kde jsem dětem představila jednotlivá centra, která se pro ně dnes otevírají. Protože jsem dostala doporučení od paní učitelky, aby si děti nechodily vybírat centra všechny naráz a nedošlo k chaotické situaci, nechala jsem děti vybírat centra postupně podle skupinek hmyzu, které si děti ráno vybraly. Výběr center, tak proběhl bez problémů. Jednotlivá centra jsem znovu prošla a zeptala se dětí, jestli vědí, co v daném centru mohou dělat, jestli znají možnosti a taky jsem zkontrolovala, zda jsem srozumitelně vysvětlila zadání úkolů. Na práci v centrech aktivit jsme si vyhradili zhruba 45 minut. Ten den venku pršelo, a tak jsme zůstali ve školce delší dobu. Nechala jsem dětem prostor, aby si jednotlivá centra užily, a také jsem chtěla nechat dost času pro závěrečnou reflexi. Práce v centrech dětem šla moc dobře.

V centru jazyka si děti mohly vybrat obrázek, pod kterým byly napsány názvy hmyzu. Podle předlohy písmen, hledaly razítka a tisknutím písmen poskládaly název daného druhu hmyzu. Poté si obrázek mohli vymalovat, nebo si vzít další obrázek k ražení. V tomto centru byly 4 děti. Dvěma dětem z tohoto centra práce šla velmi dobře. Chlapec s holčičkou, kteří jsou již druhým rokem ve třídě s předškoláky, neměli s úkolem žádný problém. Bylo proto skvělé vidět vzájemnou spolupráci s dalšími dvěma dětmi, kterým ze začátku nešlo seřadit písmena ve správném pořadí. Nakonec však úkol společně všichni zvládli.

V centru kostek děti pracovali s mravenci, jejichž tělo tvořily hrdla od PET lahví. Podle vzorových kartiček měly děti skládat víčka dle barev a šroubovat je na tělo mravence. V centru kostek byly 4 děti, tři chlapci a jedna holčička. Chlapci začali pracovat samostatně, holčička potřebovala práci dovysvětlit, protože nevěděla, co má dělat. Paní učitelka mi sdělila, že tato holčička přišla ze třídy, ve které byla s mladšími dětmi a nyní si zvyká na režim práce předškoláka. Příště bych k tomuto centru přidala ještě další činnosti pro změnu aktivity, například by těla mravenců mohla obsahovat

rozdílný počet hrdel od PET lahví, aby děti musely vyhledávat kartičky nejen podle barev, ale také podle počtu.

V centru přírodnin měly děti za úkol vybrat si jednu šablonu hmyzu a vyplnit ji přírodninami. Děti měly k dispozici takové druhy přírodnin, které měly menší rozměry, a manipulace s nimi rozvíjela jemnou motoriku. Přírodniny mohly děti kombinovat a vyplňovat šablonu i více druhů přírodnin. Tato činnost děti bavila a šla jim bez problémů.

V centru počítání na děti čekal úkol kompletace rozstříhaných obrázků. Obrázky různých druhů hmyzu byly rozstříhané na proužky, které byly také očíslovány. Děti si obrázky nejprve složily na stolečku a poté je nalepily na papír, aby byl obrázek kompletní. Tento úkol vyžadoval částečnou asistenci u dětí. Některé děti potřebovaly ukázat princip skládání proužku a pomoci s dalším postupem. Nakonec se ve však práce povedla všem čtyřem dětem, které v centru počítání pracovaly.

Posledním centrem bylo centrum pokusů. Toto centrum bylo tento den asi jedno z nejatraktivnějších pro děti. Děti zde čekala nádoba s vodou, pastelky a předkreslené tvary kytiček. Děti si měly kytičky vymalovat podle své fantazie, kytičku vystříhnout a složit okvětní lístky do středu kytičky. Předpokládala jsem, že v tomto centru bude nutná větší dopomoc, ale děti byly velmi šikovné a navzájem si poradily a pomohly. Při skládání okvětních lístků jsem dětem ukázala postup a poté už balení kytičky zkoušely samy. Nakonec se zabalené kytičky položily na hladinu vody a pozorovali jsme, jak se okvětní lístky ve vodě rozvíjejí. Tento efekt měl u dětí velký úspěch. Pokusy a práce s vodou, přírodninami a pískem jsou jedním s prvků programu Začít spolu, který jsem chtěla do práce s dětmi zařadit a byla jsem zvědavá, jaký bude mít práce výsledek. Myslím si, že děti byly z pokusu nadšené a určitě bych pokusy a práci s vodou a přírodninami zařazovala v průběhu celého roku.

Ve chvíli, kdy se čas práce v centrech blížil ke konci, obrátila jsem pětiminutové přesýpací hodiny a oznámila dětem, aby začaly práci pomalu dokončovat. Po práci v centrech aktivit následovala ústní reflexe a sebehodnocení dětí. Procházeli jsme společně všichni dohromady centra a děti představovaly svoji práci ostatním. Řekly, co měly za úkol, jak se jim práce v centru dařila, jak pro ně byla náročná a jestli by třeba příště udělaly něco jinak. Po jejich vyjádření následovala zpětná vazba i ode mě, kdy jsem se snažila objektivně zhodnotit jejich práci, ale zároveň je pozitivně motivovat pro příští činnosti.

Po slovním hodnocení následoval komunikační kruh, kdy jsme si s dětmi shrnuli, co jsme za celý týden prožili. Pak následovala reflexe celého týdne pomocí stupnice. Nejprve jsem dětem stupnici představila a řekla jsem jim, že si mohou stoupnout, do kteréhokoli místa na stupnici. Poté jsem je požádala, aby si stouply na místo, podle toho, jak se jim líbilo, jak jsme celý týden prožili a jak je celý týden bavil.

Výsledek byl takový, že 12 dětí projekt hodnotilo kladně, 3 děti středně a 3 děti spíše negativně.

Poté jsem se děti dotazovala, jaké hry je z celého týdne nejvíc zaujaly a co si zapamatovaly. Děti zmiňovaly hru na Kukly a vajíčka, Hledání mravence s lupou, Prozkoumávání mravenčích komůrek, Centrum pokusů s rozvíjením kytiček a některé řekly, že se jim líbilo všechno.

Následně jsem se zeptala, děti, které si stouply doprostřed stupnice, co se jim líbilo a co naopak ne. Děti mi pověděly, že se jim líbily hry a centra. Při otázce co se jim nelíbilo, mi jedna holčička řekla, že se jí nelíbilo to, že jí bylo smutno po mamince. Druhá holčička mi pověděla, že se jí dnes moc nedařila práce v centru kostek, a proto si stoupla na toto místo. Na tuto situaci jsem se snažila reagovat a pověděla jsem jí, že vůbec nevadí, jestli se jí dnes práce moc nedařila, že jsme ve školce a všechno se teprve učíme a nakonec tu práci dokončila, a proto si zaslouží pochvalu. Třetí holčička mi na otázku, co se jí nelíbilo nedokázala odpovědět, usmívala se a říkala, že neví. Snažila jsem se jí navést na konkrétní situaci, která v holčičce vyvolala pocit, že se jí týden líbil tak nějak napůl. Nechala jsem jí proto prostor, aby si to promyslela a potom mi to řekla sama, až se na to bude cítit.

Poté jsem přišla ke třem chlapcům, kteří stáli na konci stupnice, s hodnocením spíše negativním. Zde jsem rovnou přistoupila k otázce „Co se jim na tomto týdnu nelíbilo“. Jeden chlapec mi odpověděl, že se vždycky večer dlouho díval na televizi a šel spát moc pozdě a potom se mu ráno vůbec nechtělo vstávat a proto se mu tento týden nelíbil. Tohoto chlapce vychovává babička, která je již v důchodovém věku a chlapci nechává volnost a nenastoluje mu režim dne. Proto má chlapec trochu problém s dodržováním režimu ve školce a bohužel i paní učitelka mi potvrdila, že chodí do školky unavený. Naprosto chápu, že tato situace ovlivnila chlapcovo prožívání ve vztahu k projektovému týdnu a tato skutečnost mohla ovlivnit chlapcovo vnímání projektového týdne.

Druhý chlapec mi při odpovědi na otázku, co se mu tento týden moc nelíbilo, oznámil, že se dnes ráno pohádal s tatínkem, protože jej chlapec doma neposlechl.

Tatínek prý situaci vyřešil zvýšením hlasu a hubováním, a proto byl chlapec na něj naštvaný a mrzelo ho to. Pověděla jsem chlapci, že ho chápu, že nemá z toho, co se ráno stalo, dobrý pocit. Taky jsem mu řekla, že věřím, že se tatínek nechtěl rozčítit, ale pokud chlapec udělal něco, co se nedělá, chápu i tatínka, že ho to rozčítilo. Snažila jsem se chlapce povzbudit tím, že věřím, že když přijde dneska ze školky domů, tak bude už všechno v pořádku. Tento incident evidentně v chlapci zanechal ne moc dobrý pocit, který se přenesl do jeho prožívání a nálady.

Třetí chlapec mi při odpovědi, co se mu na tomto týdnu nelíbilo, sdělil, že se mu nevedlo vystřihování kytičky v centru pokusů, že mu s tím nakonec musel kamarád pomoci a že je z rohu teď trochu smutný. Moje reakce byla taková, že jsem chlapci řekla, že vůbec nevádí, že mu to hned nešlo, že je dobře, že požádal kamaráda o pomoc, a to není žádná ostuda. Pochválila jsem ho, že ve spolupráci s kamarádem mu kytička vykvetla a práci v centru zvládnul dobře.

Při hodnocení na názorové ose jsem byla překvapena, že děti spíše hodnotily jejich aktuální pocity a rozpoložení. Některé si dokázaly uvědomit dění celého týdne, zavzpomínat na něj a vyvodit si z toho výsledný názor. Poslední dvě zmiňované děti se nechávaly vést svým aktuálním pocitem, který měly z předešlé aktivity nebo z nepříliš vydařeného rána.

Mým cílem však nebylo dostat všechny děti do pozice kladného hodnocení. Byla jsem moc ráda, že si stouply na škálu podle své svobodné vůle a svého rozhodnutí. Po hodnocení na názorové škále jsme se ještě dále věnovali slovní zpětné vazbě, kde mi byly dovysvětleny postoje dětí a na závěr jsem poskytla i já dětem zpětnou vazbu na náš společně prožitý týden.

*Obr. 45 Výroba čelenek
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 46 Volná hra
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 47 Ukázka centra počítání a deskových her
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 48 Ukázka centra pokusů
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 49 Ukázka centra manipulace
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 50 Ukázka centra jazyka
(foto: M. Masařová)*

*Obr. 51 Závěrečné hodnocení projektu pomocí
názorové škály
(foto: J. Kurečková)*

12 Hodnocení projektu

12.1 Hodnocení z pohledu dětí

Jak vyplývá s popisů jednotlivých dní, při realizaci projektu bylo využito formativní i sumativní hodnocení.

Na průběžné, formativní hodnocení jsme si vyhranili čas každý den po prožitých aktivitách. Tento typ hodnocení je velmi efektivní a důležitý z hlediska poskytování informací o činnosti, dovednostech či chování dítěte. Zařazení zmiňovaného typu hodnocení dětem přináší zpětnou vazbu, kterou dítě potřebuje pro své učení. Skrze formativní hodnocení motivujeme k další práci a seberozvoji (Syslová a Štěpánková, 2019).

Sumativní, závěrečné hodnocení bylo provedeno po posledním projektovém dopoledni. Byla zde probírána jak rovina afektivní, tedy jak se činnosti dětem líbily, tak i rovina kognitivní, psychomotorická a sociální, tedy jaké vědomosti a dovednosti děti

získaly (Syslová a Štěpánková, 2019). Sumativní hodnocení na konci projektu je důležité vzhledem k připomenutí prožitků, které v průběhu týdne děti získaly a také k upevnění nabytých vědomostí, které se vážou na již v minulosti získané informace a povědomí o probírané problematice. Hodnocení probíhalo na základě využití následujících metod: diskuze, metoda grafického hodnocení, metoda slovního hodnocení, metoda hodnocení pomocí názorové škály, metoda hodnocení na názorové ose, neverbální hodnocení.

Po realizaci jednotlivých činností; práci v centrech aktivit, činností spjaté s probíraným tématem, probíhalo také sebehodnocení dětí. Tento typ hodnocení působí na utváření sebepojetí dítěte a jeho zdravého sebevědomí, pomáhá při řešení problémů a přenáší odpovědnost za své chování a jednání. Děti se tomuto typu hodnocení průběžně učí a jsou k němu systematicky vedeny a vybízeny. Program Začít spolu podporuje sebehodnocení u dětí a nabízí jeho realizaci po práci v centrech aktivit. Takové hodnocení upouští od tzv. bezděčného hodnocení, které je zaměřeno spíše pocitově a vede děti k odpovědi „líbilo, nelíbilo“, ale snaží se podporovat hodnocení záměrné, tedy takové, které podává objektivní informace o chování, výsledcích a očekávání (Syslová a Štěpánková, 2019).

12.1.1 Přepis sebehodnocení po práci v centrech aktivit:

Následující podkapitola obsahuje přepis sebehodnocení dětí, které bylo provedeno bezprostředně po práci v centrech aktivit. Děti jsou ve stádiu, kdy se sebehodnocení učí a jsou k němu systematicky vedeny. Slovní sebehodnocení bylo podpořeno otázkami.

Přepis slovního sebehodnocení centra ateliér:

Já: Přesuneme se k centru ateliér, kdo mi řekne, co jste v tomto centru měli za úkol?

Gábinka: Měli jsme tady dělat mravenečky.

Já: A jaký materiál jsme pro tvoření mravenečků používali?

Alenka: Krepový papír.

Já: Ano, správně říkáte, používali jsme krepový papír. Sebíku, jak se ti práce dařila?

Sebík: Dobře.

Já: Honzíku, bylo to pro tebe těžké?

Honzík: Ne, bylo to jednoduché.

Já: Dařila se ti práce dobře?

Honzík: Ano dařilo se mi to.

Já: Martínku jak tobě se podařil obrázek?

Martínek: Myslím, si že se mi podařil.

Já: Jsi s obrázkem spokojený?

Martínek: Kývá souhlasně hlavou.

Já: Děti, chválím vaši práci, udělali jste moc hezké obrázky a viděla jsem, jak jste si na obrázku dávali záležet. Moc se mi líbil nápad, nalepit vajíčka mravencům na záda, jakože je nesou no mraveniště. Souhlasím s vámi, že se vám obrázky moc povedly.

Přepis slovního sebehodnocení centra jazyka

Já: Takže tady máme centrum jazyka, Alenko, povíš nám, s kým jste tu pracovali?

Alenka: S Tobíkem, Gábinkou a s Honzíkem.

Já: Děti a jak se vám to zdálo, jak vám úkol šel?

Všichni: Dobře

Já: Byl to pro vás úkol těžký nebo lehký?

Všichni: spíš lehký.

Já: A radili jste se třeba s kamarádem?

Všichni: Jo.

Já: Gábinko, jak to bylo pro tebe? Já jsem si všimla, že sis tam nejprve nevěděla rady, ale potom ses domluvila s kamarády a šlo to už moc dobře.

Gábinka: Bylo to pro mě lehké, potom už jsem věděla.

Já: Chválím děti, když požádáte někoho o pomoc, v případě, že si nevíte rady. A taky chválím ty děti, které ostatním zkusí znovu vysvětlit úkol a tím jim pomůžou.

Já: Alenka měla na začátku taky malý problém, že nemohla najít jedno písmenko, tak se nám to trošku přehodilo, ale potom už jsi, Alenko našla to správné písmenko, které jsi hledala?

Alenka: (kýve souhlasně hlavou)

Já: Výborně. Vidím, že to máte i krásně vybarvené a nadepsané. Moc vás chválím a můžete si udělat pašáka. Práce se vám hezky povedla.

Slovní hodnocení centra kostek

Já: Přesuneme se k centru kostek a řekneme si, kdo tady byl. Kristýnka, Kubík, Jiřík a Lukášek. Lukášku, co jste tedy v centru kostek měli za úkol?

Lukášek: Podle tady těch (ukazuje na kartičky s puntíky) udělat barvy mravenců.

Já: Děti, jak se vám práce v centru dařila?

Všichni: Dobře.

Kristýnka: (chvíli váhá) No, taky dobře.

Já: Byl to pro vás těžký úkol nebo jednoduchý?

Kubík, Jiřík a Lukášek: jednoduchý.

Kristýnka: Pro mě trochu těžký.

Já: A jak jsi to vyřešila, Kristýnko, poprosila jsi někoho o pomoc?

Kristýnka: Nakonec jo. Kluci mi poradili a pak jsem na to přišla.

Já: Myslím si, že se vám práce podařila, byla jsem se tu za vámi v centru podívat a musím vás pochválit, že jste spolupracovali a navzájem si pomohli. A viděla jsem, jak se snažíte víčka pořádně zašroubovat, což bylo velice dobře. Takže se pochválíme, můžete si udělat pašáka (pašák je forma pochvaly, která je ve třídě zavedená).

12.2 Hodnocení z pohledu autorky

Realizace projektu proběhla dle plánování. Myslím si, že velmi důležitá byla hned prvotní motivace dětí a uvedení do tématu. Proto byla, dle mého názoru, loutka mravence vhodná a děti zaujala. Mravenec Eda nás provázel celým týdnem, což umožnilo dětem vytvořit příběh, na kterém se všichni podíleli a formovali ho.

Zařazení prvků programu Začít spolu se nám vydařilo. V ranním kruhu jsme si v úvodu povídali, děti rády sdělovaly své zážitky a povídali jsme si o náladě a emocích, jaké právě prožívají. Některé děti byly otevřené, některé ve svém projevu spíše uzavřenější, ale brala jsem to jako individuální přirozenost každého a nechávala jsem jim ve vyjádření jejich pocitů volnost.

Vyzkoušeli jsme si práci s ranním dopisem, který jsem spojovala s ranním kruhem. Ranní dopis děti uvedl do tématu a naladil nás na dopolední činnosti. V ranním kruhu, jsme pak pokračovali s diskuzí o sdělení ranního dopisu. Zde byly děti velmi kreativní a předkládaly návrhy, co nám to chtěl dopis vlastně říct a co si myslí, že budeme dělat. Příště bych nechávala ranní dopis více otevřený, aby dětem nevyzradil hned na začátku celé téma, ale spíše aby děti podnítil k přemýšlení o něm.

Ranní úkol, jak již bylo zmíněno v kapitole Podmínky realizace projektu, jsme kvůli šíření onemocnění Covid-19 přizpůsobili aktuální situaci a realizovali jsme jej bohužel bez účasti rodičů. Tímto bodem bych se ráda v budoucnu zabývala a určitě bych si práci s ranním úkolem ve spolupráci s rodiči ve třídě ráda vyzkoušela.

Práci v centrech aktivit jsem zařadila druhý a poslední den projektu. Nejvíce děti oslovila centra pokusů s vodou a centrum s pískem. Proto bych práci s těmito materiály určitě zařadila znovu a při práci s dětmi ji zařazovala pravidelně. Děti také bavila výtvarná činnost ve venkovních prostorách. Děti nemusely sedět pouze na místě, ale mohly se proběhnout, nasbírat přírodniny, které jsme při výtvarné činnosti využívaly a celý proces byl tak nějak přirozený a pro mě velmi obohacující a krásný. Naopak v případě práce u stolečku bych například pracovní listy více spojila s motorickými činnostmi.

Na začátku plánování jsem uvažovala, nad východisky center aktivit a kolikrát centra do projektu zařadit. Rozhodla jsem se, že nechám toto rozhodnutí na situaci, nechtěla jsem děti přetížít a také jsem se chtěla přiklonit k přání dětí. Proto jsme centra zrealizovali dvakrát během týdne, což považuji za úspěch, protože děti práce v centrech moc bavila a těšily se na ni. Myslím si, že je důležité odhadnout správnou míru a děti do ničeho netlačit. Mým cílem bylo, aby si děti projekt užily a odnesly si z něj prožitek, na kterém se budou podílet prvky programu Začít spolu, což si myslím, že se nám ve výsledku podařilo a děti i já jsme byli spokojeni.

V příloze je k dispozici pro nahlédnutí také hodnocení z pohledu učitelky mateřské školy, kde byl projekt realizován. (Přílohy 21–22)

13 Soubor doporučení

Na základě realizovaného projektu zde prezentuji soubor doporučení, která se mi při vlastní realizaci osvědčila. Při volbě tématu vycházet se zájmu a přání dětí. Udělat si čas na prodiskutování témat společně s dětmi a nechat děti navrhnout téma, které by je bavilo a bylo pro ně zajímavé. Téma uchopit tak, aby bylo pro děti přínosné a aby bylo postaveno na prožitku. Při volbě tématu čerpat inspiraci z okolního světa a se situací, které jsou pro děti přirozené a každodenně je obklopují.

Při přípravě projektu brát vždy v úvahu, pro jakou věkovou kategorii je projekt určen a zároveň volit činnosti takovým způsobem, aby bylo možné přizpůsobit stupeň náročnosti individuálně pro každé dítě.

Při přípravě projektu v třífázovém modelu učení věnovat stejnou míru důležitosti pro všechny tři fáze, nezapomínat na reflexi, na kterou je třeba vymezit dostatek času, aby neprobíhala ve spěchu a nervozitě. Pro reflexi je důležité pozitivní klima třídy a příjemná atmosféra. Je možné ji realizovat přímo nad centry aktivit, v kroužku při

světlo svíčky, nebo venku na čerstvém vzduchu. Děti se mohou vyjádřit slovně, graficky nebo pomocí vlastního těla například prostřednictvím pantomimy nebo tance.

Vyvarujme se přetížení dětí prostřednictvím velké nálože činností, méně je někdy více a pro nás je důležitý prožitek, který děti mohou skrze činnosti a aktivity nabýt. Pokud děti nějaká aktivita zaujme více než jiná, zůstaňme u ní a nebojme se improvizovat. Navažme na ni a společně s dětmi projekt vytvářejme.

Při zavádění center aktivit ve třídě, postupujme systematicky děti je potřeb k takové práci pomalu vést. Za začátku stačí pár minut strávených v centru a postupně se tento interval může zvýšit a dětem tak bude přinášet radost z odvedené práce a z možnosti volby.

Aktivity by měly být zvoleny tak, aby byly pro děti poutavé a aby zahrnovaly komplexnost úkolů. Vhodné je koncipování úkolů takovým způsobem, aby děti mohly na řešení úkolu přijít samy nebo společně ve skupině, aby nad úkoly mohly přemýšlet z různých úhlů pohledu a aby si každé dítě mohlo najít svůj postup řešení.

Buďme dětem průvodci a zachovávejme si partnerský přístup. Buďme pozitivně naladěni, protože nálada a osobní rozpoložení mají vliv na celkovou atmosféru ve třídě. Je důležité vytvářet a podporovat příjemnou a přátelskou atmosféru, podněcovat přívětivé třídní klima.

Při hodnocení práce dětí buďme objektivní, ale zároveň k hodnocení přistupujme citlivě, empaticky a tolerantně. Nechme vyjádřit děti vlastní dojmy ze své práce a nikdy jejich pocity nezlehčujme. Vedme děti k vyjádření reflexe vztahující se k nám, jakožto učitelé.

Hodnocení práce dětí učitelem by mělo vést k pozitivní motivaci, je vhodné dávat do popředí to, co se podařilo. Vždy, když se něco podaří, chválíme, aby každé dítě zažívalo pocit úspěchu a tím je následně podpořena jeho snaha a chuť do dalších aktivit. V případě nezdařené činnosti poskytujeme pozitivní podporu a dodáváme sebevědomí pro další práci. Člověk se v životě učí stále a neúspěch není chybou, ale příležitostí proto, aby pro nás bylo příště zvládnutí situace snazší. To samé doporučení aplikujme také na sebe, jakožto na pedagogy, kteří by měli jít příkladem dětem a žákům. Pokud se při přípravě nebo realizaci projektu něco nepovede, dovolme si nějaký ten nedostatek odpustit a vzhlédněme k němu jako k poučení a příležitosti pro další práci.

Spolupracujme co nejvíce s rodinou. V rámci individuálních možností zapojujme co nejvíce rodiny do dění v mateřské škole. Můžeme v rámci projektu zorganizovat společnou vycházku, exkurzi nebo výlet. Na konci projektu je možné například

zorganizování závěrečné slavnosti, kdy se mohou sejít rodiče, děti a učitel, a společně mluvit o prožitcích, děti mohou ukázat svou práci a rodiče sdělit svůj názor, říct jak děti reagovaly na projekt doma, povědět jak děti projekt oslovil a sdělit si nápady a inspiraci pro další práci nebo zodpovědět na případné otázky.

Návrh vhodně položených otázek pro reflexi a hodnocení center:

- Kdo by nám chtěl říct, jak se mu práce dařila?
- Řekne nám někdo, co jste měli v centru za úkol?
- Jaký materiál/ hračky/ pomůcky jste používali?
- S kým jste v centru spolupracovali?
- Co nového jste se dověděli?
- Kdo by chtěl říct kamarádovi nějakou pochvalu?
- Chtěl bys nám říct, jak ses při práci cítil?
- Řekl bys nám, jak se ti pracovalo s ostatními kamarády?
- Byli jste spokojení s centrem, které jste si vybrali?
- Až si budeš znovu vybírat centrum, do kterého bys chtěl jít příště?
- Za co bych se chtěl pochválit?
- Na čem bych mohl ještě zapracovat?
- Co bych mohl příště zlepšit?
- Co bych mohla já (učitelka) do příště zlepšit?

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo navrhnout, vytvořit a zrealizovat týdenní projekt určený pro děti předškolního věku, který by propojil prvky alternativního vzdělávacího programu Začít spolu s projektovou metodou. Tento projekt byl vytvořen na základě využití třífázového modelu učení v závislosti na jeho jednotlivých fázích; evokaci, uvědomění a reflexi. Aktivita byly navrženy tak, aby korespondovaly se vzdělávacími cíli RVP PV a rozvíjely klíčové kompetence u dětí.

Projekt měl za cíl seznámit děti s prostředím říše hmyzu, který nás obklopuje a je součástí přirozené rovnováhy přírody. V projektu se děti seznámily s mravenci, jakožto obyvateli lesa, získaly povědomí o způsobu života, vývoji a důležitosti mravenců pro přírodu. Na závěr projektu byly děti seznámeny s dalšími druhy hmyzu, se kterými se mohou potkat ve volné přírodě.

Teoretická část práce se zabývá charakteristikou alternativního vzdělávání s hlubším zaměřením na program Začít spolu, jeho historii, vývoj ve světě a následným zavedením programu u nás. Tvorba projektu vycházela z jednotlivých znaků a základních principů programu, jakožto ranního úkolu, ranního kruhu, ranního dopisu, práce v centrech aktivit, hodnotícího kruhu, uplatnění individualizace a spolupráce s rodinou a s ní spjatým desaterem pro spolupráci rodiny a školy.

I přesto, že projekt původně zahrnoval aktivní spolupráci s rodinou, například prostřednictvím ranního úkolu nebo závěrečného setkání, nemohlo být tohoto bodu dosaženo kvůli situaci a následným opatřením ohledně šíření onemocnění Covid-19.

Dále se práce věnovala organizaci center aktivit, která jsou různorodě zaměřena a poskytují dětem všestranný rozvoj osobnosti, projektovou metodou, která je v práci charakterizována, vysvětluje její principy a zasazuje do prostředí mateřské školy.

Praktická část představuje záměr, cíl a plánování projektu s názvem V říši hmyzu, který byl realizován a ověřován v Mateřské škole Albertova v Hradci Králové. Pozornost je zde věnována představení Mateřské školy Albertova, charakteristice jednotlivých tříd a představení denního režimu. I přes překážky, které způsobilo šíření onemocnění Covid-19, mateřská škola přijala spolupráci a hledala východiska, jak projekt zrealizovat a otevřít se novým metodám.

Práce se dále zabývá podmínkami realizace projektu a úvahou nad přínosy a riziky, které s sebou projekt může nést. Stěžejní část tvoří tematické bloky, na kterých je projekt postaven. Tematické bloky jsou v práci chronologicky seřazeny, podle data

realizace a doplněny o popis realizace s reflexí jednotlivých dnů. Tato část práce se ohlíží za celým projektovým dnem, obsahuje popisy činností, které byly daný den realizovány a jakým způsobem jich bylo dosaženo. Také zahrnuje úvahu nad poznatky a zjištěními, které vyplynuly z průběhu ověřování projektu v praxi.

Hodnocení projektu je v práci popsáno jak z pohledu dětí, tak z hlediska autorky a také učitelky mateřské školy, ve které byl projekt realizován. Při hodnocení byla využita forma sumativního i formativního hodnocení a sebehodnocení dětí, na kterém se v průběhu realizace projektu pracovalo.

Závěr práce zahrnuje soubor osvědčených doporučení, kterých bylo nabyto při plánování a realizaci projektu.

ZDROJE

BARTÍKOVÁ, Petra (2018): *Co se děje v mraveništi*. Praha: Albatros Media. ISBN 978-80-00-04998-4.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana (2010). *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-221-8.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona (2012). *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3008-0.

DUJKOVÁ, Lenka a Juliana, GARDOŠOVÁ a kol. (2012). *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. 2.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0106-9

HURNÍK, Lukáš a Marie, LIŠKOVÁ (2012). *Hudební výchova pro 2. ročník základní školy*. Praha: SPN – státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-7235-312-8.

HYPLOVÁ, Jana (2010). *Využití projektového vyučování k rozvoji čtenářské gramotnosti žáků*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7368-919-3.

KARGEROVÁ, Jana a Zuzana, MAŇOUROVÁ (2013). *Individualizace ve výchově a vzdělávání, I. část*. Praha: Step by Step ČR.

KASÍKOVÁ, Hana a Alena, VALIŠOVÁ, eds (2011). *Pedagogika pro učitele*. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3357-9.

KOLEKTIV AUTORŮ (2020). *Předškolní vzdělávání orientované na dítě*. Praha: Step by Step ČR, o.p.s. ISBN 978-80-907802-0-0.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana (2016). *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8163-5.

MATEŘSKÁ ŠKOLA KAMPANOVA (2019). *Školní vzdělávací program veřejná část*. Hradec Králové.

MŠMT (2017). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4986/>

MŠMT (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>

NOVOTNÝ, Jan (2012). *Projektová výuka a aspekty tvořivosti v edukačním procesu*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-431-8.

OPRAVILOVÁ, Eva (2011). *Rok v mateřské škole*. Učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-703-9.

PECHÁČKOVÁ, Yveta a Vladimír, VÁCLAVÍK (2014). *Alternativní edukační koncepce v současné pedagogické praxi*. Hradec Králové: Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-501-1.

POCHE KARGEROVÁ, Jana, Radka, CHALUPOVÁ a Zdena, KREISLOVÁ. *Spolupráce s rodinou a komunitou v programu Začít spolu*. Praha: Pasparta Publishing, 2019. ISBN 978-80-88290-27-8.

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana (2009). *Hádám, hádáš, hádáme*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-232-4.

PRŮCHA, Jan, Jiří, MAREŠ a Eliška, WALTEROVÁ (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA Jan a Jaroslav, VETEŠKA (2014). *Andragogický slovník*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-8994-1.

STEP BY STEP ČR (2020). *Začít spolu* [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.zacitspolu.eu/o-nas/step-by-step-cr/#>

STRAKATÁ, Miroslava (2011). V Mravenčí říši. In: *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. [cit. 2020-18-9]. Dostupné z <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/10143/V-MRAVENCI-RISI.html/>

SYSLOVÁ, Zora (2012). *Autoevaluace v mateřské škole cesta ke kvalitě vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0183-0.

SYSLOVÁ, Zora, Věra, KREJČOVÁ a Jana, KARGEROVÁ (2015). *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0812-9.

SYSLOVÁ, Zora, Lucie ŠTĚPÁNKOVÁ (2019). *Třídní projekty v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1480-9.

ZORMANOVÁ, Lucie (2012). *Výukové metody v pedagogice tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4100-0.

SEZNAM ZKRATEK

RWCT – Reading and Writing Critical Thinking

MŠ – mateřská škola

RVP PV – Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Ranní úkol pro děti a jejich rodiče.....	16
Obr. 2 Ranní kruh	17
Obr. 3 Četba ranního dopisu	18
Obr. 4 Centrum knih a písmen.....	20
Obr. 5 Centrum počítání a deskových her	21
Obr. 6 Centrum přírodnin	21
Obr. 7 Centrum pískovničky.....	22
Obr. 8 Centrum pokusů.....	22
Obr. 9 Centrum kostek a manipulace.....	23
Obr. 10 Centrum počítání a deskových her	23
Obr. 11 Hodnotící kruh v přírodě	24
Obr. 12 Hodnotící kruh u centra aktivit.....	25
Obr. 13: Myšlenková mapa.....	33
Obr. 14 Mravenčí říše	41
Obr. 15 Ranní kruh, seznámení s mravencem Edou.....	41
Obr. 16 Ranní úkol.....	42
Obr. 17 Mravenčí průzkumníci.....	42
Obr. 18 Práce s lupou.....	43
Obr. 19 Děti s lupami.....	43
Obr. 20 Točení mravenčí ruletou s vývojovými stádii	50
Obr. 21 Pohybová hra na Vajíčka, kukly a mravence	51
Obr. 22 Ukázka centra ateliér	51
Obr. 23 Ukázka centra pískovnička	52
Obr. 24 Ukázka centra jazyka.....	52
Obr. 25 Ukázka centra kostek.....	53
Obr. 26 Ukázka hodnotícího kruhu u centra ateliér.....	53
Obr. 27 Ranní úkol – Práce s knihou	59
Obr. 28 Práce s knihou Co se děje v mraveništi	59
Obr. 29 Ukázka mravenčí komůrky.....	60
Obr. 30 Komunikační kruh po hře	60
Obr. 31 Venkovní výtvarná činnost.....	61
Obr. 32 Ukázka výtvarné činnosti – mraveniště.....	61
Obr. 33 Ukázka skupinové práce při výtvarní činnosti	62

Obr. 34 Společná fotografie po skupinové práci	62
Obr. 35 Povídání v ranním kruhu	69
Obr. 36 Příprava pohybové hry Na mravenčí pasece	69
Obr. 37 Pohybová hra Na mravenčí pasece	70
Obr. 38 Putování s mravenčím nákladem	70
Obr. 39 Mravenčí putování s nákladem	71
Obr. 40 Návčik písňe prostřednictvím hry na tělo	71
Obr. 41 Návčik písňe prostřednictvím pantomimy	72
Obr. 42 Zpěv písňe Na mravenčí pasece za doprovodu hudebních nástrojů	72
Obr. 43 Grafické vyjádření pocitu z projektového dne	73
Obr. 44 Grafické vyjádření pocitů z projektového dne	73
Obr. 45 Výroba čelenek	83
Obr. 46 Volná hra	83
Obr. 47 Ukázka centra počítání a deskových her	84
Obr. 48 Ukázka centra pokusů	84
Obr. 49 Ukázka centra manipulace	85
Obr. 50 Ukázka centra jazyka	85
Obr. 51 Závěrečné hodnocení projektu pomocí názorové škály	86

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Orientační denní režim	32
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Šablona mravenců pro laminaci
Příloha 2: Životní cyklus mravence
Příloha 3: Pracovní list 1
Příloha 4: Pracovní list 2
Příloha 5: Pracovní list 3
Příloha 6: Hlavořam
Příloha 7: Geometrické tvary
Příloha 8: Hlavořam vzory
Příloha 9 Mravenci do centra kostek
Příloha 10: Vzorové proužky, centrum manipulace

- Příloha 11: Pracovní list – reflexe
- Příloha 12: Grafické znázornění rozcvičky
- Příloha 13: Ranní úkol pro děti a jejich rodiče
- Příloha 14: Ranní dopis pondělí
- Příloha 15: Ranní dopis úterý
- Příloha 16: Ranní dopis středa
- Příloha 17: Ranní dopis čtvrtek
- Příloha 18: Ranní dopis pátek
- Příloha 19: Udělení souhlasu rodičů
- Příloha 20: Udělení souhlasu k pořizování obrazových a zvukových záznamů
- Příloha 21: Hodnocení z pohledu učitelky MŠ
- Příloha 22: Hodnocení z pohledu učitelky MŠ
- Příloha 23 Návrhy nezrealizovaných činností do center aktivit
- Příloha 24 Návrh nezrealizovaných činností mimo centra aktivit

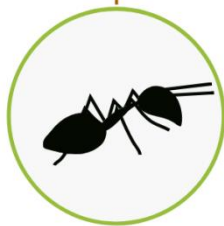
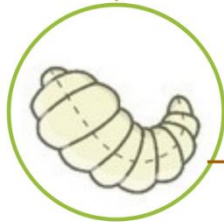
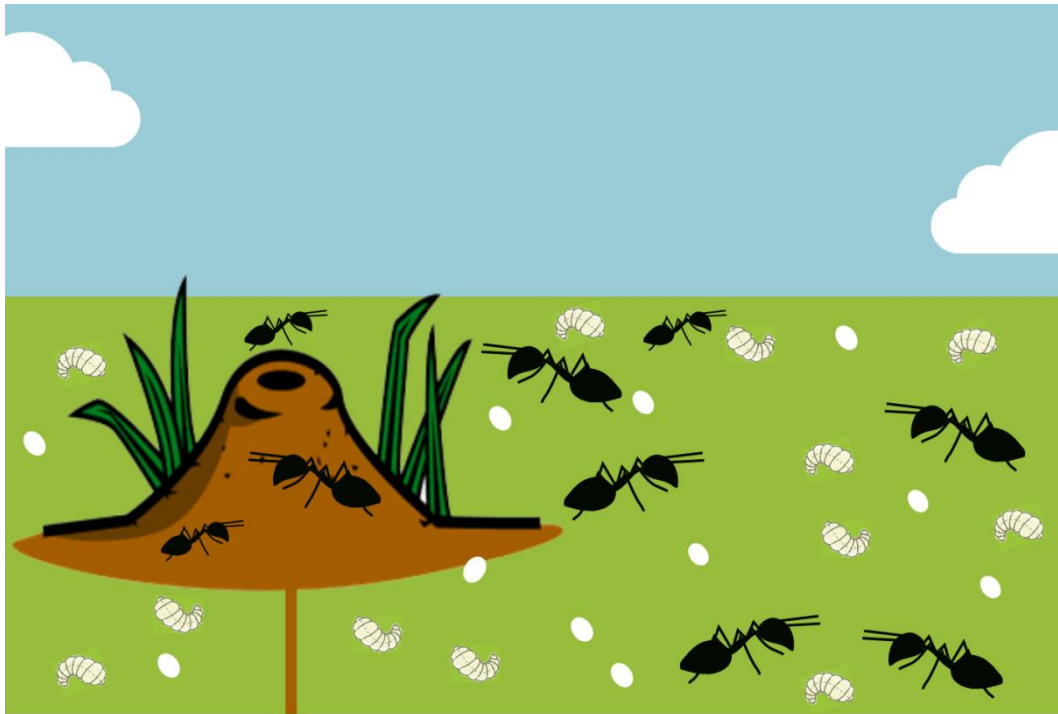
PŘÍLOHY

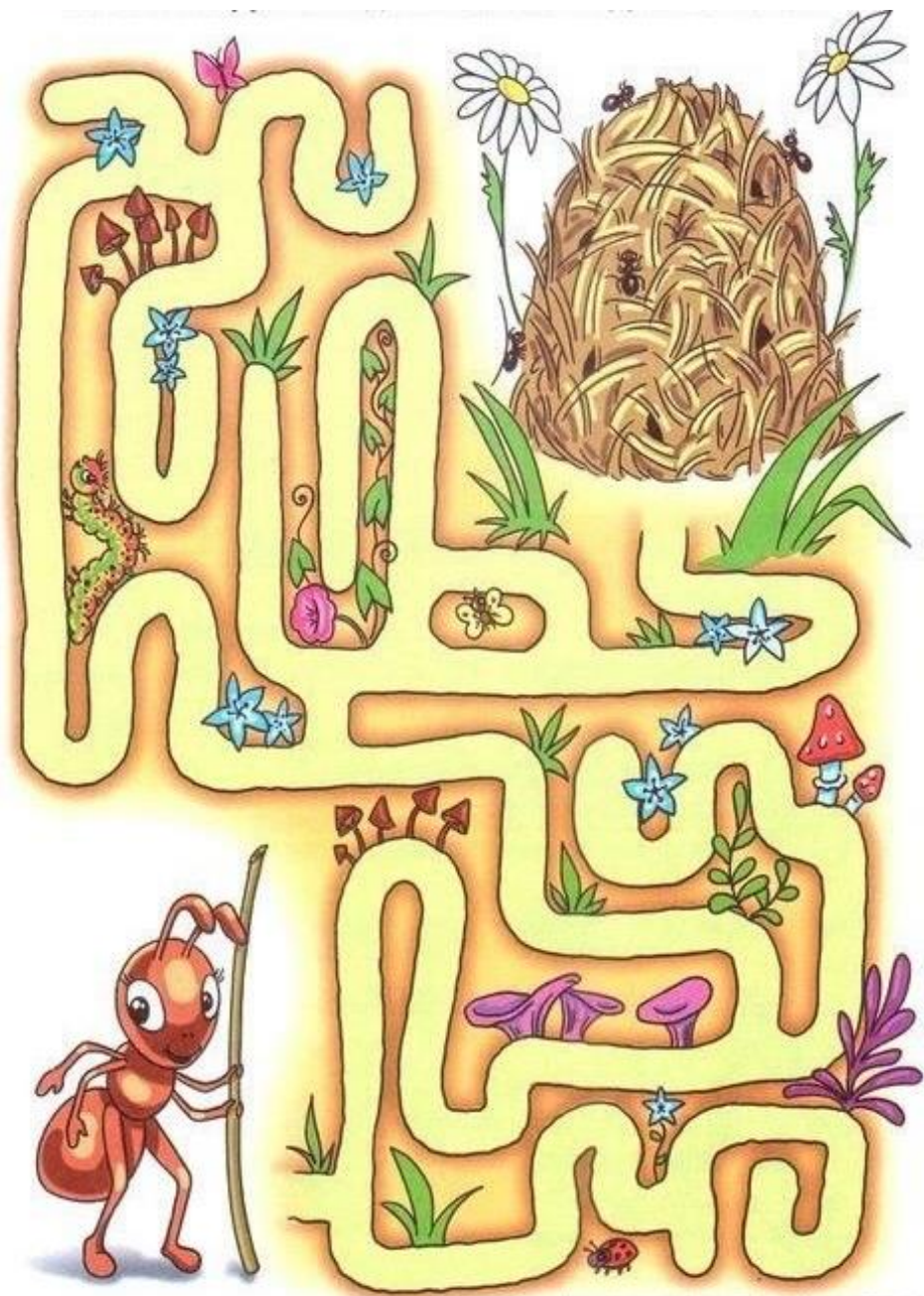
*Příloha 1: Šablona mravenců pro laminaci
(zdroj: tvorba v canva.com)*

*Příloha 2: Životní cyklus mravence.
(zdroj: vlastní tvorba)*

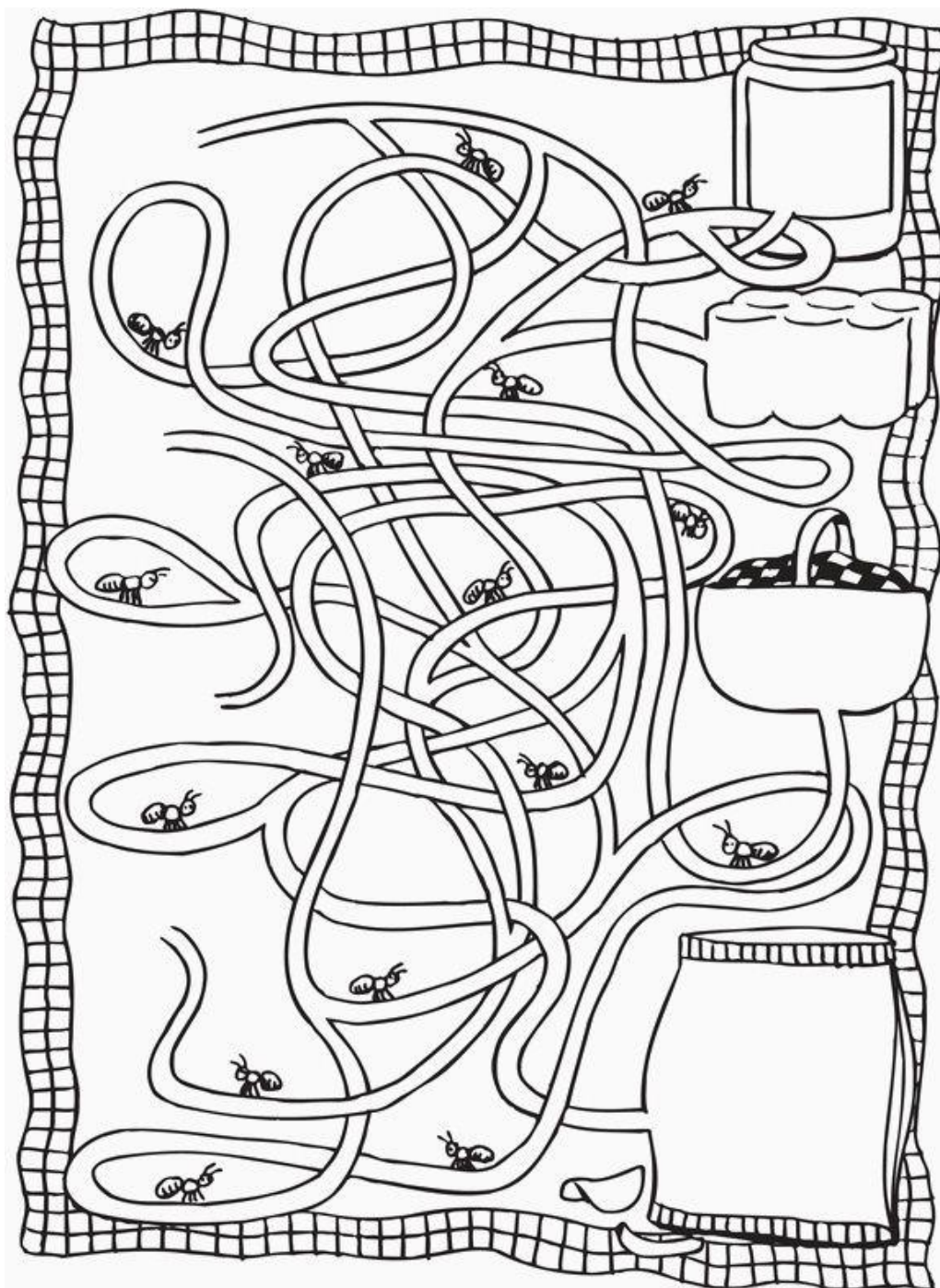
Příloha 3: Pracovní list 1
(zdroj: vlastní tvorba v canva.com)

<http://www.liveinternet.ru/users/maknika/>

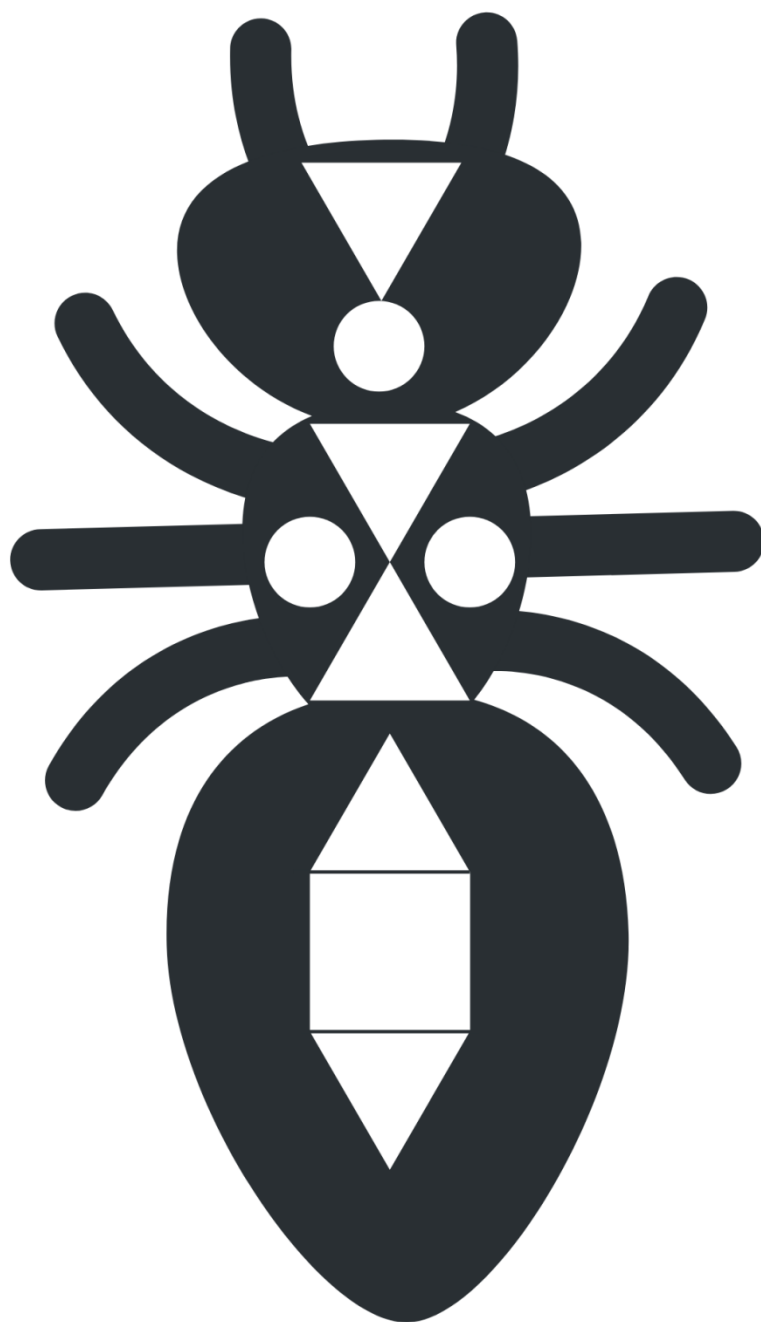
Příloha 4: Pracovní list 2

(zdroj: <https://m.ok.ru/group/54542971633667/album/54542981660675/838734720003>)

Příloha 5: Pracovní list 3

(zdroj:<https://i.pinimg.com/originals/ea/91/1c/ea911c9312ae4f7e6270468971ef7bc5.jpg>)

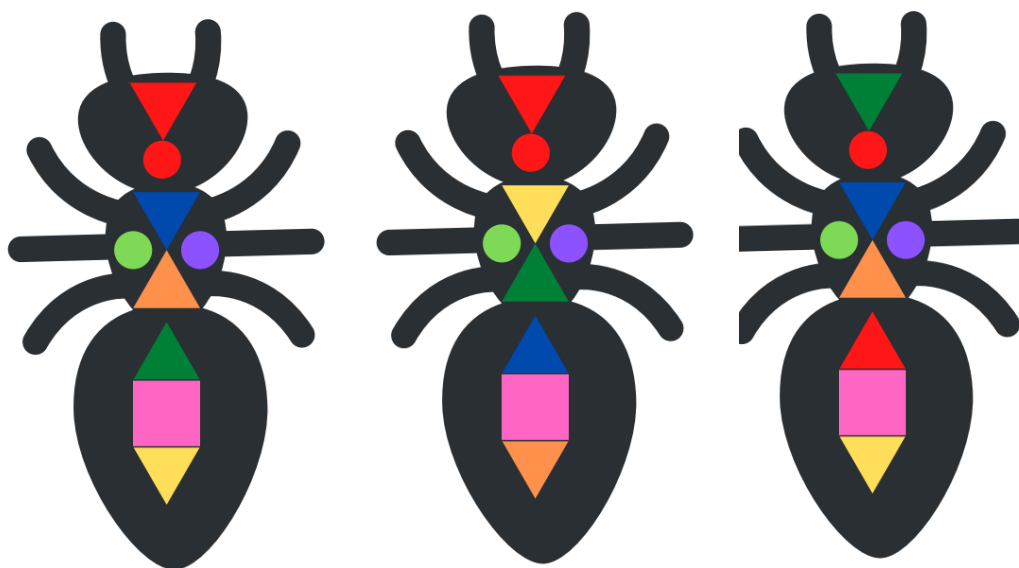
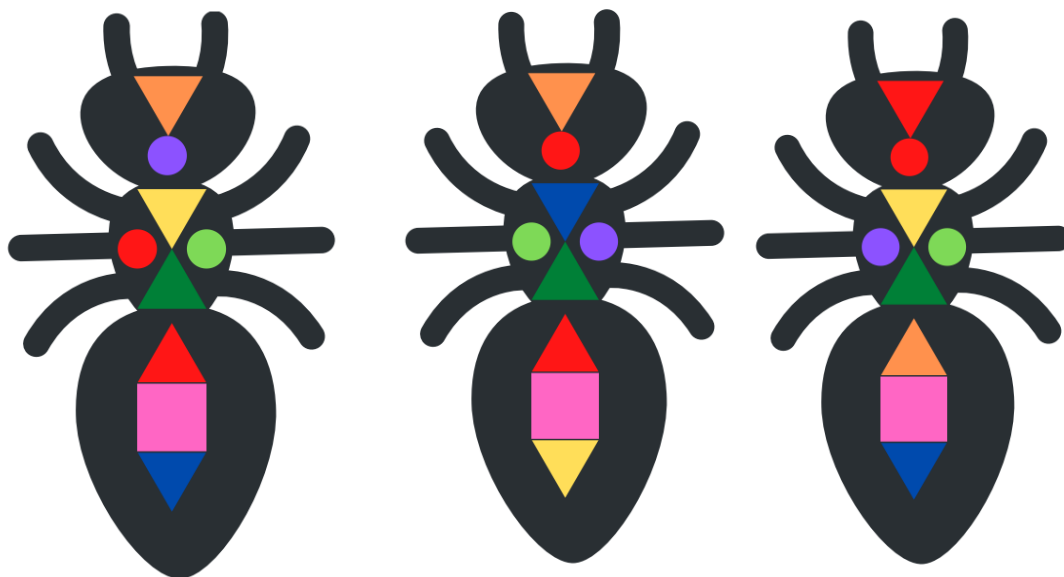

Příloha 6: Hlavalam

(zdroj: vlastní tvorba v canva.com)

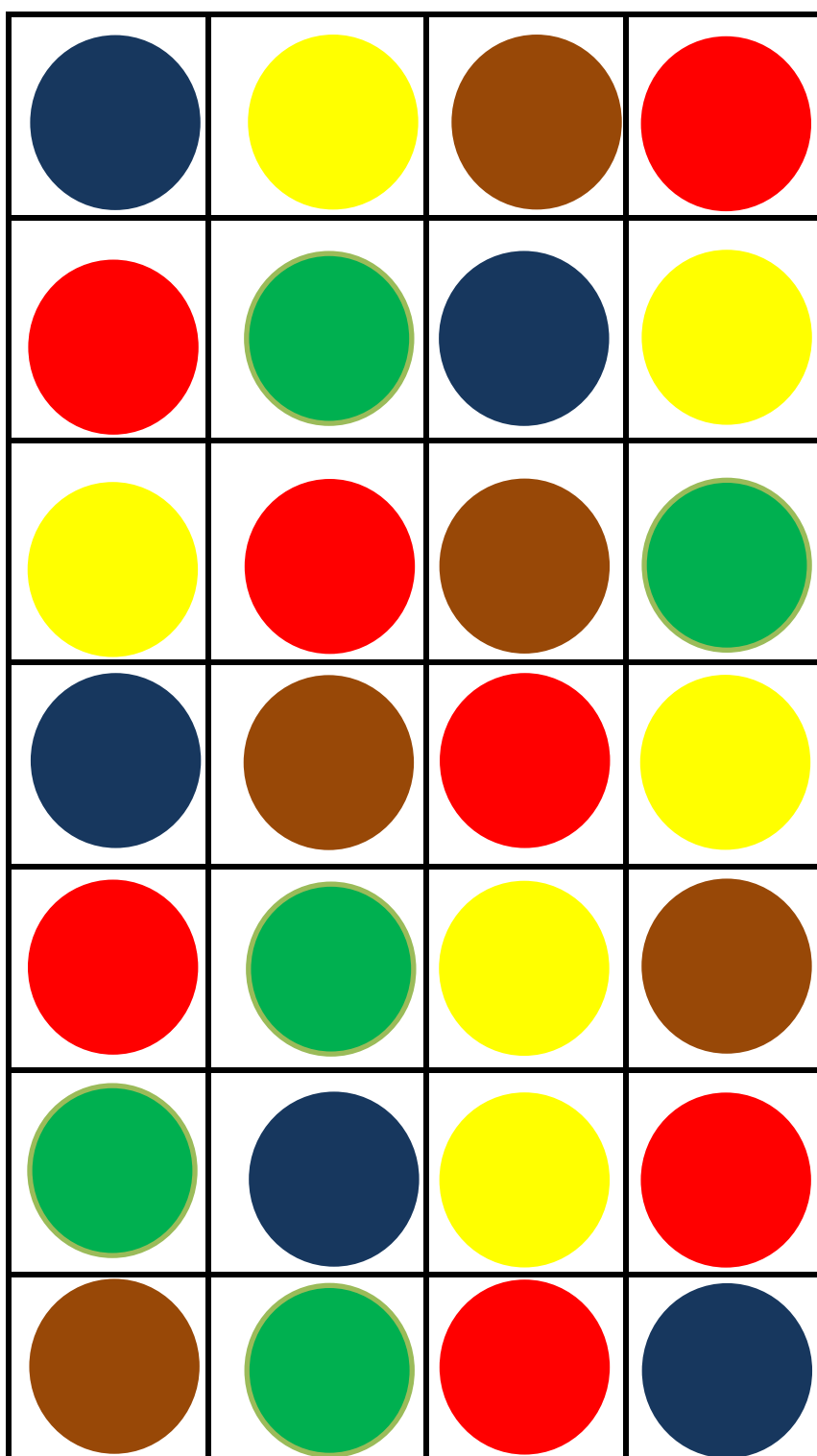
*Příloha 7: Geometrické tvary
(zdroj: vlastní tvorba v canva.com)*

*Příloha 8: Hlavalam vzory
(zdroj: vlastní tvorba v canva.com)*

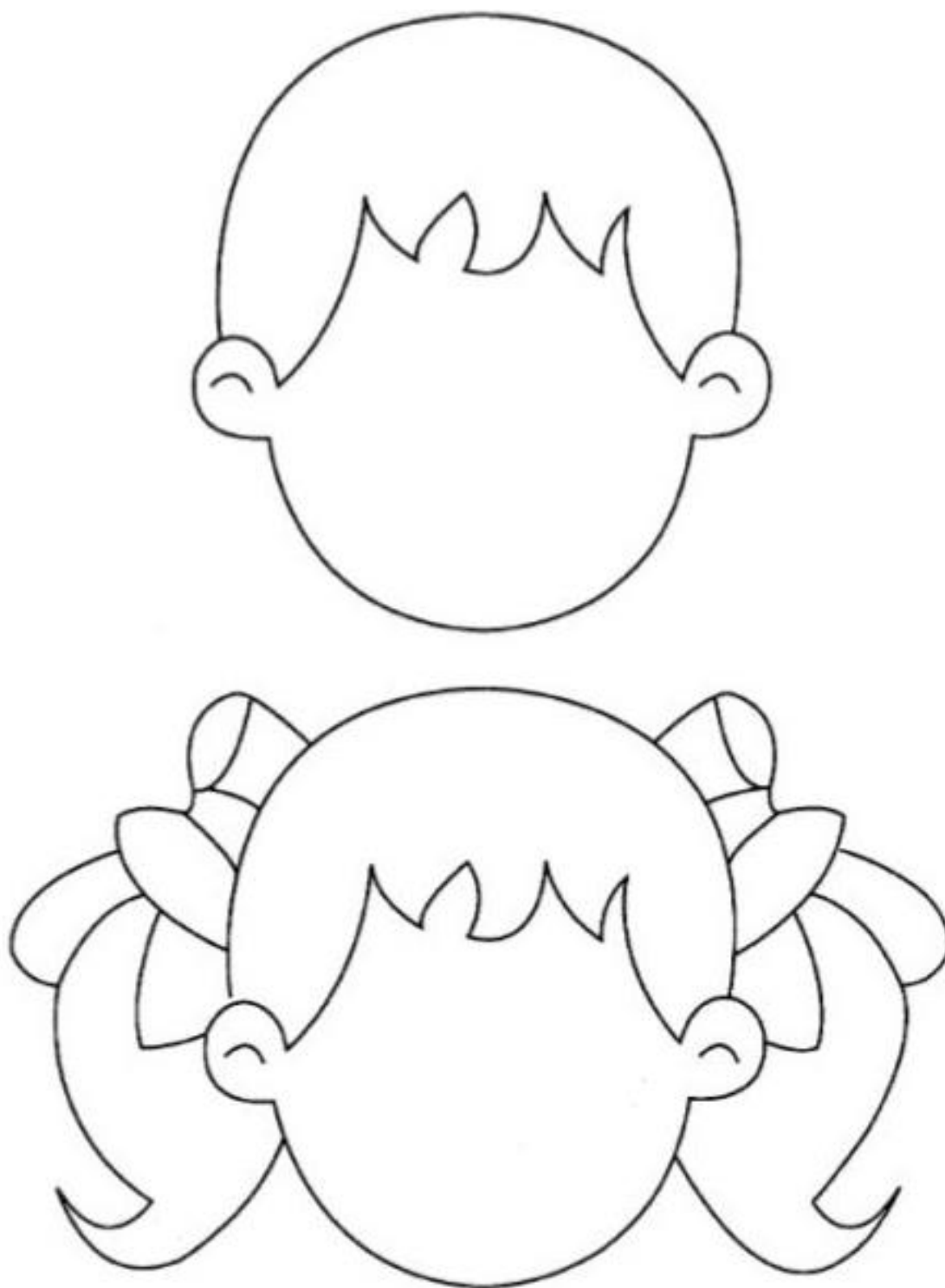

*Příloha 9 Mravenci do centra kostek
(zdroj: vlastní tvorba)*

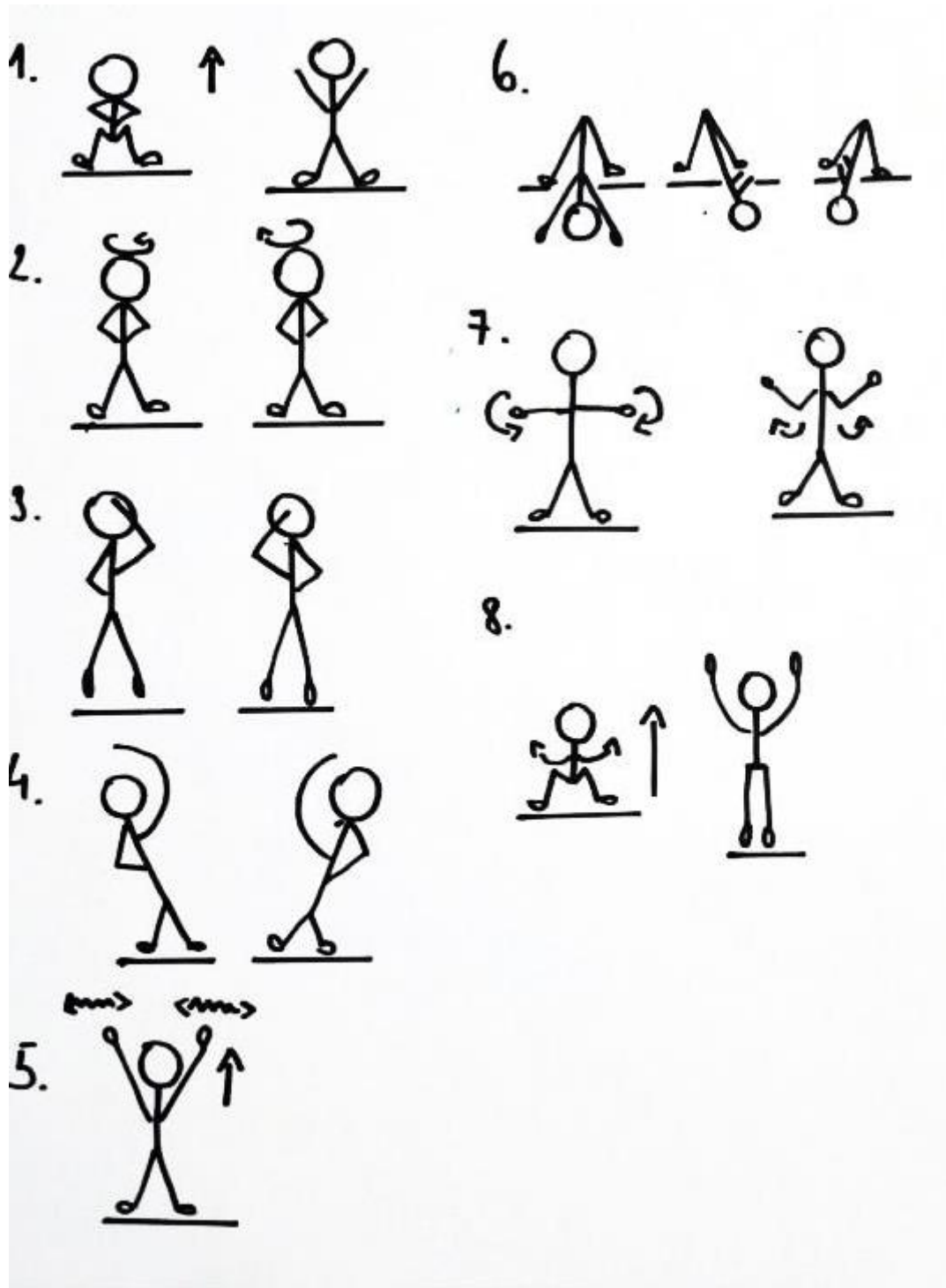
Příloha 10: Vzorové proužky, centrum manipulace

(zdroj: vlastní tvorba)

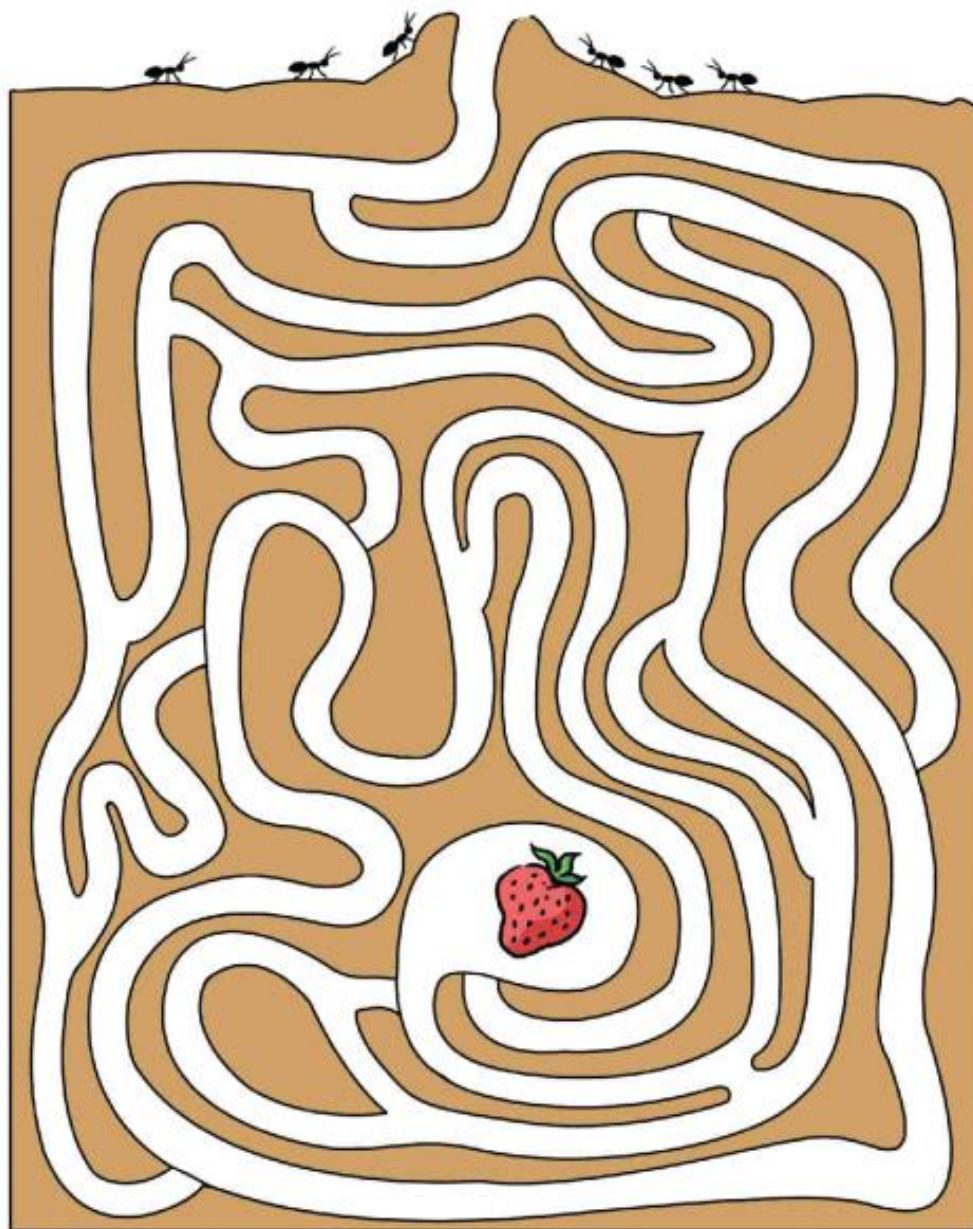
Příloha 11: Pracovní list – reflexe

(zdroj: <https://www.slideshare.net/enedinabricenoastuvilca/cuaderno-de-trabajo-i-5-aos-ciencia-y-ambiente>)

Příloha 12: Grafické znázornění rozvíčky

(autor: M. Masařová)

Příloha 13: Ranní úkol pro děti a jejich rodiče

(zdroj: [https://www.education.com/worksheet/article/ant-](https://www.education.com/worksheet/article/ant-maze/?epik=dj0yJnU9STZkLUpoTTg5aGlsZkEtMU5BY1I4SWNaSElGOFJjaXEmcD0wJm49SXdEYmVTWmU0dkVxNWRlcDF3QURWUSZ0PUFBQUFBROJqYThj)

maze/?epik=dj0yJnU9STZkLUpoTTg5aGlsZkEtMU5BY1I4SWNaSElGOFJjaXEmcD0wJm49SXdEYmVTWmU0dkVxNWRlcDF3QURWUSZ0PUFBQUFBROJqYThj)

Ranní dopis- pondělí

Milé děti, drazí kamarádi. Vítám vás ve školce, se kterou se tento týden dostaneme do Hmyzí říše. Máme před sebou velká dobrodružství. Čeká nás objevení nových zážitků, her a kamarádů při čem si užijeme spoustu legrace. Každé ráno, tě bude ve třídě čekat malý úkol, který posílá kamarád Eda z hmyzí říše, se kterým se později seznámíme. Dohromady tak zahájíme krásný nový den.

Příloha 14: Ranní dopis pondělí

(autor: M. Masařová)

Ranní dopis- úterý

Milé děti, přeji vám dobré ráno. Vítám vás do dalšího krásného dne v mravenčí říši. Dnes se nám v mraveništi stala zvláštní příhoda. V jedné z komůrek byla uložena mravenčí vajíčka, v druhé mravenčí kukly, ve třetí mravenčí larvy a ve čtvrté spali už dospělí mravenci. Jeden nezbedný mraveneček však vajíčka, larvy i kukly pomíchal. Já si teď nevím rady. Pomůžete mi všechno napravit a roztrždit vajíčka, kukly i larvy? Pojdme se do toho společně pustit.

Příloha 15: Ranní dopis úterý

(autor: M. Masařová)

Ranní dopis- středa

Milé děti, přeji vám dobré ráno. Dnes bych vás chtěl vzít na návštěvu k nám do mraveniště. Mraveniště je takový náš hrad. Sami byste se uvnitř mraveniště asi nejspíš dočista ztratili. Máme tam spoustu chodbiček, kterými běháme, zásobárny, kde nosíme jídlo a taky mnoho komůrek, kde se mravenčí maminka stará o svá vajíčka. Dnes máme před sebou úkol prozkoumat vnitřek mraveniště a zjistit, co všechno se uvnitř děje. Pusťme se do průzkumu.

Příloha 16: Ranní dopis středa

(autor: M. Masařová)

Ranní dopis- čtvrtek

Milé děti, přeji vám dobré ráno a vítám vás na mravenčí pasece. Vždy když krásně svítí sluníčko, já a všichni ostatní mravenci vylézáme ven z mraveniště a setkáváme se právě na mravenčí pasece. Pozdravíme se, povíme si novinky z mraveniště a potom společně sbíráme zbytky nektaru z květin anebo naši oblíbenou sladkou medovici, kterou nosíme do spižírny v mraveništi. Ale co ne nám nepříhodilo. Před nedávnem se nám do mraveniště vloupal zloděj a sebral nám veškeré zásoby jídla. A protože zanedlouho začne zima, musíme si zásoby znovu vytvořit, abychom chladné měsíce přežily. Pomůžete nám znova získat zásoby jídla? Rozhlédněte se po mravenčí pasece a zkuste najít co nejvíce kuliček nektaru, ale pozor nebudete to mít jen tak lehké. Protože my mravenečkové máme malé ručičky i vy si to vyzkoušíte.

Příloha 17: Ranní dopis čtvrtek

(autor: M. Masařová)

Ranní dopis- pátek

Milé děti, přeji vám dobré ráno. Za celý týden jsme měli možnost se dobře poznat. Seznámili jsme se, prozkoumali jsme mravenčí říši, užili jsme si spoustu legrace a taky jsme odvedli spoustu práce. Pomohli jsme mravenčí mamince roztrždit vajíčka od kukel a larev, objevili jsme tajné komůrky v mraveništi a taky jsme doplnili zásoby jídla na zimu. A proto bych vám chtěl moc poděkovat za vaši pomoc. Když se na mravenčí pasece rozkřiklo, že tady ve školce jsou tak šikovné děti, všichni obyvatelé hmyzí říše chtěli, abych jim o vás povyprávěl. A tak jsem jim řekl o všech našich dobrodružstvích, které jsme spolu tento týden prožili. Některé obyvatele hmyzí říše povídání zaujalo tak moc, že se chtěli přijít sem za vámi do školky také podívat.

Příloha 18: Ranní dopis pátek

(autor: M. Masařová)

Udělení souhlasu

Jméno a příjmení dítěte:

Datum narození:

Jméno a příjmení zákonného zástupce dítěte:

V souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,

- **souhlasím s pořizováním, použitím a rozšiřováním písemností osobní povahy, podobizen, obrazových a zvukových záznamů týkajících se uvedeného dítěte** nebo jeho projevů osobní povahy, zejména pro prezentaci a propagaci školy, informování o aktivitách školy a pro potřebu poskytování ostatním dětem, zákonným zástupcům a zaměstnancům školy (jedná se např. o CD/DVD nosiče – záznamy z výletů, koncertů, výstav, akcí školy atd.).
- **souhlasím se zpracováním osobních údajů dítěte** za účelem organizace školních a mimoškolních akcí (zájezdy, soutěže apod.)
- **souhlasím s užitím autorských děl vytvořených uvedeným dítětem** za účelem propagace činnosti školy.

Dále souhlasím, že uvedené dítě může:

- dostávat sladkosti /bonbóny, čokoládu, zmrzlinu, dorty při oslavě narozenin/ ANO NE
- jezdit MHD s doprovodem učitelky ANO NE
- účastnit se divadelních představení, vycházek a výletů mimo MŠ ANO NE
- účastnit se veřejných vystoupení ANO NE
- sprchovat se v plavkách ANO NE

V Hradci Králové dne 20.9.

Podpis zákonného zástupce

Udělení souhlasu

Mateřská škola Albertova 767/9 Hradec Králové uděluje souhlas Miroslavě Masařové, studentce Univerzity Hradec Králové, oboru Učitelství pro mateřské školy, k použití pořízených podobizen, obrázkových a zvukových záznamů, které vznikly v rámci realizace projektu v termínu od 21. 9. 2020- 25. 9. 2020 do bakalářské práce za účelem zkvalitnění obsahu bakalářské práce a názorného doložení průběhu projektu.

V Hradci Králové dne 20. 9. 2020

Podpis

Jiří Kuncová - zástupce ředitele p. s. o.

MATERSKA SKOLA,
Hradec Králové,
Kampanova 1488
odl. prac. Albertova 767

Příloha 20: Udělení souhlasu k pořizování obrázkových a zvukových záznamů

Projekt V Říši hmyzu

Reflexe vedoucí učitelky praxe na projekt, jeho komplexní zpracování a vedení týdne v MŠ.

Zpracovala a prakticky vyučovala studentka Miroslava Masařová, obor – Učitelství pro MŠ, 3. ročník, MŠ Albertova 767, Hradec Králové.

Studentka Miroslava Masařová připravovala svůj projekt v Říši hmyzu velmi pečlivě, před samostatným týdenním výstupem s dětmi, jsme spolu několikrát konzultovaly jak projekt, tak i drobné dílčí cíle, výstupy, náplň obsahu jednotlivých činností, obsahy center aktivit, ranní úkol pro rodiče a děti, a další pomůcky, knihy, pracovní listy, grafomotoriku, připravované činnosti do ranního cvičení, plánování na pobyt venku a další detaily související s výstupem před dětmi. Vzhledem k situaci ve státě s onemocněním COVID 19, jsme praktickou část museli 2x přesouvat, nakonec se projekt podařil uskutečnit v září 2020 ve třídě předškolních dětí ve věku 5-6,5 let.

Děti se první den měly možnost seznámit s mravencem Edou, který jim poté každý den přinášel ve formě dopisu, své vyprávění o životě v jeho mravenčí říši, o přírodě, o vlivu člověka na eko systém a přirozeně připomínal ohleduplnost dětí a lidí k přírodě. Děti tak měly možnost získávat touto motivační formou nové, podrobnější poznatky o mravencích a hmyzu. To probíhalo v denních tématech: Já mravenec, mravenčí život, mraveniště je můj hrad, na mravenčí pasece a já mravenec a mí kamarádi.

Téma mravenčí říše, mravenčí svět je současným městským dětem více vzdálená, na toto jsme postupně přicházeli podle toho, že si děti neuměly představit a neznaly např., jak přesně vypadá mraveniště, jak vypadá tělo mravence. Některé děti si ho zpočátku pletly s pavoukem. Vzhledem k tomuto poznání, že děti nemají odpovídající znalosti. Studentka operativně vymýšlela další doplňkové činnosti k pochopení věci – operativně jsme zajistili interaktivní knihy o životě mravenců a ihned po zjištění těchto nejasností se dětem snažila touto improvizovanou verzí obohatit jejich poznání, vše jim vysvětlit, ukázat a spolu nad rozkládací knihou se individuálně dětem věnovat a vysvětlit jim chod v mraveništi. Děti byly z rozkládací knihy nadšené a ihned informace, které ještě neměly po shlédnutí knihy a rozhovorech nad obrázky si dokázaly lépe představit a pochopit mravenčí svět.

Každý den měla slečna studentka připravenou velmi bohatou a poutavou nabídku činností, pomůcek, nápadů, počínaje ranní hrou, přes ranní cvičení, komunikační kruh. Stejně, tak skvěle a nápaditě měla vymyšlený obsah činností v centrech aktivit. Chtěla si vyzkoušet celou škálu činností, kterými plnila všechny výchovně vzdělávací oblasti z RVP. Děti formou prožitkového učení v činnostech, byly naprosto nadšené, pozorné a těšily se na další nabídky, zároveň měly dostatek času a prostor si nové informace zažít a vstřebat. Paní učitelka je velmi klidná, empatická a milá a děti se na ní moc těšily a mají ji rády. Vedení celého týdenního projektu měla organizačně i pedagogicky, metodicky a lidsky plně pod svojí kontrolou, a já jsem si společně s ní mohla užít dětí z jiného pohledu – pozorovala jsem je, sledovala jejich komunikaci mezi sebou, plnění zadaných úkolů, toho, jak je činnosti baví, jak si celé dny společně užívají. Toto беру jako stěžejní v celé praxi, projekt byl perfektně připraven! Studentka se na děti a práci moc těšila, děti ji plně přijímaly, jako svoje kmenové paní učitelky.

Každý den jsme se studentkou v průběhu dne i po činnostech reflektovaly jednotlivé části projektu, zamýšlely se nad chováním, reakcemi a výstupy jednotlivých dětí. Každý den jsme diskutovaly nad obsahem připravených činností na další den. Podle potřeby jsme byly operativně domluvené na změnách, které si studentka podle nálady ve třídě mohla kdykoliv uskutečnit. Naprosto skvěle hodnotím to, že není nad to, umět improvizovat, všimnout si nálady dětí a reagovat na vzniklé nahodilé situace a věci, které den přináší. A toto slečna Mirka umí!

Příloha 21: Hodnocení z pohledu učitelky MŠ

(autor: J. Kurečková)

Celý projekt byl zpracován v souladu s RVP tak, aby naplnil všechny oblasti, byly v něm zařazeny prvky programu Začít spolu.

Zařazené prvky byly uplatněny v ranním úkolu pro děti a jejich rodiče, který měla studentka připraven tak, jak jsou děti a rodiče zvyklí v šatně třídy žlutá pastelka. Dále se prvky objevovaly v ranním dopise od mravence Edy, v práci v centrech aktivit a v sebereflexi a sebehodnocení jednotlivých dětí.

Děti po celou dobu úžasně spolupracovaly, naprosto bezprostředně a empaticky reagovaly na slečnu učitelku. Ta jim nechávala dostatek prostoru se k daným věcem vyjádřit, užít si činností.

Zároveň měla celá praxe jasný směr, cíl, plnila dané kompetence, řád a rytmus, improvizaci a spontánní reakci na vzniklé situace. Bylo radostné sledovat děti, jak všemi smysly vnímají nové poznatky, a hlavně jak je vše baví, jsou nadšené a s chutí chtěly dělat vše!!! Odměnou pro paní učitelku byly spokojené, nadšené, radostné děti.

Vzhledem k tomu, že naše studentka si v rámci praxe mohla pořizovat fotografie a nahrávat videa, doporučuji shlédnutí několika videí a fotografií z různých částí dne. Z těchto materiálů je vypovídající, jak si projekt všichni zúčastnění užili.

Potvrzuji splnění projektové praxe pro studentku Miroslavu Masařovou, chválím ji za perfektní, nápaditou, rozmanitou připravenost projektu, vytvoření celé škály pomůcek, a hlavně její pracovní elán, empatii, klid, úsměv a chuť své znalosti předávat našim dětem.

Děkuji, že jsem mohla být součástí tohoto projektu a moc jsem si ho s dětmi a studentkou užila.

Bc. Jitka Kurečková

vedoucí praxe, MŠ Albertova 76, Hradec Králové

28.10.2020

Příloha 22: Hodnocení z pohledu učitelky MŠ

(autor: J. Kurečková)

NÁVRHY NEZREALIZOVANÝCH ČINNOSTÍ DO CENTER AKTIVIT

<p>centrum počítání a deskových her</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pracovní list s různým hmyzem, děti zakroužkují všechny mravence, do kolonky udělají tolik barevných puntíků, kolik je mravenců Pomůcky: pracovní list, pastelky • Desková hra – mravenčí komůrky. Děti hází kostkou a pohybují se po hracím poli. Jakmile se dostanou na pole s hrací kostkou, nesmí se posunout dál, dokud nehodí hodnotu 6. Když stoupnou na mravence, otočí kartičku, na které jsou různá zvířátka, děti musí spočítat, kolik je na obrázku mravenců. Ostatní děti ho kontrolují. Kartička se poté dá do spodu. Pomůcky: desková hra, figurky, kostka, kartičky • Přiřazování okvětních lístků ke středu kytičky, podle čísla, které je vepsáno uprostřed květiny. Ke květině zároveň děti přiřadí obrázek mravence, který má na zadečku napsané číslo, které koresponduje s číslem květin a počtem okvětních lístků. Pomůcky: laminované okvětní lístky, laminované vnitřky květiny, laminovaní mravenci
<p>centrum pokusů</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sledování mravence ve sklenici, sledování pod lupou, povídání si, co dělá, jak vypadá, potom ho děti zkusí nakreslit Pomůcky: mravenec ve sklenici, lupa, papír, pastelky
<p>centrum manipulace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skládání těl mravenců z kamínek Pomůcky: nabarvené kamínky, které tvoří hlavu, tělo a zadeček mravence • Přenášení drobných předmětů pomocí kolíčku na prádlo do mystiček podle barev. Kolíček bude představovat mravenečka. Pomůcky: barevné korálky, barevné mystičky

<p>centrum jazyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hledání rozdílů v obrázcích. Přiřazování oblečení mravencům dle ročního období. Pomůcky: obrázky s rozdíly, obrázky s ročním obdobím, obrázky mravenců, obrázky oblečení • Najít obrázky, na kterých najdeme děj písničky Na mravenčí pasece. Složení obrázků chronologické dějové linie písničky Na mravenčí pasece. Pomůcky: kartičky s vyobrazeným dějem písničky Na mravenčí pasece, kartičky, které do písničky nepatří.
<p>centrum kostek</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Složení puzzle mraveniště. Hledání stínů. Pomůcky: rozstříhaný obrázek, pracovní list s přiřazením stínů
<p>centrum přírodnin</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stavění mraveniště u stolečku z různých druhů přírodnin Pomůcky: jehličí, hlína, větvičky, listí, kůra, kameny • Práce s deskou, na které jsou připevněny barevné kolíčky na prádlo. Děti mají k dispozici různobarevné přírodniny, které můžeme najít na louce. Barvy přírodnin korespondují s barvou kolíčku. Děti mají za úkol připnout přírodninu podle barvy na kolíček. Pomůcky: deska s kolíčky, různé druhy přírodnin (lístek, jehličí, kamínek, fialka, okvětní lístek růže, trávové stéblo, pampeliška, kůra stromu...)
<p>centrum divadla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hraní divadla s vyrobenými papírovými loutkami z ranního úkolu. Děti na závěr zahrají divadlo ostatním dětem. pomůcky: loutky mravenců • Zahrát si divadlo, jak mravenci pilně pracují a staví si mraveniště. Děti si sami rozdělí role, kdo co bude při stavbě dělat a taky se sami domluví, jaký materiál použijí. Využít mohou jakékoli hračky a předměty, které se nachází v prostoru herny.
<p>centrum ateliér</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Malování mravenčí práce. Děti malují práci mravenců

	<p>v mraveništi, jako předloha může sloužit kniha Co se děje v mraveništi.</p> <p>Pomůcky: čtvrtka A3, vodové barvy, štětce, ubrus, obrázky, nůžky, lepidlo.</p>
--	--

*Příloha 23 Návrhy nezrealizovaných činností do center aktivit
(autor: M. Masařová)*

NÁVRHY NEZREALIZOVANÝCH ČINNOSTÍ MIMO CENTRA AKTIVIT	
EVOKACE	
Brainstorming	Eda: Děti víte o tom, že my mravenečkové jsme jedni z nejvíce pracovitých zvířátek? Pracujeme často a rádi. Co si myslíte, že bychom mohli všechno dělat. Nápady pantomimicky předvedeme.
Pantomima	
Pohybová hra	<p>Hon za sladkou medovicí</p> <p>Výborně, vyčistili jsme mravenčí paseku od všeho nektaru a pomalu se nám plní spíž. Hlavní potravou mravenců je ale sladoučká medovice, kterou sbíráme po kamarádkách mšicích, které nám tuto medovici vyrábí. Mšice nosí medovici na zadečku a my si ji od nich bereme. Teď si zkusíme i my na takové mšice a mravence zahrát.</p> <p>Děti představují mšice, které nosí na zadečku medovici (stuha zastrčená za opaskem), běží po třídě a snaží se stuhu bránit. V kolektivu je určeno pár mravenců, kteří se snaží medovici získat a stuhu mšicím vzít.</p>
Obrázkové třídění	<p>Brouk nebo květina?</p> <p>Děti třídí obrázky na brouky a květiny. Pokud děti brouka</p>

	<p>nebo květinu znají jménem, řeknou ho kamarádovi a popíší, jak vypadá.</p> <p>Pomůcky: obrázky květin a hmyzu.</p>
<p>UVĚDOMĚNÍ</p> <p>Živé pexeso</p>	<p>Živé pexeso</p> <p>Na kartičkách jsou nakresleny aktivity, které mravenci mohou dělat v mraveništi (jíst, stavět, spát, starat se o vajíčka, hledat potravu, smát se, plakat, cvičit, zpívat, kreslit...) Dvojice dětí dostane do ruky stejné obrázky. Děti se rozmístí po třídě a hraje se, jako klasické pexeso.</p> <p>Pomůcky: kartičky s aktivitami</p>
<p>Příprava ovocného salátu</p>	<p>Shánění jídla – Příprava ovocného salátu</p> <p>Mravenečku Edo, říkal jsi, že se musíte v mraveništi sami starat o shánění jídla, pověz nám, co nejraději vy mravenci jíte. Eda: Máme rádi všechno co je sladké. Máme moc rádi sladkoučkou medovici a moc rádi olizujeme šťávu z ovoce, tu máme nejraději. A právě teď jsem dostal velký hlad. Děti, máte nějaký nápad, co mám udělat, když mám hlad? Výborně a pomůžete mi jídlo připravit? Uděláme si takovou dobrotu, kterou můžete jíst i vy.</p> <p>Pomůcky: Ubrus, příborový nožik, mísa, měkké sezónní ovoce</p>
<p>Vycházka na louku</p>	<p>Uděláme vycházku na louku (školní zahradu), děti si s sebou mohou vzít lupy a hledat v trávě brouky a motýly. Nalezené druhy děti najdou v dětském atlasu zvířat.</p> <p>Dotek přírody</p> <p>Při dohledu si děti mohou nechat nalezeného brouka nechat vlézt na dlaň a pozorovat jej z blízka. Učitelka musí dohlédnout, aby daný druh hmyzu nebyl pro děti nebezpečný (červení mravenci, klíšata atp.)</p> <p>Pomůcky: lupy</p>

<p>Hmyzí hotel</p>	<p>Výroba hmyzího hotelu</p> <p>Děti za pomoci dospělého vyrobí jednoduchý hmyzí hotel z nalezeného přírodního materiálu. Tento hmyzí hotel můžeme sledovat v průběhu celého roku a sledovat, jak se mění hmyzí návštěvníci.</p> <p>Alternativa: Skupinová práce. Vytvoříme na velkoformátový papír obraz hmyzího hotelu. Využili bychom přírodní materiál, který bychom lepily na papír. Děti si vytvoří jednotlivé místnosti, které si vyzdobí, pojmenují a nalepí si do něj svou fotku. Tato práce by sloužila jako výsledná skupinová práce, do které by děti vložily veškeré poznatky, které se za celý týden naučily.</p> <p>Pomůcky: dřevěná bedýnka, rákosová stébla, suchá tráva, sláma, mech, nalámané klacíky, bambusové tyče, větve s měkkou dužninou (bezové), stonky slunečnic či divizny, staré děrované cihly, dřevěná polínka s navrtanými dírami, dřevěné odřezky, šišky, ztrouchnivělý kmen stromu či prázdná makovice, květináče či polena s vyvrtanými otvory</p>
<p>REFLEXE</p> <p>Asociační kruh</p> <p>Horké křeslo</p>	<p>Sedíme v kruhu, jeden řekne slovo a druhý vedle něj na něj naváže další slovo, které ho napadne.</p> <p>V horkém křesle sedí jeden z hmyzích kamarádů. Děti se vyptávají na otázky a snaží se přijít na to, kdo to je.</p>

Příloha 24 Návrh nezrealizovaných činností mimo centra aktivit

(autor: M. Masařová)